

Jean Mekol Garindañekoaren *Edipa* pastoralala (1793)

GIDOR BILBAO TELLETXEA
(EHU. Gasteiz)

Abstract

Pastorals or tragerias are popular plays characteristic of Zuberoa. Even nowadays they are staged every year by amateur actors during festivals. Additionally, pastorals are experiencing increased attention as objects of study. Nevertheless, many manuscripts from the XVIII and XIXth centuries are still unpublished. In this paper we include an edition for one these manuscripts. It contains a version of the pastoral Edipa and was written in 1793 by Jean Mekol de Garindañe. This play is named after the famous Greek mythological character, but it includes passages from the whole Theban cycle. As far as we know, a pastoral under this name was staged in Zuberoa in 1759 for the first time and in 1816 for the last time. Undoubtedly, this is an important play for the study of how a classical tradition subject was received in the Basque Country.

1. Pastoral zaharren edizioaz¹

Hainbat alderditatik biztu da azken hamar-hamabost urteotan Zuberoako pastorelei buruzko interesa. Zuberoan bertan egiten diren antzezenetara urtero hurre-ratzen diren ehundaka lagunek erakusten dute alderik ikusgarriena, baina datu-bilketa lanean eta ikerketan ere eman dira urrats batzuk alor anitzetan. Arene Garamendiren azterketa semiotikoak (1991) ireki zuen lan hauetan garai berria, Kepa Fernández de Larrinoaren lanak dira aipagarrienak antropologiaren ikuspegitik, Jon Kortazarrek (1996) argitaratu du oso-osoan literaturaren eremutik egindako hurbilketa nagusia, Iñaki Mozosek (tesi argitaragabea, EHU 1995) iturrien bilaketan eskaini du emaitzarik garrantzitsuenak, Beñat Oihartzabali zor diogu pastoral bati buruzko edizio eta azterketarik serioena (1991) eta Patri Urkizu (1996) izan da pastoral zahar baten edizioarekin berriekin plazaratu dena.

Georges Hérelle euskalari aitzindariak mende hasieran (1899-1930) eginiko bil-

(1) Joseba A. Lakarrak zuzendu eta EHU-k ordainduriko ikerketa-proiektu bati esker egin ahal izan da lan hau (UPV 033.130-HA055/97). Felix Alzelai, Arantza Bilbao, Joseba Lakarra, Ane Loidi eta Beñat Oihartzabalek lagundu dute eskuizkribuaren transkripzioa neuk bakarrik eskaini nezakeena baino zehatzagoa izan dadin; geratu diren akatsak neure hutsen ondorio dira.

keta, zabalkunde eta katalogazio lanak ere izan du jarraipena. Orduetik ezagutzen diren eskuizkribu bilduma nagusien (Pariseko Biblioteka Nazionalea, Baionako Udal Biblioteka, Baionako Euskal Erakustokia, Bordeleko Udal biblioteka, Heguiaphal sendia...) ondoan ez du merezimendurik falta Mauleko Sü Azia elkarteak batipat XIX. mende bukaerako eta XX. mendeko eskuizkribuekin osatu duen bildumak.² Urrats garrantzitsua da orobat Gasteizen, EHUren Filologia eta Geografi-Historia Fakultateko Koldo Mitxelena bibliotekan, eskaintzen den zerbitzua: aipaturiko bilduma guztietako eta beste zenbaiteko eskuizkribuak kontsulta daitezke mikrofilmaturik.³

Baina etorkizun itxaropentsua iragartzen duten hasikinak ezagutu arren –Ane Loidik honekin bateratsu argitaratuko du *Sainta Catherina* pastoralaren edizioa (ASJU XXX-2), Ritxi Lizartzak lanean dihardu *Sainta Margerita* paratzen, guk geuk oso aurreraturik daukagu *Saint Pierra eta Vigila Aita Saindua*–, badirudi ez dela oraindik aski lan egin pastoral zaharren⁴ edizioan, hots, alor ezberdinetako ikerketentzat oinarrizkoa izan beharko lukeen langintzan.

Eskuizkribu hauen edizioak argitaratzen ez diren bitartean ezkutuan daukagu euskal kulturaren zati garrantzitsu bat: XVIII. mendeko euskal testuak ez dira ugari eta hemen badira batzuk, zubererazko testuak ere ez dira asko argitaraturik direnak, euskal herri-antzerkia ezaguna da egungo agerpenetan baina gutxi bere historian, euskal literatura literatura unibertsalarekin lotzen duen jenerorik baldin bada pastoral da bat, euskal testu gehienetan ez bezala testu beraren aldaera ezberdinak ditugu eskuizkribu anitzetan...

Edizio filologiko oso batek horiek guztiak (eskuizkribuak, hizkuntza, literatur baliabideak...) aztertu beharko lituzke, baina uste dugu premiazkoa dela pastoral bakoitzaren azterketa sakonak egin aurretik ahal den pastoral zahar gehien ematea argitara, ahalegin berezia eginez edizio-lana zaintzen, hots, eskuizkribuetan eta mikrofilmeetan irakurketa eta interpretazio lana guk egiten, gero beste batzuek egin ahal ditzaten bakoitzak bere alorreko ikerketa lanak eta aldiberean testu berrien edizioa gero eta errazagoa izan dadin.

2. *Edipa* pastoralaren gaia

Izena Greziako mitologiako pertsonai jakin batena bada ere (gr. *Oidípous*, lat. *Edipus*), zabalagoa da trageria honen gaia, Tebaseko ziklo osoko eszenak antzetzten baitira, Laia Ediparen aitaren ametsetik hasi eta Antigona eta Hemonen elkartzera arte. Pastoralaren egitura osoa ikusita erraz jabetuko da irakurlea dagokigun testuak eskaintzen duenaz:

(2) Marcel Bedaxagar urdinarbetarrari nire esker ona erakutsi behar diot eskatu diodan guztietan jarri dituelako nire eskuera Sü Azia elkartearen eskuizkribuak.

(3) Gidor Bilbao, Miriam Etxabe, Joseba A. Lakarra, Ane Loidi, Amaia Olañeta eta Joseba K. Pérez Herediaren lana eta EHUren ikerketa proiektu baten diru-laguntzari esker osatu ahal izan da bilduma hau. Baina jakina, jatorrizko eskuizkribuen jabeen eskuzabaltasunari zor zaio esker-erakuspen nagusia.

(4) Pastoral zaharrak aipatzen ditugunean XVIII-XIX. mendeetakoak eta XX. mendearen lehen erdi-koak ditugu gogoan. Muga nonbait jarri behar baldin bada, P. Bordazarre "Etxahun" zenaren lehen antzezpeneren urtea, hots 1953koa, izan daiteke zedarri esanguratsua.

I. Lehen pheredikia.

- 1-2. Agurra.
 3-65. Trageriaren haria.
 66-67. Arreta eskakizuna.
 68-70. Agurra.

II. Trageria.

- 1-11. Sataneria.
 1-9. Satan Tebaseko hiriaren aurrean bere lagunekin.
 10-11. Satanen dantzaren aurkezpena.

Dantza.

- 12-24. Laia eta Jokasta: Laiaren ametsa.
 12-22. Izan duen ametsaren berri ematen dio Laia erregeak Jokasta emazteari: zorigaitzen bat izango dute semearekin.
 23-24. Sokrasta igarleari deia Laiak.
 25-44. Sokrasta, Laia eta Jokasta: zorigaitzaren iragarpena.
 25-33. Iragarpen eskaria.
 34-40. Sokrastaren iragarpena: semeak nahi gabe egingo dituen bi-degabekeriak.
 41-43. Sokrastak ikusten duen irtenbide bakarra: semea jaiotzean oihanean uztea.
 44. Jokastaren erosta.
 45-72. Sataneria.
 45-54. Komendantaren irriak eta laguntzaile eskaria.
 55-56. Satan, Bulgifer eta Komendantaren arteko tratua.
 67-68. Dantzaren aurkezpena.

Dantza.

- 69-72. Satanen topiko eta irriak.
 73-109. Joligur, Alexandre, Sokrasta, Jokasta haurrarekin eta Laia: haurra oihanean uztea.
 73-79. Laia eta Jokastaren auhenak.
 80-89. Haurra oinezgora urkatzeko eskatzen zaie erregearen agintepkoei, Joligur eta Alexandreri.
 90-96. Jokastaren auhenka eta Laia sendo.

Sonu.

- 97-109. Joligur eta Alexandrek ez dute haurra zintzilikatu nahi baina azkenean betetzen dute agindua.
 110-148. Parrein eta Gillen artzainek askatu egiten dute haurra.
 110-112. Artzainen kanta: artzainen bizitza.

Sonu.

- 113-134. Haurra aurkitu eta askatzen dute eurekin haz dadin Parrein eta Gillen artzainek.

- 135-137. Onez atera direlako Jainkoari eskerrak eman beharra.
- 138-145. Artzainen kanta: eskerrak jainkoari.
- 146-148. Artzainen agurra.
- 149-162. Aita eta amaren bila doa Edipa.
- 149-155. Adio esaten diote Parrein eta Gillen artzainek hazia den Edipari.
- 156-160. Sokrastaren iragarpena Edipari: Tebasen Giganta hil behar du eta gero gurasoak bilatu.
- 161-162. Tebaserako bidean abiatzen da Edipa.
- Sonu.
- 163-185. Sataneria: Satanen tratua Komendanta, Bulgifer eta Kourrierarekin.
- Sonu.
- 186-244. Borrokaldiak Gigantarekin.
- 186-203. Izaturik du Gigantak Tebaseko hiria.
- 204-215. Bulgifer, Komendanta eta Satanak ihesean doaz, Gigantaren aurka borrokatu ondoren.
- 216-244. Edipak aurre egiten dio Gigantari eta hil egiten du.
- 245-260. Sataneria: infernura eramán nahi dute Gigantaren gorpua Satan, Bulgifer eta Komendantak, baina ezin dute mugitu su emanda ez bada.
- 261-292. Laia aita aurkitu eta hiltzen du ezagutu gabe Edipak.
- 261-265. Aitaren bila abiatzen da Edipa.
- 266-274. Laiaren laguntzaileak –Garda, Jolitur, Alexandre– aurkitu eta eurekin eztabaida izan ondoren borrokan hasten dira.
- 275-289. Laia agertzen da bake egin nahian baina berriro ekiten diote borrokari, Laia hil arte.
- 290-292. Laiaren azken hitzak: berak ez zuen gerlarik nahi.
- 293-321. Edipa eta Jokastaren ezkontza.
- 293-297. Jokastaren deitorea.
- 298-309. Ediparekin ezkon dadin konbentzitzen du Olinpiak Jokasta.
- 310-313. Jokastarekin ezkon dadin konbentzitzen du Olinpiak Edipa.
- 314-321. Ezkontza ospakizunak eta Edipa errege egitea.
- Sonu.
- 322-345. Teresia itsua janari eske oturuntzan bere gida mutilarekin.
- 322-331. Teresia itsuaren bizitza Gidak kontagai: azeriak itsutu zuen sendagile ospetsua, begietara pisa eginez.
- 332-345. Itsua eta Gidaren arteko eztabaida janariarengatik.
- Sonu.
- 346-421. Edipak bere bekatua ezagutzean bere begiak atera, oinordetza ezarri eta bere buruaz beste egiten du. Bi anaien arteko gerla hasten da.

- 346-361. Ediparen otoi-tza Jainkoari: buka daitezela hiru urtetako euri gabezia eta izurritea.
- 362-367. Sokrastaren azalpena Edipari: Jokasta eta Ediparen bekatuak.
- 368-376. Begiak ateratzen ditu Edipa zigor gisa.
- 377-385. Laguntza eskaintzen dio aieneka Antigonak aitari.
- 386-405. Bere buruaz beste egin aurretik oinordetzarako borondatea agertzen die Edipak seme-alabei: Eteokla izendatzen du errege, urtero aldika Polonikarekin txandakatzeko baldintzapean.
- 406-421. Ez duela erregetza uzteko asmorik agertzen die Eteoklak Kreon eta Polonikari. Bi anaien arteko gerla hasten da.

Sonu.

- 422-698. Eteokla eta Polonikaren arteko gerla eta gainerakoen jarrera. Jokasta bake bila etengabe.
- 422-430. Jokasta eta Olinpia aieneka.
- 431-435. Jokasta eta Antigona aieneka.
- 436-457. Jokasta eta Eteoklaren arteko eztabaida: Eteoklak dio herriak nahi duela bera izatea errege bakarra.
- 458-475. Jokastak onartzen du Eteokla izan daitekeela errege bakarra anaien artean bakea eginez gero. Eteoklak dio Polonikarentzat izan daitekeela koroa herriak horrela nahi izanez gero.

Sonu.

- 476-485. Koroa defenda dezan zirikatzen du Kreonek Eteokla.
- 486-492. Sataneria irrika.

Dantza.

- 493-500. Kreon eta Jokastaren arteko eztabaida.
- 501-515. Kreon eta Antigonaren arteko eztabaida, Hemon Polonikarekin borrokan ari dela eta.
- 516-523. Berriro sartzen da Jokasta eztabaidan.
- 524-529. Jokasta eta Antigona Polonika ematzeko itzaropenez.
- 530-558. Antigona eta Hemonen arteko elkarrizketa: bakea bilatzeko eskatzen dio bere Hemon maiteari, lehen Polonikarekin borrokatzeko eskatzen zion Antigonak.
- 559-580. Polonika eta Jokastaren arteko elkarrizketa: Polonikak dio ez duela herriak hautatu behar erregea eta Eteokla dela tiranoa eta ez, amak dioen bezala, bera.
- 581-601. Antigona sartzen da elkarrizketan. Konponbide antza, Hemonen bitartekaritzarekin.
- 602-610. Borroka grina eraberritzen da Polonikarengan, Kreonek Eteoklaren aginduz bere armada erasotu duela jakitean.

- Sonu.
- 611-617. Polonika eta Eteoklaren arteko eztabaida eta borrokaldia eta Hemonen bake eskakizuna.
- Sonu.
- 618-635. Jokastaren beldur eta deitoreak, Olinpiarekin lehenbizi eta Antigonarekin gero.
- 636-648. Jokasta eta Eteoklaren arteko eztabaida: Eteokla gero eta gorrargo gerraren alde.
- 649-662. Kreonek eskatzen dio Eteoklari bakea.
- 663-698. Eteokla Polonikarekin aurrez aurre elkarrizketatu beharrari buruzko eztabaida, Jokasta, Kreon eta Eteoklaren artean lehenbizi eta Antigona, Kreon eta Atallaren artean gero.
- Sonu.
- 699-791. Polonika eta Eteokla aurrez aurre: Jokastak bere burua hiltzen du eta bi anaiek elkar hiltzen dute.
- 699-751. Polonika eta Eteokla aurrez aurre. Jokasta bi semeak baketu nahian eta bi semeak borrokaldirako prest.
- 752-759. Jokastaren azken agurra eta heriotzea etsi ondoren.
- 760-771. Sataneria Jokastaren gorpua eraman nahi eta ezinean.
- 772-783. Eteokla eta Polonika borrokaldirako leku bila.
- Sonu.
- 784-791. Eteokla eta Polonikaren arteko borrokaldia eta bien heriotzea.
- 792-849. Antigona preso Polonikaren gorpuari ohore egiteagatik.
- 792-801. Olinpiaren bitartez hartzen du Antigona bi anaien heriotzearen berri eta hiletara doa negarrez.
- Sonu.
802. Antigonaren atxiloketa.
- 803-808. Sataneria bi anaien gorpuak eraman nahian.
- Sonu.
- 809-817. Polonikaren gorpuari hil ohoreak egitea debekatzen du Kreonek.
- Sonu.
- 818-827. Antigonaren atxiloketaren berri dakarkio Atallak Kreoni eta honen haserrea baretzen saiatzen da.
- 828-849. Bere haserrea agertzen dio Kreonek etsi nahi ez duen Antigoniari. Heriotze zigorrez mehatxatzen du.
- 850-996. Hemonek aita hiltzen du, Antigona maite duelako.
- 850-892. Hemon eta Kreonen arteko eztabaida: Hemonek Antigonarekin ezkondu nahi du eta Kreonek seme txarra dela leporatzen dio. Hemonek aita utzi eta alde egiten du.

Sonu.

- 893-899. Sataneria irrika.
 900-927. Kreonek gosez hil nahi du Antigona eta honen berri dakarkio Atallak Hemoni.

Sonu.

- 928-932. Atallak ezin du Kreonen erabakia aldatu.
 933-964. Polonika eta Antigonarekin egindako zuzengabekeriak salatu eta kalte handiak iragartzen dizkio Teresia itsuak Kreoni.
 965-971. Polonika ehortzi eta Antigona presondegitik ateratzeko agintzen du Kreonek beldurrez.
 972-996. Kreon hiltzera dator Hemon, Antigona askatu ondoren.

Sonu.

- 997-1025. Sataneria.
 997-1013. Satanen arteko irri solasa Bulgiferren soldata dela eta.
 1014-1020. Infernura daramate Kreonen gorpua.
 1021-1023. Satanen arteko borrokaldia soldata dela eta.
 1024-1025. Satanek ikuslegoari zuzendutako hitzak.
 1026-1041. Hemon eta Antigona elkartzen dira pozez eta kantuz.

III. Azken pheredikia.

1. Agurra.
- 2-3. Apaltasun agerpena.
- 4-9. Trageriaren laburpena.
- 10-14. Onbideratzeko deia ikuslegoari.
- 15-16. Azken agurra.

3. Eskuizkribuak

Pariseko Bibliothèque Nationaleko Ms. 178 (Départment des manuscrits: Celtique-Basque 178. R.69.348; 4776 (9): 11. CL.) eskuizkribuaren kopia mikrofilmatua erabili dugu gure edizioan, hots, Gasteizko EHUren Filologia eta Geografi-Historia Fakultateko Koldo Mitxelena Bibliotekan dena.

J. Vinsonen biblioteka pribatukoa zen beste eskuizkribu bakar baten berri ematen digu Hérellek bere katalogo ospetsuan (1911: 426-427; 1903: 59-60) eta Vinsonen liburuak galdutzat edo behintzat sakabanatutzat ematen direnez Parisekoa izango litzateke egun *Edipa* pastoralaren eskuizkribu eskuragarri bakarra. Eskuragarrien artean ez dago horren zalantzarik baina aztertu beharrekoak ditugu beste uneren batean izan zitezkeen eskuizkribuen berriak.

Hiru bidetatik hartzen dugu Vinsonen eskuizkribuen berri:

1. Vinsonek berak (1883) ematen dituen berrietatik hauek iruditu zaizkigu interesgarrienak:

Oedipe, 3712 vers et 19 rôles (324. or.).

Gure eskuizkribuaren azken pheredikiaren hitzez hitzezko frantsesezko itzulpena ezarri baino lehen:

Voici le *dernier sermon* de la pastorale del'*Oedipe* d'après une copie date de 1783 (338-339. or.).

Eta geurearen argumentu bera agertu ondoren:

...c'est la seule strophe qui ne soit pas en basque dans toute la pièce:
Me voilà donc, Crèon,
sur le trône royal;
une telle dinité
ni peut souffrir d'egal (339-341. or.).

2. Webster-ek ematen dituenak (1982):

Pour faire voir ce qu'un classique grec devient comme pastorale, je donne la liste des *dramatis personae* d'*Oedipa*. M.J. Vinson a donné une analyse de cette pièce dans *Le Folk-Lore du Pays Basque*, pages 339-341. Elle contient 3712 vers et 19 rôles, une des plus courtes des pastorales.

Oedipa fait à la – le – 1763, fait a Garindein Le 26 May 1792, l'an 4e de la Liberté. Mecot fils (261. or.).

Pertsonaien zerrenda ematen du ondoren, 20 pertsonaia, gure eskuizkribukoak eurak, baina ez BNPko zerrendan bezala ordenatuta ez izendatuta, eta era guztietako huts ugarirekin.

3. Hérellek ematen dituen berriak (1903):

[J. Vinson, n° 8.] Cahier broché; 260 sur 190 m/m; papier à bras; 32 feuillets écrits sur deux colonnes, 63 pages chiffrées. Etat médiocre: salissures et déchirures, première page illisible. Pas de titre; mais les principaux personnages sont Oedipe, Jocaste, Antigone, etc. Complet. A la fin: "Fait à Camou le 61759". Et, après une liste des rôles: "Fait á Garindein le 26 mai 1792, l'an IVe de la Liberté. Mécol fils" (59-60. or.).

Horrez gain Buchon-ek (1839) aipatzen du J.P. Saffores-ek 70 pastoralen eskuizkribuak zituela eta hauen zerrenda ematean hona zer dioen *Edipa*-ri buruz:

Dans l'Histoire ou le Roman: (...) *Oedipe de Jocaste* (celle-ci est de 1795).

Datu-bilketa osatzeko har ditzagun gure eskuizkributik lagungarri izan daitezkeen zehaztasunak:

Lehenengo orrialdean daude *ex libris* direlakoak:

J'appartiens au citoyen Martin Bohotegy, du lieu d'Aroue. Fait le mois de mars, 1793.

J'appartiens au citoyen Jean Mecol, du lieu de Garindein. Fait le mois de juin, 1793, l'an IVe de la Liberté et l'an second de la République (I. or.).

Eta eskuizkribuko azken orrialdean:

Cette piece a ete represente le 18 avril 1816 par les junesses de Lembare (54. or.).

Baditugu beste data batzuen aipamenak ere testu nagusiaren bazterretan:

1792 (13. or. behe esk.).

1792. le 15me xbre 1792 (21. or. behe esk.).

Eta bestelakoa jositako orritxoetan, pastoralari ez dagokion testuan:

a Moleon le juillet 1772 (45.II. or.).

Sei emanaldi aipatzen ditu Hérellek (1928: 91) *Edipa* pastoralarentzat: Gamue, 1759; Gamue, 1783.eko irailaren 6.a (baina ikus Hérelle 1923: 167-172, hemen ez baitu emanaldi hau aipatzen); Garindañe, 1792.eko maiatzaren 26a; lekua zehaztu gabe, 1793.eko martxoa eta ekaina; Lanbare, 1816.eko apirilaren 18a. Sei hauez gain beste bat ere aipatzen du Maulen 1772 an Patri Urkizuk (1984: 35).

Arazoa da datu hauek ordenatzea eta emanaldi bakoitzean erabili izan den eskuizkribua zein den jakitea. Bukaeratik hasita esan dezagun gure hipotesiaren arabera lau direla aipatu lanetan ezagutzera eman zaizkigun eskuizkribuak:⁵

1. *Vinson n° 8*. 1759 eta 1792ko emanaldietan erabilia.

Hérellek (1903: 59-60) eskaintzen duen fitxa osoa da hau ezagutzeko dugun biderik ziurrena. Berau da, gure ustez, Websterrek pertsonaien zerrenda ateratzeko darabilena ere, gorago *Le Folk-Lore du Pays Basque* liburua aipatu arren. Lehenengo data, 1763koa alegia, irakurketa okerra litzateke, tinta ezabatuta, papera alferrikalduta... guztientzat ilun dagoen inguru batean. Horregatik uzten dituzte bai berak eta bai Vinsonek hutsuneak.

2. *Vinson, Folk*. 1783ko emanaldian erabilia.

Hauxe dugu arazo gehien aurkeztzen duena baina Vinsonek berak *Le Folk-Lore du Pays Basque* liburuan ematen duen datazioak pentsarazten digu 1783ko emanaldirako bakarrik erabili izan zen eskuizkribu baten berri jasotzen dugula zeharka liburu honetan. 1783ko kopia batetik ateratzen bide du azken pheredikiaren itzulpena eta hori ez dator bat, gorago ikusi dugunaren arabera, Hérellek *Vinson n° 8*-rentzat aipatu dituen 1759 eta 1792ko *ex libris*-ekin, ez eta irakurketa okertzat eman dugun Websterren 1763koarekin ere.

Lehenago ere aurkeztu ditugun argumentuei esker (Bilbao 1991: 512-513) uste dugu *BNP 178*-ren testu nagusiaren kopiagileak ezagutzen zuela *Vinson, Folk* deituko dugun eskuizkribu hau edo bestela iturri bera izan zutela, zuzenean edo zeharka, biek. Gure hipotesiaren arabera 1759ko testuaz baliatu ziren hala 1783ko errejenta nola 1793ko kopiagile nagusia.

3. *BNP 178*. 1793ko bi emanaldietan eta 1816koan erabilia.

Eskuizkribuan agertzen diren oharrek (cf. *supra*) ez dute zalantzarik uzten aipatu

(5) Hemengo datu gehienak eta beste zenbait osagarri lehenago ere argitaraturik daude: ikus Bilbao 1991: 510-514.

emanaldiei buruz. Eskuizkribu barruan bi lekutan agertzen den 1792ko data azaltzeko uste dugu arrazoizkoa dela pentsatzea aurreko urtetik hasia zela kopiagilea eskuizkribua prestatzen.

4. *Saffores-Buchon*. 1795eko emanaldian erabilia.

Pentsa zitekeen *BNP 178* izan zela Buchonek Safforesi ikusi ziona ere: Hérellek (1923: 168) dio Safforesen ilobak sakabanatu zituela 70 pastoralak baina Websterrek eskuratu zituela bost Baionako Udal Bibliotekarako eta Hérellek berak beste hiru gero biblioteka hartarako eman zituenak eta hamalau Pariseko Bibliothèque Nationalei eman zizkionak. Gainera Hérelle 1903-n, bere kolezkiokoen artean aurkezten da gero *BNP ms.178* izango dena. Hipotesi honen arabera errakuntza bezala hartu beharko litzateke 1795eko data.

Baina badira argumentuak laugarren eskuizkribu honen alde. Batetik, Hérellek eta Websterrek Safforestarrei erositako eskuizkribuen zerrendan (Oyharçabal 1991: 23) ez da *Edipa*-rik agertzen. Bestetik, Buchonek ematen duen izenburua (*Oedipe de Jocaste*) ez du beste inork aipatzen eta litekeena da berez ezagutzen ez dugun eskuizkribu horretan irakurria izatea. Azkenik, ez dugu ezagutzen 1795ean taulaturariko beste pastoralik eta onargarriago egiten du honek ere data horretako laugarren eskuizkribu bat izatea.

Patri Urkizuk 1772. urtean aipatzen duen emanaldia geratzen zaigu eskuizkriburik gabe. Data hori agertzen da *BNP ms. 178*-ko jositako orritxoetako batean (45.ii-iii), baina juxtu orritxo horren atzekaldean dagoen zatia *Edipa* pastoralakoa barik *Saint Marguerite*-koa da eta ohar eta data horiek, beraz, ez dute zerikusirik, ziurrenik, *Edipa* pastoralarekin.

4. Jean Mekol Garindañekoa eta Mekoldarrak

Jean Mekol errejentari buruz dakiguna nahiko urria da. Bi Jean Mecol eta Pierre Mecol bat aipatzen ditu Hérellek bere pastoralgile zerrendan (Hérelle 1923: 160-162). Badago zer aztertu familia honi buruz, ez baitago beti argi zein zein den, eta eskuizkribu bakoitza zeinena den, eta are gehiago zuzenketak zeinek eginak diren, familiako errejenten artean eskuizkribuak elkarri eman eta behin baino gehiagotan zuzenketak eginez eskuizkribu bakarra emanaldi bat baino gehiagotan erabili bide dutela familia bereko errejentek susmatzen baitugu.

Garindañeko Udal Artxiboan eta Paben dagoen Departamentuko Artxiboan diren jaiotze, bataio, ezkontza eta heriotze agiriak aztertu ondoren sei Jean Mekol eta hamabi Pierre Mekol aurkitu ditugu 1700.etik 1850.erako bitartean, ez denak, noski, pastoralgile izateko modukoak, bat baino gehiago baitago ez dakiela idazten dioena, eta bat baino gehiago baitira haurtzaroa baino gehiago bizitzeko gauza izan ez zirenak.

Ez dugu hemen gainerakoen berri emango, baina badirudi ausartegi izan gabe eskaini ditzakegula ustez 1816. urtean *Edipa* pastoralaren errejenta izan zenari buruzko zenbait datu:

1759.ean jaio bide zen, Garindañeko Udal Artxiboko hiru jaiotze agiritatik atera daitekeenez: 1807.eko apirilak 23an eta 1807.eko uztailak 30ean berrogeita zortzi

urte dituela esanez sinatzen ditu agiriak lekuko bezala, eta 1808.eko otsailak 22an berrogeita bederatzi urte dituela esanez.

Pierre Mekol zen bere aita, *Hélène de Constantinople* pastoralaren eskuizkribu batean (*BMBb 16*) dagoen orritxo batek dioenez. Nekazaria zen, lekuko bezala izenpezen dituen aipatu jaiotze agirietan dioenez. Marie Bohoteguy-rekin ezkondu zen, aipatu pastoraleko orritxoan eta bien semearen heriotze agirian dioenez. Pierre izeneko seme bat izan zuen 1784. urtean, seme honen heriotze agirian (Pabeko Departamentu Artxiboa, Garindañe, heriotzeak, 1813-III-8) eta bere udaletxean 1811n eskaturiko argiketa batean (Garindañeko Udal Artxiboa, Jaiotzak 1810-1819) dioenetik. Ziurrenik Lanbareko Mekola etxean jaio eta bizi izan zen, etxe honetan hil baitzen bere semea hogeita zortzi urterekin. «Maison de Mecol (batzuetan *Mechol*), section de Lambare, commune de Garindein» agertzen da XVIII. mendeko agirietan, baina Mekola deitzen diote orain.

Bost pastoralekin lotzen du bere izena Hérellek (Hérelle 1923: 161).

5. Gure edizioa

Ezagutzen den eskuizkribu bakarra da hemen argitaratu nahi dena: *BNP 178*. 29 orri dira (28 bakarrik egon arren zenbatuta) eskuizkribu hau osatzen dutenak eta bi zutabetan idatzita daude ahapaldiak. Beste 25 orritxo ditu josita, tamainuz txikiagoak, beste esku batek zutabe bakarrean idatziak.

1175 ahapaldi zenbatu zituen kopiagile edo jabeetakoren batek, sataneriarenak (144 bere kontuen arabera) eta lehen eta azken pheredikienak barne direla baina egia esan guri ez zaizkigu inola ere kontu horiek ateratzen. Lehen pheredikian 70 ahapaldi, trajerian 1041 eta azken pheredikian 16 zenbatzen ditugu guk, orotara 1127. Hauetarik 165 jositako orritxoetan idatzita daude eta 876 idatziko zituen beraz lehen kopiagileak. Ahapaldiek launa bertsoletero dutenez 4502 dira gure eskuizkribuan ditugunak kantuetako ahapaldi irregularrak (ikus edizio oharrak) kontuan hartuz gero [(1127 x 4) - 6].

5.1. Orrialdeztapena

Eskuizkribua bi aldiz orrialdeztaturik dago:

a. Esku zaharrenak zenbatu ditu orrialde guztiak, orrialdez orrialde, hutsik egin gabe, frantsesezko ordinalak erabiliz, bosgarren orrialdetik hasi eta bere 51.era. Zenbaketa hau da guk aukeratu duguna, zaharrena delako, ondo eginda dagoelako eta praktikoa suertatzen delako. Zenbaki erromatarrez orrialdeztatu ditugu lehen laurak, zenbatu gabe zeudenak, eta 52, 53, 54 rekin osatu ditugu azken hirurak.

b. Oraintsuagoko eskuak orriak zenbatu ditu, ez orrialdeak, lehenengorik azken azkenera, 1etik 28ra, 1bis ere badagoelarik.

Orrialde nagusiak erraz lokaliza ditzakegu horrela, baina baditu gure eskuizkribuak jositako orritxoak ere, tamainuz txikiagoak, beste esku batek idatziak, gehienetan sataneriaren agerpenekin –testu nagusian ez baitago sataneriarik– baina noizbait (17.I-17.III, 18.I eta 12.I-12.IV) baita bestelakoekin ere. Orritxo hauek ez dute inongo zenbaketarik eta orrialdeztapen nagusia moztu gabe tartekatu ditu guk zen-

baki erromatarrak erantsiz. Laugarren orrialdean josita dauden lau orrialdeak 4.I-4.IV izango dira, seigarrenean dauden seiak 6.I-6.VI, eta horrela besteekin.

5.2. Ahapaldiak

Zenbatu gabe daude gure eskuizkribuan ahapaldiak, baina lehenengo 16 orrialdeetan adierazita dago ezkerreko edo eskuineko habean zenbat berset dauden, zenbakia orrialdeko beheko ezker edo eskuinaldean jarritz, borobil batez inguratuta⁶. Lau bertsoleerrotako ahapaldiak dira guztiak, 110-112, 138-145 eta 1032-1040ko kantak kenduta.⁷

Hiru ataletan zenbatu ditugu guk, alde batetik Lehen Pheredikuko 70 ahapaldiak, gero trageria eta azkenik, bere aldetik hau ere, Azken Pheredikuko 16 ahapaldiak. Jositako orritxoekin ere zenbaketa bera jarraitu dugu. Aipamenak egiterakoan, *n* izango da trajeriako ahapaldi bat, *n.LP* edo *On* Lehen Pheredikukoa eta *n.AP* edo *00n* Azken Pheredikukoa. Ez ditugu espresuki markatu bertsoleerroak baina uler bedi *a* dela lehenengoa, *b* bigarrena, *c* hirugarrena eta *d* laugarrena; hori da hain zuzen oharretako aipamenetan erabiltzen den sistema.

Etzanez eman ditugu agertokiko mugimendu eta gorabeherei dagozkien akotazioak eta maiuskulaz idatzi ditugu hitz egin behar duten pertsonaien izenak. Akotazio hauen aipamena egiterakoan zein ahapaldiren tartean dagoen adieraziko dugu: esaterako, 66-67 oh izango da 66 eta 67. ahapaldien tartean dagoen akotazioa, oharra.

5.3. Grafia

Testuko grafia errespetatu dugu, puntuazioa gaurko ohituretara moldatuta. Puntuazioan barne sartzen ditugu larria-xehea aukera, galdera-harridura ikurrak eta zenbaitetan hitz zatiketa, baina ez frantses eta bearnesezko hitzetako azentuazioa.

Hitz hasierako [i-] bokalaren <j> grafia sistematikoa <i> transkribitu dugu guk beti beti.

Sarritan osatu dugu, oharrik gabe, <m>nahiz <mça> laburdura *minça*-rekin. Behin (391-392 oh) jarri dugu <p^{sa}> laburduraren ordez *princessa* eta beste behin <Bul>-en ordez *Bulgifer*.

6. Aipatutako bibliografia

- Bilbao, G., 1990, "Ediþa pastoral: edizio arazo eta ebazpide batzuk", in J. A. Lakarra (arg.), *Memoriae L. Mitxelena Magistri Sacrum*, ASJU-ren Gehigarriak 14, Donostia 1991.
- Buchon, J. A. C., 1839, "Représentation d'un mystère dans le Pays Basque", *Mémorial des Pyrénées*, 1839 (Oct. 31; Nov. 2).

(6) Ondoko hauek dira zerbakiok: (2) 10 behe esk. (4) 10 behe ezk. eta 5 behe esk. (5) 8 behe esk. (6) 9 behe ezk. eta 7 behe esk. (7) 8 behe esk. (8) 9 behe ezk. eta 10 behe esk. (9) 10 behe esk. (10) 7 behe esk. (11) 8 behe ezk. eta 7 behe esk. (12) 10 behe ezk. eta 9 behe esk. (13) 9 behe ezk. eta behe esk. (14) 9 behe ezk. eta 11 behe esk. (15) 10 behe ezk. eta 9 behe esk. (16) 11 behe ezk. eta 10 behe esk.

(7) Hauei dagokienean ikusi edizio oharrak.

- Garamendi, M. A., 1990, "El teatro popular vasco (semiótica de la representación), I", *ASJU* 24: 2, 525-614.
- Hérelle, G., 1903, *Les pastorales basques. Notice, Catalogue des manuscrits, Questionnaire*, Baiona.
- , 1911, "Notices sur quelques pastorales basques. Cycle de l'Antiquité profane", *RIEV* V, 421-432.
- , 1923, *Études sur le théâtre basque. La représentation des pastorales à sujets tragiques*, Paris.
- , 1928, *Le répertoire du théâtre tragique: Catalogue analytique*, Baiona.
- Kortazar, J., 1998, "Pastoralak", *Egan. Azterketak eta Saiakerak*, 2.
- Mozos, I., 1994, *Jean de Paris pastorala. Eskuzkribuen azterketa eta iturriaren moldamoduak*, EHUko Euskal Filologia Saileko tesi argitaragabea.
- Oyharçabal, B., 1991, *La pastorale souletine. Edition critique de "Charlemagne"*, Donostia.
- Urkizu, P., 1984, *Euskal teatroaren historia*, Donostia.
- , 1996, "Jundane Jakobe Handiaren Trageria (1634). Lehen euskal antzerkia", *Bilduma* 10, 127-294.
- Vinson, J., 1883, *Le Folk-Lore du Pays Basque*, Paris.
- Webster, M. W., 1982 [repr.], "Les Pastorales basques" in Varii: *La Tradition au Pays Basque*, 241-261, Donostia.

7. Testua

(I)

J'appartiens au citoyen Martin Boboteguy, du lieu d'Aroue. Fait le mois de mars, 1793.

J'appartiens au citoyen Jean Mocol, du lieu de Garindein. Fait le mois de juin, 1793, l'an IVe de la Liberté et l'an second de la République.

Finir.

Mocol.

(II)

*[Le]hen pberedikiarren hasteko:
By banderaq lurrian.
Eteocla eta Polonika, by triate kantouetan.
Ezpataq bilaisirig, erdian has.*

1. Antoine Reçart.
2. Arnaud Inchauspe.
3. Arnaud Iriviere.
4. Pierre Changart.
5. Arnaud Baskaray.
6. Arnaud Egurbide.
7. Arnaud Laberenx.
8. François Laborde.
9. Pierra Landa.
10. Phillipou Sarroda.
11. Antoine Beraut Etcheberry.
12. Jean Bordato.
13. Maries Ehullie.
14. Jean Pierre Inchauspe.
15. Jean Pierre Chapital.

16. [P]ierrenou Belen.

17. Raimond Capital.

Reçú dix francs, à compte de trente six francs du mein de Pierre Lande, dit Carrikaburu.

(III)

(IV)

Bosouaboru valet d'Etc[he]choury valet Bordagaraiberry valet de Abetxenborde cadet de Chouri Olloboborde Lastagaraiborde valet de [phurq.....guy].

(1)

LEHEN PHEREDIKIA.

- 01 Egun houn, jaun anderiaq, desiratcen deiciet, esparañaz ber deseigna ducien ene cieq.
- 02 Egunco goure bestala hurunty gin direnaq hounky gin ciradiela noula huillan cirenaq.
- 03 Trageria bat nahy dugu egun representatu, atencione aphur bat bacoizaq harturen du,
- 04 çoignen sujeta beitugu Thebaseco eregue, noun mundian bici ceno malerous içan beitcen.

(I). Geuk ezarri dizkiegu zenbaki erromatarrak lehen lau orrialdeei. Pariseko Bibliothèque Nationale-eko zigilua darama lehen orrialde honek: *BIBLIOTHEQUE NATIONALE. R.F. MSS.* Goiko eskuin aldean zati bat falta zaio orriari baina badirudi ez dela idatzitako ezer galdu. Orri hasieran esku berri batek idatzi du eskuizkribuak Pariseko Bibliotekan duen signatura: *Celt et basque 178.* Azpian, esku zaharragoak egindako keneta dago idatzita: 1804 - 1785 = 0019. *Meco]* errubrikarekin. *Lehen]* orri-muturra apurtuta. *Antoine Reçart...*] Ez ditu tinta berak idatzi antzetzokiko mugimenduei buruzko oharra eta antzele zerrenda. Besteak beste 53. orrialdeko azken oharra (*Socrasta eta Attala. Azken Pberedikiarren eguiseko...*) eta orobat 52. orrialdeko azken eranskina (*Premier arrivée...*) idatzi dituen eskua da antzele zerrenda hau ere idatzi duena. *Maris]* *Jna Maries*, marra batez ezabatuta *Jna. Pierrenou]* orria zulatuta. (III). Pariseko Bibliotekan ezarritako orrialdeztapenez gain ez dago beste ezer idatzita. (IV). Orrialde honetakoa goikoz behera idatzita. *d'Etchechoury]* paperaren ertzean tinta erdi-ezabatuta. *phurq.....guy]* paperaren ertza apurtuta. (1). Hemen hasten da esku zahar-raren orrialdeztapena, guk aukeratu duguna. *Celt. et basque 178* idatzi dute hemen ere Pariseko Bibliotekan. 04b. *eregue]* *ereguere*, ezabatuta -re.

- 05 Pheçaren lehen phuntian
date representatu
amenx bateq noula cien
eregue Laya loxatu.
- 06 Jocaste ereguignary
derio esplicaturen
bere amexa oro
çouigneq beittutu lotxaturen.
- 07 Algaren artian dira
biaq conseillaturen
eta guero abis bat
bertan erakhariren,
- 08 çouin abiseç beiterie
esplicaturen gaiça oro,
cer helturen ceren
mundu hountan direno.
- 09 Berhala eranen derie
abis harec eguia:
ereguignac seme bat
sorthu behar diala.
- 010 Miraculu handiric
seme harec eguinen du,
mundian genteric deno
hartçaz içanen da mintçatu.
- 011 Nouz eta beitateke
dofi houra sorthu
oyhan baten erdian
behar duke urkhatu.
- 012 Cargu emanen derie
aitac bi soldadory
ereman decen hanty
eta berhala bicia idoky.
- 013 Bena soldado hayec,
dolu eguinen beiterie,
haur hary bicia
conservaturen derie.
- 014 Estecaturen die hargaty
haritz adar bateky
eta guero by artçaignec
haura eremanen bereky.
- 015 Hemeçortcy ourthez artçaignec
haur houra haciren due;
hayen burian guero
haren pareric ezta.
- 016 Nouiz eta beitateque
bere eçagutciala
aitaren cherkatcera
phartituren da berhala.
- 017 Edirenen du bere aita
Thebaseco eresouman
eta batailla icigariric
içanen da ordian han.
- (2)
- 018 Gigant lotxagarri bat
berarec erhoren du
eta guero malerousky
bere aita rencountratcen du.
- 019 O rencontru malerousa.
ounxa date destinatu:
bere aita erhoric
ama espousaturen du.
- 020 Ama-seme dirate
bai eta senhar-emazte;
crima handy horiec
nihaur ikharatcen naye.
- 021 Nour ezta ikharaturen
goure leguiaren guisala
ençutez ama-semiac
senhar-emazte direla?
- 022 Ukhenen dicie hirour haur
suitsan alkhareky
eta Thebas gobernaturen
ecinago tristeky.

012c. *decen hanty*] *decen eta hanty*, ezabatuta *eta*.
aravera ezabatuta, ordez *guisala* lerroartean.

018a. *lotxagarri*] *ga* lerroartean. 021b. *guisala*]

- 023 Çombat ere hayen crima involontario beita
Ginco Jauna hayen coudre halere colera handian da.
- 024 Lurac hirour ourthez ezterie deus ere ekhariren eta populia oro hartacoz da lotxaturen.
- 025 Edipac du ordian imaginacione eguinen eta bere corteco abisac ere bay cherkhaturen.
- 026 Socrasta giten cioçu mintçatcera ounxa, noun esplicaturen beiterio bere maluraren founxa.
- 027 Socrastac derienian esplicatu eguia [ik]haraturic daude [ere]gue eta ereguigna.
- 028 Malur ikharagary horiec lotxaturic erregue by beguiac idokyten tu demboraric galdu gabe.
- 029 Ginco hounaren colera berthala eçagutcen du eta bere buria hilcera berac reginatcen du.
- 030 Bena hil beno lehen ordeignu eguiten du: bere by semer aldica coroua emaiten du.
- 031 Haitatcen du Eteocla erreguetaco lehenic, bena lehen ourthiaren ounxa condicionaturic
- 032 ourthiaren burian harçar[a] sar dadin Polonica eta biac goça decen justoky aldica.
- 033 Eteocla sarthu cen aren lehen ourthian erregue, noun ezpeitu nahy pharter[ic] Polonicary eman batere.
- 034 Creon erreguiaren abisez Eteocla maneacen da eta houra dela causa by anaiac gaizky giten dira.
- 035 By anayac mundu hountan malerous dirate ceren bicy direno bethy guerlan beitate.
- 036 Bena by anayen amac ahalaz generousky bakia cherkhatcen derie bere alhabareky.
- 037 Bena ama-alhava hayen deseigna inutil date
(3)
ceren eta by anayac furia handian beitate.
- 038 Jocasta erreguignac phenareky galtheguiten du Olimpia eya haren semen beriric badakinez, eran deçon eguia.
- 039 Olimpiac derio eraiten by anayen amary ikhousy dutiala armecky eta alkhar erho diela ingoity.
- 040 Ereguigna harec dolorousky Olimpiary derio eraiten erakhar dieçon alhava ecy bihotça çayola jouaiten.

027c. *ikharaturic*] orri muturra apurtuta. 027d. *erregue*] orri muturra apurtuta. 030a. *beno hil*] *beno h hil* hitz berria hasi baina tatxatuta. 032a. *harçara*] joskurarekin ez da lerro bukaera ikusten. 033c. *pharteric*] joskurarekin ez da lerro bukaera ikusten.

- 041 Hirour andere hayen phena eniro asky representa bena particularky ereguigna ikhousiren ducie afligitia.
- 042 Mundu hountan direno hayec eztukie phausuric. Eta hory cerentaco? Creon erreguiac causaturic.
- 043 Ereguigna harec dienian bortcha handia ikhousy, eztirouala deus irabaz bere by semeky,
- 044 permisione derie bataillatceco emanen bay eta guero hec berhala bieç algar erhoren.
- 045 Aren ikhousiren tucie by prince hourac jalkiten eta hen errabia handia noula den phizturen.
- 046 Teatren gaignan dirade hilic baraturen bay etare Creonec ounxa placer harturen.
- 047 Orano ere aiphacen dut Antigona princessa ceren eta tristeky mundian baratcen beita.
- 048 Princessa hory dago tristeric: aita eta ama galduric, by anayec algar erhoric, badeya haren chagrien pare[ric]?
- 049 Familia desfortunatia hora içan da guerthatu. Creon erreguiac beraq guero presou hartcen du.
- 050 Gardec due princessa presouner açamanen eta Creon erreguiac ounxa mesperetchaturen.
- 051 Adiskide celacoz Hemon haren semiareky phuta lasterratu bat dela acusatcen du libreky.
- 052 Antigona princessa haren estatu ecinago tristia eztaite representa secula asky ounxa, populia.
- 053 Bere aita eta amez gazteric gabeturic icousiren tu anayac bieç algar erhoric.
- 054 Orano Creon malerousac açamaneraciric ceren aspaldian beitçagon desein handia harturic.
- 055 Bena Hemon princiac livratcen du hargaty eta guerla du emanen berhala bere aitary.
- (4)
- 056 Malur handy horic oro Creonec dutu causaturen eta merechy beçala guero ounxa phacature.
- 057 Atalac ere eguin cian eguin ahala segurky nahiz aita-semen artian bake houn bat eçary.
- 058 Bena Creon urgulutxiac ez nahi ihour obeditu. Halere medecy uxu bat harçara giten cioçu.

048d. *pareric*] orri-ertza denborarekin apurtuta.057b. *eguin*] s *eguin* eskuizkribuan, ezabatuta s.

- 059 Uxu houra giten cioçu
mithilco guida bateky
eta Creonec mesperetchatcen
berhala heltciareky.
- 060 Uxu harec emaiten derio
Creony exemplu hounic
hanitz espediencia
ounxa composaturic.
- 061 Azkenian derio
sorthia iracourturen,
cer helturen çayon
oro espicaturen.
- 062 Uxiac eraiten derio guero
bere dian gudary:
Mithilco charra, abia hady,
ukhen dic istrucione asky.
- 063 Hanti landan guero
guerla ukhenen du
eta beraren semiac
berhala erhoren du.
- 064 Gardec duenian Creon
ikhousiren hilic
harturen due segurky
phena icigariric.
- 065 Guero trankil dirate
Hemon princessareky
eta biciren dira
ecinago ederky.
- 066 Feit hoyec eta haboro
egun da representaturen
eta nic ouste beno hobeky
benturaz ciec profieitaturen
- 067 ceren malur handiac
heltu dirade horiec oro
- eta exortatcen çutiet nic
ounxa behatcez compaigna oro.
- 068 Nihaur beno hobeky deja
lagunac dutut istruituric,
hayec eçariren beiçutie
feit horiez oroz satisfaturic.
- 069 Eta compaigna ouhouratia
behar deritacie othoy pharkat[u]
ceren ene lagunen cherkha
nahy beiniz abiatu.
- 070 Eta cien cerbutchary niz,
jaunac eta anderiac,
behar deiztadacie pharcatu
ene nabastariac.
- Sonu eta passeye. Fin du premier prologue.*
- SATAN.
(5)
TRAGERIAREN HATXARIA.
(4.I)
Satan bere laguneky gin çamariz.
- SATAN MINÇA.
- 1 Bake eta victoria,
Thebasseko hiria,
çu ere bai, Laya,
ororen gobernaçalia.
- 2 Deciratcen nikeçu hanitz
o çoure errecontria,
nahy beiniçate libertitu
çoure premissioniarekila.
- 3 Çoure caideran jarteko
indaçu libertatia,
bestela nihaureq hartuen dit,
bay, bay, ene fedia.

059b. *mithilco*] -il- beranduago idatzita, bigarren -i- lerroartean. 066a. *hoyec eta*] *hoyec b eta* hitz berria hasi baina ezabatuta. 067d. *oro*] lerroartean. 069b. *pharkatu*] joskurarekin ez da lerro bukaera ikusten. *satan*] bigarren eskuak idatzita. Orobat ondoren ahapaldi zenbaketa: 55 v., 38, 33, 15, 6, agian sataneriaren agerpenei dagokiena (ikus baita 52. orrialdea ere). 2. Goitik beherako marrekin ezabatuta ahapaldi osoa. 3a. *caideran*] *tronouan*-en ordez gainean beste tinta batez. 3c. *hartuen*] -u- beste tinta batez -c- baten gainean.

4 Egundano Thebassen
eniz sarthu ahal içan
bena egun sarthuren niz
ene ouste orotan.

5 Banoua jakitera
nour ikhousiren dudan
eta cer guisaz hor

(4.II)

sarthu behar dukedan.

Igan bera triatjala eta jarririq minça.

6 Par la sacre blu
behar dut bilatu
Thebaseko erregue
niçanaz gueroz plaça.

So alde orotara.

7 Ala hiri brillanta
eta trono admiragarria,
eztuta othian niq
egun boneur handia?

8 Illusituriq nago
hebenko puissantcia ede[rraz]
ene bihotzaq ezpeitaky
certan den placerez.

9 Bena placerety landan
bertan giten da desplacerra,
arren nahy niz abiatu
aire baten dantçatcera.

(4.III)

Jaiky eta minça.

10 Sonueguiliaq, emacie
placer ducien airia
ceren dança subertiaq oro
niq phenxaturiq beitra.

11 Eztut niq hutz eguinen
phuntu bata ez bestia
giniq ere sonu eguitera
çazpy milla debria.

Soné et dancé.

Eta retira.

Jalkby Jocasta eta Laiya. Biaq jar.

LAYA MINÇA.

(4.IV)

(5)

Jocasta eta Laya jalkby eta jar.

Laya mintçatcen has.

LAYA.

12 Madama, igaran gayan
amex bat eguin dit
ezpeitu sinificatcen
gouretaco deus ere hounic.

13 Triste nuçu osoky, madama,
ezpeitakit certan niçan,
phenxamentu guciac
[i]garan tit ohian.

14 Goure lehen frutiaz
mintçaturen nitçaiçu
çointan miraculu handiric
harec eguinen beitu.

15 Eran deçadan labursky
cerc nayan lotxatcen,
presentian beçutut
[.]coraric ikhouston.

16 Desidatcen guiticie
egun malur handiec
ceren eta ezpeitie
pareric goure crimec.

4. Goitik beherako marrekin ezabaruta ahapaldi osoa. 4a. *Thebassen*] *hiri bortan*-en ordez gainean beste tinta batez. 4c. *sarthuren niz*] *recivituren dut*-en ordez gainean beste tinta batez. 5c. *bor*] beste tinta batez. 5d. *sarthu*] *jauky*-ren ordez gainean. 6b. *bilatu*] beste zerbaiten gainean. 7-9. Goitik beherako marra batekin ezabatuta. 8b. *ederraz*] joskurarekin ez da lerro bukaera ikusten. (4.IV). Eskuizkribuko bazter batean dena goikoz behera, errubrikarekin edo: 18.v. / *Parrein* / [a]rçai-gna. Joskurarekin ez da hirugarren lerroaren hasiera ikusten. 13d. *igaran*] joskurarekin ez da lerro hasiera ikusten. 15d. *.coraric*] joskurarekin ez da lerro hasiera ikusten.

- 17 Ginco eguiazcoua segurky
egun goure cou[n]tre duçu
ceren ene bekhatiec
beitie hanitz causatu.
- 18 Punicione handi batez
gaztigatu guirate
ceren goure merechiac
hartaco beitate.
- 19 O frutu malerousa
çuc beituçu çoureyk,
noun harec behar beitu
mundia oro lotxaeracy.
- 20 Mundian guiçounic deno
hartçaz dira mintçaturen
eta haren miraculiez
mundu oro admiraturen.
- 21 Consultatu behar dicigu,
madama, cer eguinen den,
dugun jakin abisac
cer dian eranen.
- 22 Houra date duda gabe
goure consolaçalia
eta amex gaisto hare
goury esplicaçalia.

*Oray egon memento ba[t] tristekey eta guero
mintça Laya.*

LAYA.

- 23 Oh Socrasta, hi ere
ehiz aspaldian aguery;
gin hady houna bertan
eta consola neçaq ni.
- 24 Ene amenx gaistoua
debina eçaq hiq,
bestela ene ispiritiaz
phausuriq eztiq.

Socrasta jalkby eta minça.

- 25 Sira consola cite othoy
eta har eçaçu courage,
tristecia horiq oro
utcy behar dirade.

LAYA MINÇA.

- 26 Etceiçula ez estrange
triste baniz ere
ceren malur handieq
desiracen guiticie.
- 27 Ene corphisça oro hanbat
doloretan duçu
eta embrasu handi horeq
ikharatcen niçu.

SOCRASTA.

- 28 Corage cite, sira, othoy,
eztuçu behar loxatu,
balimba horiq oro
arraleriaz dutuçu.

(6)

LAYA.

- 29 Eztuçu ez haur dembora
egun arralatceko,
haz cite debinatcen
ene consolatceko.
- 30 Oh setencia crudella, hy
ene hiz destinaturiq,
ikharaturiq nago
eta cencia oro galduriq.
- 31 Mundu haur kitacen dut
eta erraiten adio
ceren jujamentiaz
galdu beteyçat oro.

17a. *Ginco*] hitzen bat dago ezabatuta lerro hasieran. 17b. *countre*] *contre* eskuizkribuan.
21d. *eramen*] *eramenen* eskuizkribuan. 22-23 oh. *memento bat tristekey*] *mementobatristekey* eskuizkribuan.
24-25 oh. *Socrasta jalkby eta minça*] *Jocrasta jalkby eta minça*, *Jocrasta* ezabatu eta bigarren esku batek
idatzita. Ezabaturikoan ere *S-* ezarrita izen berezietako *J-* zaharraren gainetik. 25a. *cite othoy*] *cite otho
othoy*, ezabatuta *otho*. 27-28 oh. *Socrasta*] *Socasta Socras Socrasta*, hiru bider, lehenbizikoan *J-* baten
gainetik idatzita *S-* eta bigarrena osorik ezabatuta eta lerroartean tartekatuta *-r-*.

- 32 Haz cite, Socrasta, othoy,
berhalla debinatcen
eya amenx gazto horeq
cer dian sinifikacen.
- 33 Cerbait jakhin artio
eztikeçut phausuric,
livertatia badeiçut
minça cite bertariq.
- SOCRASTA.
- 34 Behar dudanz gueroz
seriousky minçatu
phena hartariq cirate
mementian livratu.
- 35 Çoure handitarçunaq
phermeticen deikhun guero
esplicaturen dereiçut
niq çoure amenxa oro.
- 36 Eztereiçut arren nahy
deus ere dicimulatu,
erreguinaq doffi bat
behar diçu produissitu,
- 37 çoun dofy beitate
eder eta maitagarry
bena haren azcioniaq dirate
icy eta loxagarri.
- 38 Aiphacen dudanian solamente
ikaratcen nuçu,
hargaty haren crima
inbolontario dukheçu.
- 39 Haur hareq diçu guero
gigant handi bat goituren
eta guero suittan
bere aita erhoren.
- 40 Orano guero harçara
bere ama ezpousaturen diçu.
Crima malerous horreq
ebitatu behar diçu.
- 41 Trankil içan cite,
conseillacen dereiçut,
nouz eta beituçu
ikhoussiren sorturiq
- 42 lurren gainen denian
behar duçu igorry
oihaneko oxouer
eta han içaneracy.
- 43 Abis hoberiq aren, sira,
eççakit oray bathere
beiciq erran dutudanaq
memento hountan hebe.
Jocasta erreguina haz.
- 44 Jaunac, guitian erretira
etcy bihotça douat galcera,
othoy hel çakhiztrade
bestela noua hilcera.
Erretira oro.
- (6.I)
Comendanta gin çamariz.
- 45 Jaunaq, oray houna niz
furia handy batetan
phastoural hountako fripoaq
erouan nahiz airian.
- 46 Haregaty ouste dut çombait
eremanen dudala
ceren eta beitira
oro fripouner.

32a. *haz cite Socrasta othoy*] *haz cite debinatcen* ezabatuta. 33d. *cite bertariq*] *cite betariq bertariq*, ezabatuta *betariq*. 34c. *bartariq*] beste zerbaiten gainean idatzita lehen letrak. 37d. *icy*] *bi icy* eskuizkribuan, ezabatuta *bi*. 42a. *gainen*] *-i-* lerroartean. 44. Goitik beherako marrekin ezabatuta ahapaldi osoa. 44d. *hilcera*] *galcera*-ren ordez lerroartean. 44-45 oh. *Comendanta*] *Satan*-en ordez gainean beste esku batek. 45c. *fripoag*] *aturraq*-en ordez gainean beste esku batek. 46a. *çombait*] bigarren lerroan idatzita, baina lehenengoarekin doala, hurrengotik aparte, adierazten duen marra bertikal batekin. 46c. *eta beitira*] *eta gobernatscen beitira*, beste tinta batek ezabatuta *governatscen*. 46d. *oro fripouner*] *niq nabi beçala*-ren ordez ondoan beste tinta batek.

- 47 Gente justouen contre
beitira agitcen
eta niq ere bethy
houraq dutut laguntcen.
- 48 Oray aldiz banoua
triate hortan gaigna
palacio hortako berry
bertan jakitera.
- Igan triatjala. So basterer.*
- 49 Ala palacio ederra
eta lekhu agradablia,
eztuta niq othian
egun bonur handia?
- 50 Amiraturiq nago
gazteria houne ikhoustes
ceren hoyeq oro beitira
betheric banitatez.
- (6.II)
- 51 Imaginacione dut niq
ene beithan eguiten
noula ary behar dudan
cien ororen trompatcen.
- 52 Hartako aren behar nuke
by mithil edo bat,
eya eneki jarteko bacirienez
cietaric bat ere hazart.
- 53 Niq behar nuke hordit
laster ez ebilteko,
behar hordia denian
aztalen eracousteko.
- 54 Ciaurizte horditena
eneki mithil jartera
bay eta lotxa guiren lekhan
ihess jouaitera.
- Passeya.
Satan jalk.
Bulgifer gin çamariz.*
- 55 Jauna, houna nuçu
çoureky mithil jartera,
ouste dit ni niçala
mundu orotako lasterrena.
- 56 Niq eguinen deiçut
bethy eguin ahala
bena behar diket soldata
iraphaz eta berhala.
- Sataneq besoua goity eta minça.
Ouy, ouy, par ma foy.*
- (6.III)
- MINÇA SATAN.
- 57 Ouy, ouy, par ma foy,
ukhenen duq soldata,
la moitié ouf a la mein
eta bestia ez secula.

47a. *Gente justouen contre*] *khiristian contre*-ren ordez beste tinta batek. 47b. *beitira agitcen*] *minçatcen* *beitira*-ren ordez beste tinta batek. 47d. *houraq dutut laguntcen*] *naby beitut hala*-ren ordez beste esku batek. 50-53. Goitik beherako marrekin ezabatuta. 50bcd. Beste zerbaiten ordez gainean beste tinta batek idatzita. Ondokoa irakur daiteke azpian: *hebenko pre[...]* *ederrez* / *[...] ezpeitaki* / *[...] den placerez*. 51b. *beithan*] *buriareky*-ren ordez gainean beste esku batek. 51c. *ary behar dudan*] *ariko otbe niçan*-en ordez gainean beste esku batek. 51d. *cien*] *mundiaren*-en ordez gainean beste esku batek. 52a. *aren*] *guy*-ren ordez gainean beste esku batek. 52b. *by mithil edo bat*] *mithil bat edo haboro*-ren ordez gainean beste esku batek. 52c. *eya eneki jarteko bacirienez*] *bena cieq bat ere etcirie*-ren ordez gainean beste esku batek. 52d. *cietaric bat ere hazart*] *çapable enetako*-ren ordez gainean beste esku batek. 53a. *bordit*] *çalbu*-ren ordez gainean beste esku batek. 53b. *ez*] beste tinta batek gehituta. 53c. *bordia*] *handia*-ren ordez gainean beste esku batek. 54a. *horditena*] *lasterena*-ren ordez gainean beste esku batek. 54d. *ihess jouaitera*] *laster eguitera*-ren ordez gainean beste esku batek (ez orritxo hauetako gainerako zuzenketak egin dituenak). 54-55 oh. *Satan jalk*] beste tinta batek idatzita. 54-55 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek. 55a. *Jauna*] *Satan*-en ordez gainean beste esku batek. 56-57 oh. *Satan*] lehenengo eskuak *Satan*, bigarrenak *Comendanta* eta hirugarren batek hau ezabatu eta berriro *Satan* idatzita. 57-58 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek.

BULGIFER MINÇA.

- 58 Ouf horen erraitia
cer lengouage da?
Nic eztit ençun
greq hori secula.

COMENDANTA MINÇA.

- 59 Fracessa ene fedia
mundu orotan dena
eta hiq eta niq
batere eztagiguna.

BULGIFER MINÇA.

- 60 Soldataz acordatceko
har neçaçu triatjala,
guero ebiliren gutuçu
biaq jausteka.

MINÇA SATAN.

- 61 Erran eçadaq noula den
bertan hire icena
nahy bahiz ebily oray hebe
enekila lasterka.

BULGIFER MINÇA.

- 62 Jauna, ni jeitcen nuçu
Pietor de Lambara,

(6.IV)

mundu ororen cerbutchuko
ene aztal arhinekila.

COMENDANTA MINÇA.

- 63 Igan ady, Bulgifer,
triate hountan gaigna,
net contentatcen nuq
hire elhe ederetara.

Igan triatjala Satan.

SATAN MINÇA.

- 64 Behady hounat, Bulgifer,
çonbat behar duq soldat[a]?
Guero behar diagu abiatu
nourbaiten tentatcera.

BULGIFER MINÇA.

- 65 Lanaren guisako
behar diket soldata,
eta bestela aldiz
çuouça paseiura.

COMENDANTA MINÇA.

- 66 Acord ciria arren,
goure mithil maitia,
hiz hortan gaignan
eman eçadaq eskia.

(6.V)

BULGIFER MINÇA.

- 67 Bay, bay, jauna,
goure comendanta,

58-59 oh. *Comendanta*] *Satan*-en ordez gainean beste esku batek. 59-60 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek. 60-61 oh. *Satan*] lehenengo eskuak *Satan* bigarrenak *Comendanta* eta hirugarrenen batek hau ezabatu eta berriro *Satan* idatzita. 61d. *lasterka*] marra batez, 54d aldatu duen tinta beraz, erdiezabatuta. 61-62 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek. 62b. *Pietor de Lambara*] *Courrier de la Republika*-ren ordez gainean beste esku batek. (6.IV). Orrialde honetan testuaren azpian idatzi eta ezabatuta: «Monsieur / recommandée a Mr. Huguer Neg^e / Monsieur Mecol / Jeune bourgeoise / à Garindin» (azken lerroa ezabatu gabe). 62-63 oh. *Comendanta*] *Satan*-en ordez gainean beste esku batek. 63a. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek. 63-64 oh. *Satan minça*] *Comendanta minça* bigarren eskuak idatzi eta hirugarrenen batek ezabaturak. 64a. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek. 64b. *soldata*] joskurarekin ez da lerro bukaera ikusten. 64a. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek. 65a. *lanaren*] ..*lanaren* eskuizkribuan, bi letra ezabatuta. 65-66 oh. *Comendanta*] *Satan*-en ordez gainean beste esku batek. 66a. *ciria*] *gutuuq*-en ordez gainean beste esku batek. 66 bcd. Beste zerbaiten ordez gainean beste tinta batek idatzita. Ondokoa irakur daiteke azpian: *e[...]*ay ene *mishila* / *hiq ere* [...] / ene *e[...]* *gueya*. 66-67 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean beste esku batek, aurreko orrialdean *corriera minça* ezabatu ondoren. 67a. *jauna*] *Satan*-en ordez ondoan beste tinta batek. 67b. *goure comendanta*] *ifernuko erreguia*-ren ordez gainean, bigarren tintak *comendanta* eta hirugarrenak *goure*.

- placer baduçu dançatu
ifernuko airia.
- COMENDANTA MINÇA.
- 68 Sonueguiliaq, emacie
cernahi beita aire,
nic dançaturen tut oro
bat ere mankatu gabe.
Satan dança eta minça.
- 69 Badakiq ecy ni niçala
ifernuko erreguia
eta hy içateala
ene lehen pagia.
- 70 Behar diagu galeracy
khiristian leguia
eta betheriq etcheqy
bethyere ifernia.
- 71 Eztiagu goure tronouan
balima deus menxiq,
hotzaq hilen gutiala ja
eztiat batere beldurriq.
- 72 Neskatila bat ikhousten diat
eny khenu eguiten,
banouac bay jakitera
eya cer nahy dian.
Erretira oro. Jouan çamaris.
- (6.VI)
Jalkby Jolicoeur, Alexandre, Socrasta
- haurrareky eta Laya.*
Biaq jar.
Laya minça.
- (6)
Jalky Jolicoeur, Allexandre, Socrasta,
Jocasta haurrareky eta Laya.
- (7)
LAYA.
- 73 Haur dugulla sorturiq
erran den haur chipia
çoun maleur orotçaz
egun coupable beita.
- 74 Erradaçu, cer duçu,
Jocasta, eguia.
Khanbiacen ceçu ardura
beitartian coloria.
- 75 Erradatçu plazer badutçu,
madama çutut othoycen,
etçutia creinta houneq
çu ere loxatcen?
- JOCASTA.
- 76 Hain eguia eraiten deriçut
loxaz niçala ikharatcen,
udury citadaçu çaignac oro
ary çaitadala ayhartcen.

67-68 oh. *Comendanta*] *Satan*-en ordez gainean beste esku batek. 68b. *cernahi beita aire*] *ifernuko airia* idatzia zuen lehen eskuak eta *placer ducien airia* bigarrenak. 68c. *nic dançaturen tut oro*] eta *mesura eman* azpian estali gabe, lerroartean idatzita. 68d. *bat ere mankatu gabe*] lerroartean azpian zegoena estali gabe, *ounxa [...]* *kekila* idatzia baitzuen lehen eskuak eta *ounxa so eguiten duçu* gainean bigarrenak. 68-69 oh. *Satan*] *Comendanta* bigarren eskuak idatzi eta hirugarren batek ezabatuta. 69. Marrekin ezabatuta. 69d. *leben pagia*] *segretaria*-ren ordez gainean beste esku batek. 72. Marrekin ezabaturta. 72-73 oh. *jouan çamaris*] beste tinta batek idatzita. (6.VI). Pastoralarekin ustez zerikusirik ez duen zati bat dago, oharra baino lehenago idatzia zalantzarik gabe, honek uzten zion lekuan idatzi baitu pastoreko oharra egin duenak. Hona hemen testua: «Monsieur: On m'avolé vendredy d^{er}. au Sieur ma jumant. En conséquence je m'adresse à vous pour vous prier de faire tout le possible pour tâcher de découvrir, soit par vous même, soit par le moyen de vos amis auxquels vous aurés la bonté d'écrire à ceux qui sont éloignés de chés vous, soit dans le Cartier de Tardets ...». Testuak segitzen zuen baina orrialdea moztuta dago. *Jalkby Jolicoeur... Laya minça*] beste tinta batek idatzita, 6.I-6.VI orritxoetan *bigarrena* deitu dugunak. 73-74. Bi ahapaldien artean, eskuinetara: 2 v. 74d. *beitartian*] -e- baten ordez gainean idatzita bigarren -i-.

77 Beguien aitcinian dit
terible den malura,
uduritcen beïçait oray
erdiratcen çaitala lura.

78 Çoumbat ere çoure phenac
beitira incomparable
eniac ere segurky
hain handiaq dirade.

79 Nahy bada plagnigarry
guiradian oray gu
setencia eman denaq
executatu behar du.

SOCRATA.

80 Behar diçu, madama,
houigneç gora urkhatu,
malur destinatia
joan dadin garhaitu,

81 çoin malurec beicutu
borthizkhy desidatcen.
Has cite aren fitez
oray odre emaiten.

LAYA.

82 Behady hounat, Alexandre,
hy ere bay, Jolicur,
behar ducie hartu ordre
eta guero içañ segur.

83 Har eçacie haur hory
eta behar ducie urkhatu,
malur incomparabliac
içañ ditian pribatu.

ALEXANDRE HAS.

84 Sira, pharcamentureky
othoy behar naiçu pribatu
ecy malur hory eny
ikharagarry citadaçu.

JOLICUR HAS.

85 Sira, othoitcen çutugu graciaç
phena hortaric libra guitçaçu

ecy ezkinikeçu nahy
çoure haura guc urkhatu.

LAYA.

86 Nic errana eguicie
eta dugun asky guero,
nahy dut içañ ditian
ene erranac solido.

JOCASTA.

87 Har eçacie, jaunac,
haur hau bertan
eta urkha eçacie
desertu batetan.

ALEXANDRE.

88 Madama, eguinen citicigu
cien ordriac oro,
hartcen dicigu haura
urkhatceco guero.

Oray baura har.

JOLICUR.

89 Adio arren, madama,
oray bagouatçu,
çoure haurary adio
seculacoz eroçu.

*Oray pbarty urkhatcera haurareky eta
Jocasta miniça oundouan haurary nigarrez.*

(8)

JOCASTA.

90 Adio ene haur maitia,
adio orai seculacoz,
urkhatu behar beicut
arazou merechy dialacoz.

91 Ginco eguiaczoua da
goure countre coleran
tratcatcen beicutu
arazou justouetan.

92 Secula ikhousy ezpanu,
oh crudel destinatia!

- Maradicatu da enetaco
sorthu nintçan mementoua.
- 93 Arguy gabe içan baliz
ny sorthu ninçan eguna
edo sabelian ninçala
hil baliz ene ama!

LAYA.

- 94 Othoy etcitiala hola,
madama, afligi çu,
haurac hil behar du,
aresta emanic du,
- 95 haren hilciac egun
livratcen beicutu
ceren eta aspaldian
beikira desidatu.
- 96 Guitian eretira gu,
jaunac ciec çouazte,
oyhan haren erdian
bertan urkha eçacie.

*Sonu.**Retira Socrasta, Jocasta eta Laya.**Bestiac passeye haurareky eta Alexandre
minça.*

- 97 Cer dioq, ene laguna,
noula eguinen dugu,
hougnez ala eskiez
urcaturen dugu?

JOLLICUR.

- 98 Arauz orobat duq
çountaric nahy beita,
dugun eguin deligencia
eta berhalla urca.
- 99 Sependent deçagun eçar
hougnez gora lehenic,
utcy behar diagu hargaty
erho gabe biciric.

- 100 Ikhouston dudanian nic
hounen beguitarte ezta
plagnitcen diat bihotcety
haur hounen estatia.
- 101 Hounen maneria ederrac
charmatcen nic ossoky
eta guc sujetic gabe,
ceren behar dugu hileracy?

ALEXANDRE.

- 102 Bena ezta kica hic
erregue handy horiec
hanitz eraguiten deriela
bere trankilitatec?
- 103 Haurra nahy die hileracy
trankil içateco,
munduco inbidien
hobeky suplitceco.
- 104 Jakile badiagu
accione handi haur
çoignec behar beitu
gutçaz espeditu gaur.
- 105 Enintec ausat ahal
hire adjutatcera
eztare solamente
khordaren estecatcera.

JOLLICUR.

- 106 Badiat compassionc
bay eta dificultate
espedicione horen
eguiteco nic ere.
- 107 Bena dugun eguin fitez.
Cer guerrien guirade?
Goure corage chipiaz
estonaturen dirade.

96-97 oh. *Sonu*] ezker marjinaz kanpo beste tinta batez idatzita. 97c. *ala eskiez*] *ala can eskiez*, ezabatuta *can*. 97-98 oh. *Jollicur*] eskuizkribuan bi aldiz. 104c. *behar*] eskuizkribuan bi aldiz. 105c. *eztare solamente*] *eztare b solamente*, ezabatuta *b*. 107c. *goure corage*] *goure coure corage* eskuizkribuan.

108 Deçagun esteka fitetz
eta utcy chilinchau
desouhoure handitan
gutuc bestala gaur.

Oray esteca eta Jollicur mintça.

(9)

JOLICUR.

109 Comissionia oro
aray eguin diagu,
behar dugu arren
fitetz retiratu.

Retira eta artçaignac jalkby eta khanta bieç.

110 Bagouatça bortun gaigna
bi arçaignaq algarequila
oxo hartcen artiala
goure ardietara.

Sonu.

111 Bortietan bicy guirade
bay eta oxo hartçaq ere
beste hanitz animaleky
goure partida dirade.

Sonu.

112 Courage dugu egoiteko,
bortietan bicitceko,
indarrez probedituriq
exaer defendatceco.

Sonu eta Parrein mintça.

113 Udury ceitac, Guilen,
dudala ikhousten
cerbait çuhaince hortan
behera urkhatcen.

114 Eder lukec istoria
baliz tradicioneric,
ouste diat haur bat den
nourbaitec urkhaturic.

GUILLEN.

115 Balima eztuc holla
crima hori heltu,
gaiça orriblia lukec
nourc ere beitu urkhatu.

116 Haurra duc segurky,
ehiz ez hy trompatcen,
abiloua lasterka,
hilic diagu edireiten.

PARREIN.

117 Lasterca jouaitez asse nuc,
haxa citac baratu.
Ala gaiça oriblia!
Jauna, ajuta neçaçu!

118 Oray ounxa aguery duc:
haur bat duc urkhaturic.
Lot akio, lacha eçac,
bena othoy ichilic.

119 Soldado gaisto çounbait
hor ahal duc gorderic
goure atçamaiteco
haurra hor eçariric.

GUILLEN.

120 Eztiat nic belduric
badela hor ihour ere,
cer eguinen deikie
gu atçamanic ere?

PARREIN.

121 Ezkintakec cedy gu
araz gu iho[u]ry ere,
arma houn hoyeky
eztia loxaric batere?

108-109 oh. *Jolicur*] *Jollicur* gorriz idatzia ezabatu ondoren beste tinta batek idatzita. 109a. *oro*] *oroq*, ezabatuta -q. 110-112. Hiru lerroko ahapaldiak egin zituen lehen idazleak. Lerro bana gehitu die bigarren eskuak, 6.I-6.VI orritxoetako lehen zuzenkerak egin dituenak alegia. 110c eta 112c dira erantsitakoak. Iku orobar 138-145 eta 1032-1040 ahapaldietako kanruak. 112b. *bicitceko*] *egoiteco*-ren ordez bigarren eskuak aldamenean. 113c. *cerbait*] *cerbait* *cerbait*, behin ezabatuta. 119c. *atçamaiteco*] -i- lerroartean. 121b. *ihoury*] *ihory* eskuizkribuan.

GUILLEN.

122 Ginic ere ehun guiçon
soldado guisa armaturic
cassu guty eguin niroc
hayetçaz orotçaz nic.

123 Oray duc questionia arren
guero ounxa defendatceco
corage çoingnec dugun
haurraren lachatceco.

PARREIN.

124 Ny jouanen nuc arren
cordaren lachatcera
bena fidel ičan ady,
ounxa eguin centinela.

125 Ezteçala bihotça gal
occassione hountan
içan ezkitian amenx
confusionetan.

126 Eztakica gu biac
çouignen borthiz guren
eta soldado saldo hora
noulache gouthu gunian?

127 Utcy guinian plaçan gaignan
hoguey beno haboro,

(10)

ehun balirade ere
orobat eguin guiniro.
Oray lachatciareky mintça.

128 Haurra eky hiltcen duc,
eraixy behar diagu.
Ala oropilo handia!
Jauna, urgaitz neçaçu!

129 Oray lachatu dut.
Alla hau haur edera!
Eztia othian hounec
beguitharte charmagarria?

GUILLEN.

130 Alla haur eder eta ezty!
Oray nourat eremanen dugu?
Maithagarry da ossoky
eta ounxa hacy behar du.

PARREIN.

131 Deçağun arren fitetz
ereman goureky,
eztu utcy behar hilcera
eta bay ounxa hacy.

GUILLEN.

132 Hamaçortcy ourthez
ounxa hacy behar du,
handy içanen dela
hounen guisac emaiten du.

133 Abança hady fitetz arren
eta armac adela
giten bada ere ihour
haurraren idekitera.

134 Ikhous decen aren
ihour giten bada ere
ezkiradiala amenx
loxa ihouren ere.
Passeya eta Parrein minça.

135 Noula gu bequirade
oray irousqui livratu
cantica bat ederriq
behar diagu cantatu,

136 goure Ginco hounaren
ahalaz erremestiatceko
hountarçunez betheriq
ceren den goretako.

GUILLEN.

137 Hy beçain content nuc
guisa horrez ny,
dugun ençun cer airetan
nahy dianic hassy.

Oray canta bieç.

- 138 Laidattu dela Gincoua
eguin beteicu favory,
othoy arren Jaun justoua
beha cite egun goury.
Sonu.
- 139 Erremestiatcen çutugu
ceren beituçu merechy,
othoy çuq plazer baduçu
eguiçu çoure cerbutchary.
Sonu.
- 140 Çuc goury eguin honkiac
oro dira incomparable
bethy çoure hountarçunac
ceren beitura paregabe.
- 141 Bekhatuty livra guitçaçu
Jauna, çuc plazer baduçu.
Sonu.
- 142 Plazer ukhan duçun guero
bonneur handy haur eguin goury
haur hounen edireiteko
pareriq ezpeitu segurky.
- 143 Othoy çuq plazer baduçu
çoure cerbutchary eguiçu.
Sonu.
- 144 Guq bagunu asky mihy
çoure laidatceko lurrian
içan quintaque segurky
irous hil oundouan celian.
- 145 Becathu eguin badugu
othoy pharca itçağutçu,
- bekhatu[ty] li[vra] g[uitçaçu]
Jauna çuq plazer baduçu.
Sonu eta Parrein minça.
- 146 Dugun oray asky
udury baceiçu
ceren behar beituğu
fitez erretiratu
- 147 ceren aharien sarordia
beitukegu sarry
eta haurra gossiaq
hil huillen ingoity.
- (11)
GUILLEN.
- 148 Navassiqui arrazou duçu,
hox pharti cite berhalla
enenteçu seculla consola
oray hil balady houra.
Retira eta beris jelky Edipareky eta Guillen minça.
- 149 Haur duciela, populia,
goure oyhanneco fortuna,
cieq ere ikhous deçacien
eracarry dugu houna.
- 150 Cer malurra çatekian
içan baliz pheritu
ama gaztouaq
beician abandonnatu.
- 151 Emazte gaizto malerousaq
or[o]q jaquin beçe noula den,

138-145. Bina lerroekin idatzi zituen lehen eskuak kanta honetan 139, 141, 143 eta 145 ahapaldiak. Eskuineko alboan tinta arrosaz bigarren eskuak idatzita dago, 139b-ren jarraian hasita, 138cd lerroetan bildu duguna, 143-ren aldaera azken finean. 145. ahapaldiaren eskuineko alboan soilik *bekhatu* irakur daiteke baina litekeena da beste bi lerro osatzea, guk 141 deitu dugun ahapaldiarekin agian, honen azarnak irakur baitaitezke kaierraren tolesdurak uzten duen neurrian. Lehen eskuak bildu zituen seinan lerroka, 4 + 2 banaketarekin, *sonu* delakoa tartetan delarik, eta horrela zenbatu zituen ahapaldi zenbaketa egin zuenak ere, 7 kontatzen baititu zutabe honetan. Tinta arrosak banatu ditu laukoak bikoetatik. Ikus orobat 110-112 eta 1032-1045 ahapaldietako kantak. 140a. *eguin*] lerroartean. 140b. *oro*] lerroartean, ezkerreko albotik kanpo. 142b. *eguin*] lerroartean. 143. Marrekin tinta arrosaz ezabatuta. 143b. *çoure cerbutchary*] *çoure ch cerbutchary*, ezabatuta *ch*. 145cd. 141. ahapaldia idatzi du dirudienez eskuineko alboan tinta arrosak baina joskurarekin ez da irakurtzen. 145-146 oh. *Parrein*] -e lerroartean. 147d. *huillen ingoity*] *huillen beituğu ingoity*, ezabatuta *beituğu*. 149a. *populia*] tinta arrosaz idatzita. 151a. *gaizto*] -i lerroartean. 151a. *malerousaq*] beste esku batek idatzi du -aq. 151b. *oroq*] *oreq* eskuizkribuan.

- haurac eguin eta
noula galerazten dutien.
- GUILLEN MINÇA.
- 152 Ez aitaric ez amaric
nour dutian eztaky,
oray nahy luke jakin
hil direnez ala bicy.
- EDIPA MINTÇATCEN HAS.
- 153 Aitaric ez amaric
eztut ezçagutu nic,
esker hanitz dereciet
ciec beicic besteric.
- 154 Phartitcen niz oray ny
cien congitareky,
errecontru eguin dirodanez
ene aita eta ameky.
- PARREIN.
- 155 Adio, Edipa, adio,
çouaçã Gincouareky,
desiratcen deiçut fortuna
bai etare ossagarry.
- Guillen eta Parrein retina eta Edipa
passeya eta Socrasta jalkey eta Edipary
minça.*
- SOCRATA.
- 156 Oracle ooren aravera,
Edipa, nahy baduçu,
Thebasen çoure aita
edirenen duçu.
- 157 Noiz eta beiticrate
cihaur sarthu Thebasen,
gigant urgullutxu bat
han duçu edirenen.
- 158 Aitciniala ginic
inssultaturen çutu
- eta dembora berian
çuc ciharec erhoren duçu
- 159 bay eta moyen harez
libraturen mundia
çoin aspaldy handian
beita afligitia.
- 160 Moustra ikharagarry harec
lotxaturic diaudeçu,
çoure arma baliousaz
çuc livratu behar duçu.
- EDIPA.
- 161 Hain lotxagarry den guero
haren moustra itchoussia
nic aphaleraciren dit
haren urgullu handia.
- 162 Jakinen diçu harec
eya Edipa nour den,
ene besouaren goçoua
ere bay borogaturen.
- Bulgifer çamariz.*
Sonez.
- (11.I)
- Bulgifer gin çamariz eta minça.*
- 163 Oh hou Satan,
ifernuko erreguia,
hy ere bay, Comendanta,
hire lagunekila.
- 164 Aguer citie bertan
ene errecebitcera
bestela giten niçaicie
uzkietan cehatcera.
- 165 Ny deitcen niz Bulgifer,
ifernuko segretaria,
orano ezpeituz eçagutcen
ene buruçaguia

151-152 oh. *Guillen minça*] tinta arrosaz idatzita. 159c. *aspaldy handian*] *aspaldy handi handian*, ezabatuta *handi*. 162-163 oh. *Bulgifer çamariz. Sonez*] beste esku batek idatzita, tinta beltzez lehen bi hitzak eta arrosaz hirugarrena. (11.I). Tinta arrosaz idatzita 11.I-11.VI orritxoak. 163d. *lagunekila*] *courrierarekila*-ren ordez gainean idatzita.

166 ez eta Comendanta
eny odre emailia
ecin eguin beitur
orano recontria.

167 Ciauriste fites
nahy banaicie recebitu
bestela nahy niz
nourapait abiatu.

(11.II)

Jalkby Comendanta eta Comendanta minça.

168 Behady hounat, Bulgifer,
eduri duq kheçu içala,
eguia deya othian
chehatu nahy gutiala?

SATAN MINÇA.

169 Araux arrailieriaz
adesa minço intçan
ala amenx cincinez,
trufan, burlan?

BULGIFER MINÇA.

170 Eman eçadacie eskia,
guero jakinen ducie,
lotxa ezpaciradie
fitez harturen naicie.

COMENDANTA MINÇA.

171 Eman eçadaq eskia,
Satany bestia,
guero jakinen duq

(11.III)

cer den desafiatcia.

Igan triatjala.

Bien contre bataila.

BULGIFER MINÇA.

172 Jaunaq, bicia othoy
eman eçadacie,
gogo hounez cier
errendatcen niçacie.

Bulgifer eta Comendanta passeye.

Satan jar.

Satan minça jarririq.

173 Beha cite hounat
ifernuko comendanta:
eçagutcen naicieya
ifernuco erregue niçala?

174 Nahy ciradieya
eneki engagatu?
Bestela behar ducie
hebenty deskanpatu.

COMENDANTA MINÇA.

175 Sira, ni ja bay
engagatcen nuçu,

(11.IV)

soldataz hargaty
behar diçugu acordatu.

BULGIFER MINÇA.

176 Sira, bay, bay, ni ere
condicione berian
acordatcen guirelariq
ourthiaren hastian.

COURRIERA MINÇA.

177 Aleta eniaz, sira,
eztuçula dudariq,
ny naikeçu ny
mithiliq hobenetariq.

167-168 oh. *eta Comendanta] eta Courriera Comendanta*, ezabatuta *Courriera*. 168-169 oh. *Satan] Courriera*-ren ordez gainean idatzita. 171b. *Satany] Courrierary*-ren ordez gainean idatzita. 172-173 oh. *eta Comendanta] bien artean*-en ordez gainean tinta beltzez idatzita. 172-173 oh. *jar] jalkby*-ren ordez gainean idatzita. 172-173 oh. *jarririq] aurreko jar* idaztean gehituta. 173c. *eçagutcen] -g-* baten ordez gainean idatzita *-ç-*. (11.IV). Oritxo honetan goikoz behera idatzita: 25 v. *Theresia uxia / medecia*. 176-177 oh., 177. Marrekin ezabatuta bai oharra eta bai 177. ahapaldi osoa.

SATAN MINÇA.

178 Alo jaunaq arren
guitian bertan abia,
emanen deiciet ourthian
bira milla libera.

179 Behar dugu nahaseracy
khiristien leguia
eta betheriq etcheky
bethiere ifernia.

(11.V)

COMENDANTA MINÇA

180 Eztrit niq ja asky gage hory,
aurthen engatceko
amenx behar nikeçu by amoure
nahy tudanian cerbutchatceko.

SATAN MINÇA.

181 Cer ecy by amoure?
Ukhenen duq hamar ere.
Badukeq aski lan,
ene fedia, bateky ere!

BULGIFER MINÇA.

182 Niq aldiz eztrit
amoure beharriq,
behartcen niçanian
den lekhian harturen dit.

COURRIERA MINÇA.

183 Den lekhian hartcia
hory itchouskeria handia,
hanitez hobe diçugu
ounxa erostia.

(11.VI)

184 Erosi dukegunian
estukeguia franco
goure guihauren eta
mundu orory saltceko?

SATAN MINÇA.

185 Alo travailla citie
ahal beçain fite,
gente hanitz ifernialat
bil bethiere.

*Soné.**Dança eta retina.**Giganta gin çamaris. Minça.*

(11)

*Erretira biac eta Giganta gin çamariz eta çamarity mintça.**Giganta has.*

(12)

GIGANTA HAS.

186 Noun ciraie gorderiq
Thebasseco gentiaq,
ciradien beçalako
canailla handiaq?

187 Ene gitiaz cieq oro
loxatu ciradeie
cien etchetan barnen
oro gorde beitchiradeie.

188 Bena borogaturen ducie
eia nour niçan ny,
theatre hountan çounbait
nahy nukhe ikhoussy.

180a. *gage hory*] beste zerbaiten gainean idatzita. 180c. *amoure*] lerroartean *-ure*, bestela ez zelako sartzen. 180d. *cerbutchatceko*] lerroartean *-ko*, bestela ez zelako sartzen. 181-182 oh. *Bulgifer*] beste tinta batez idatzita. 182-183 oh eta 183-184. Marrekin ezabatuta. (11.VI). 23 zenbakia dago idatzita orri bukaeran, 11.I - 11.VI orritxoetako ahapaldi kopurua (marrekin ezabatutakoak barne direla) alegia. Beste zenbaki zerrenda bat ere badago beherago, bata bestearen azpian batuketa bat balitz bezala jarrita, baina ez dakigu zeri dagozkion: «29 / 6 / 39 / 23 / 12 / 16 / 7 / 12 // 144». Azkenik, goikoz behera: «16 v. Azquen Pheredequia» (sic.). 185-186 oh. *Giganta gin çamaris. Minça.*] beste tinta batez idatzita, II. orrialdeko lehen oharra eta 53. eko azkena idatzi dituenaz agian.

- 189 Alle ciraien beçalako
canailla couartaq!
Jelkhy citie aren, jelkhy,
gerrienniç hobenaq!
- 190 Erraeraciren çutiet bestala
cien etchetan barnen,
ecin nauke haboro
hassy beiniz gossetcen.
- 191 Barazcarity houna niz
gosse handy bateky
ceren eta guiçoun odol
ezpeinien asky.
- 192 Behar dut amenx hileracy
dozena bat orano
eta erregue hayeky
baliz ere handiago.
- 193 Badu thempora luce bat
officio hountan niçala,
Thebaseco gentiac
jan huillan dutudala.
- 194 Oficio haur nahy dut
executatu aiticnago
bara eztaadin mundian
guiçounic bat ere haboro.
- 195 Thebas hustu huillan dut,
ezta casic genteric
ene countre armatceco
deus ere balio dienic.
- 196 Erraviaturic nago
gossez eta egarritz,
jouanen niz bolaturic
bertan assetcen ezpaniz.
- 197 Jalkhy citie arren,
surtout araguy guicenc!
Eztut pharcaturen ihoury,
janen dutut hobenac.
- 198 Etcirieya nahy aguertu
couart insolentac?
- Idokiren deitciyet
oray orory tripac.
Oray igain triatjala eta passeye.
Berriz mintça.
- GIGANTA.
- 199 Oh despera eta errabia
eta coleraren handia,
ezten ihour aguery
othian possible liçatia?
- 200 Othian behar duta
nihauren buria erho?
Ifernian baninz ere
enuke phena haboro.
- 201 Hor arrabiatu baten
furiac deus eztirade,
hanbat phena sofritcen dut
egun nic bethiere.
- 202 Ha, ha, ikhouston dut nourbait
jalkiten barnety.
Ene solagatceco
Jaunac du igorry.
- 203 Deja jan huillen dut,
beguiez dut iresten,
haren ikhoustiac nay
ossoky alagueratcen.
- Sonéz.*
- (12.I)
- Jalkby Bulgifer, Comendanta eta Satan.*
- SATAN MINÇA.
- 204 Ale Gigant handia!
Behar diagu elhestatu.
Mundu hountariç bertan
behar duq phartitu.

203-204 oh. *Sonéz*] bigarren eskuak idatzita. (12.I). 12.I-12.IV orritxoak tinta arrosaz idatzi eta tinta beltzez zuzenduta. 203-204 oh. *jalkby Bulgifer*] *jalkby Courriera Bulgifer*, ezabatuta *Courriera*. 203-204 oh. *Satan minça*] *Courriera minça*-ren ordez *Bulgifer minça* eta gero berriz *Satan minça* idatzita.

BULGIFER MINÇA.

- 205 Eztiala ouste amenx
hire lotxa guirela,
fitez behar duq
goure armen phuntetara.

COMMENDANTA MINÇA.

- 206 Compari ady bertan,
animal handia!
Hiler ereman behar duq
mundu hountako berria.

SATAN MINÇA.

- 207 Jaunaq, ungura deçagun,

(12.II)

ezta bestela comparituko;
unguratu ondouan nihaureq
tripa derot urratuko.

GIGANTA MINÇA.

- 208 Jaunaq, utci neçacie
lo baten eguitera,
eneçaciela abiaeracy
mailliaren errabitera.
- 209 Nahy ducieya ikhousy
ene moustra i[t]chousia
eta ene mailiaren
erabilteko airia?
- 210 Ny jaikiten baniz
cieq cirie lotxatuko
bay eta berhala
oro eroriko.

COMENDANTA MINÇA.

- 211 Cernahy beita den
jaiky ady bertan

(12.III)

bestela erhaiten aigu
memento hountan.

GIGANTA MINÇA.

- 212 Areta ezpanacie uzten
los assetcera
bertan prest ciratie
aztalen eracoustera.

SATAN MINÇA.

- 213 Jaiky ady, ourdia,
gourekya bataillara!
Orobat ikhousten aigu
lotxaz ikhara içala.

GIGANTA MINÇA.

- 214 Ez, enuq lotxaz ikhara
bena nahi niz batailatu
eta maillu handi hounez

(12.IV)

cieq lasterkatu.

*Batailla. Satanaq ezkaça. Gigantaq
maillia ourtbiky ondouan.*

GIGANTA MINÇA.

- 215 Fouera, fouera janfoutriaq!
Eder çacie lasterra!
Enundukeq nahy obligat[u]
cier jarraikitera.

Giganta etçan.

Ediça gin çamariz[z], minça.

(12)

*Oray etçan triate bazterrian eta Ediça gin
çamariz eta mintça çamarivity Ediça.*

205d. *goure*] 205c lerro bukaeran ezabatu eta 205d hasieran idatzita. 208c. *abiaeracy*] -e- baten ordeç gainean idatzita bigarren -a-. 209b. *itçhousia*] *ilçhousia* eskuizkribuan. 211b. *bertan*] -e- baten ordeç gainean idatzita -t-. 211c. *aigu*] -u- lerroartean. 211-212 oh. *Giganta*] *areta*-ren ordeç gainean tinta berak zuzenduta. (12.IV). Goikoz behera idatzita: *Leben Prolongoua* (sic). 215c. *obligatu*] joskurarekin ez da lerro bukaera ikusten. 215-216 oh. *çamariz*] joskurarekin ez da lerro bukaera ikusten.

EDIPA.

- 216 Nour ençun ukhen dut nic
oray heben mintçatcen?
Legue diferentetçaz
beitciren esplicatcen,
- (13)
- 217 eta çoignec beicutu
oro ouhouin tratatu,
gente gucietan gaigna
egun beita mobitu.
- 218 Cobart bederaren
gutu igaraneracy
bena manera hounez
eçagutu behar nay ny.
- 219 Seindyeracy nahy derot
ene bessoco indarra,
embrassu handy hontaric
ordian mundia ja[l]khiren da.
- 220 Malerous harec eztu utcy
guiçonic ez abereric
noun eztian oro jan
atçaman ahal dianic.
- 221 Ala gaiça orriblia haur!
Eta sinhexy behar duta
Thebas eta Agros
huillan dutiala?
- 222 Oh estremitate orriblia
eta gaiça lotxagarria!
Ihour ezpeita ausartcen
barnety jalkhitera.
- 223 Eçarriren odre nic
bataillatcen niçalaric,
haren urgullia eçariren dut
finimentia emanic.
- Oray igain triatiala eta mintça Edipa
belhariko.*
- 224 Gincou justoua, çuc othoy
favoritu behar naiçy
ecy Luciferren semiareky
bataillatcera nouaçy
- 225 çoinec lagun beitu
ifernuco debriac oro.
Çoure favoria balinbadut
eztiçut acholic harentaco.
*Oray buillant Gigantary eta mintça Edipa.
Edipa buillant Gigantary.*
- 226 Hy içanez erradac bertan
moustra ifernal houra
hainbe[s]te mundu miserablery
gaizky eguin diana
- 227 eta guerrien balenten
hanitz desidaçalia,
miliou guiçoun janic
oyhuz bantaçalia.
- 228 Haur eta emaztiac oro
huillan irexy dutuc.
Jaiky hady arren bertan!
Barazcaria prestic duc.
*Oray berriz huillent Gigantary eta mintça
Edipa.*
- EDIPA.
- 229 Ouste diat lo içala
edo eguiten uduria.
Jaiky ady, eçagut eçac
Edipa hire buruçaguia!
- 230 Noun da, erran eçadac,
hire furia handia
eta heben eguiten ian
bomimentu orriblia?
- 231 Hire khorpitz gaistoua
bethy goure countre duc,
eya nour niçan ny
oray jakin behar duc.

(13) Orrialdearen beheko eskuineko muturrean: 1792. 219d. *jalkbiren*] *jakbiren* eskuizkribuan. 223-224 oh. *belhariko*] gainerakoa baino beranduago idatzita. 225-226 oh. *buillant Gigantary*] bigarren eskuak tinta arrosaz gehituta. 226c. *hainbeste*] *hainbete* eskuizkribuan.

232 Jaiky ady arren bertan,
 ecy erras nuc pressatu.
 Eztiat nic deus janen
 noun ehaidan hy degoillatu.
*Oray colpu bat eman Gigantary eta Edipa
 mintça.*

EDIPA.

233 Ehiça ez jaiky nahy?
 Errac Satan handia,
 erran eçadac, erran,
 eya cer phenxatcen dya.

234 Noulannahy beita den
 jaiky ady bertan!
 Bestela erhaiten ait
 oray memento hountan.

(14)

*Oray eman beste colpu bat eta Gigantac
 buria eraiky eta mintça abarraussy bateky.*

GIGANTA.

235 Ha, ha, ha, anfein,
 eniça ounxa lotu?
 Eztakit cer dudan,
 cerbait dut seinditu.

236 Colpu bat saihexian
 hic dereitaca eman?
 Eztuca arrailieriaric
 ala erho nahy nundian?

237 Behar dut bertan jan
 murtier handy haur
 ezpeituke behar besteran
 ostaturic gaur.

*Oray jaiky Giganta eta abia Edipary
 lotcera eta Edipa mintça.*

238 Aparta hady horat
 fitez Satan handia!

Oray goçaturen duc
 ene ezpataren airia.
*Batailla eta erdian bara eta Giganta
 mintça.*

GIGANTA.

239 Ale hiçan beçalaco
 tharrapolot mithiria!
 Eta eny comparitceco
 baduca coragia?

EDIPA.

240 Eztuc kestionia oray,
 hic hil behar duc.
 Compary ady bertan
 corageric baduc.
*Batailla eta Giganta eror oyhu handy
 bateky eta Giganta mintça.*

GIGANTA.

241 Hel akit ifernia!
 Jaiky ady debria!
 Ereman eçac oreky
 ene exay handia.

242 Idoky deritçat egun
 ene coragia oro
 indarrac ere acabiric
 tristeric benago.

243 Ifernuco principiary
 pleinta eguiocie
 eta heben utcy gabe
 thomban eçar neçacie.

244 Ikara eduky dut bethy
 lur gucia nic oro
 eta hilcera noua oray,
 erraiten dut adio.

Giganta bil.

(14.I)

Sataneria jalky eta Satan minça.

232-233 oh. *oray colpu*] *oray cop colpu*, ezabatuta *cop*. 238c. *duc*] -r baten ordeç gainetik -c. 239c. *eny comparitceco*] *eny en comparitceco*, ezabatuta *en*. 242c. *indarrac*] -n- lerroartean. 244a. *bethy*] tinta arrosaz gehituta. 244-245 oh. *Giganta bil*] bigarren eskuak tinta arrosaz idatzita.

245 Oray niz oray libertitzen
eta nahi niz dançatu.
Oray da oray ene placera,
behar dut arren goçatu

246 ceren eta hanitz beita
horietariq erreren,
ifernuko sujan beitira
seculakoz egonen.

Dança.

BULGIFER MINÇA.

247 Venite eta bouha cite,
chakhur iphourdian sar cite,
hire ilusioneq oroq
huistu huistu balio die.

SATAN MINÇA.

248 Arry arry jarni diable,
botoua sallabarço,
si quierez etender
kaka dela cientako.

249 Bon, bon, bon,
sacre jarni blu,
cieky ni egun
nahi niz libertitu

COMENDANTA MINÇA.

(14.II)

250 Satan soik, soik Bulgifer,
hau duq hau boucheria!
Heben badiagu bay
debru ooren asca.

251 Lot akio çankhoty
eta ereman etcherat,
ehiçatiala huxiq
hitz emaiten derot.

Lot çankhoti.

BULGIFER.

252 Eztiroz ez igui
solamente çankhoua,
eya phenxa eçaçu
cer den arrastakoua.

Comenda[n]ta lot besoty. Minça.

253 Ayey eta cer da hau!
Haur da hau poutikoua!
Solamente eztirouat
çotuka ahal besoua.

BULGIFER MINÇA.

254 Hire ez ene bizarragaty
eztuca ifernialako?
Niq orano eztit ikhousy
asto pitoua houlako.

COMENDANTA MINÇA.
(14.III)

255 Nahy duka heben bertan
su eman diçogun?
Sira, erran eçaguçu
cer eguin behar derogun.

BULGIFER MINÇA.

256 Sira, hoben hobena
ene oustes houra diçugu
uzkuty su emaniq
iguieraciren beitugu.

(14.I). Tinta makalaz idatzita daude 14.I-14.IV orritxoak 259-260 oh-ko *Retira*-raino. Hortik aurrerakoa tinta arrosaz. Tinta arrosaz eta tinta beltzez eginda daude zuzenketak. 245-249. Goitik behera tinta arrosazko marra batez ezabatuta. 245-246 oh. *Satancomendanta* 245 eta 246 ahapaldien artean ohar bezala tinta arrosaz idatzita baina gero hala tinta beraz nola beltzaz ezabatuta. 246-247 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainean tinta beltzez idatzita. 249-250 oh. *Comendanta minça*] tinta arrosaz gehituta. 250a. *Satan*] tinta arrosaz gehituta lerro hasieran. 250a. *Bulgifer*] *Filon*-en ordez gainetik tinta arrosaz. 251-252 oh. *-khoti Bulgifer*] [...] *Filon*-en ordez gainetik tinta arrosaz. 252-253 oh. *Comendata* (sic.)] *Courriera*-ren ordez gainean tinta beltzez. 253-254 oh. *Bulgifer*] *Filon*-en ordez gainetik tinta arrosaz. 254-255 oh. *Comendanta*] *Courriera*-ren ordez gainean tinta beltzez. 255c. *Sira, erran eçaguçu*] *Edoeta erradaq cer*-en ordez gainetik tinta arrosaz. 255d. *cer*] tinta arrosaz gehituta. 255-256 oh. *Bulgifer*] *Filon*-en ordez gainetik tinta arrosaz.

SATAN MINÇA.

257 Ekharraq arren suya
eta hiq aldís lastoua,
behar derogu berotu
bougre houny uzkuciloua.

*Ekbar suya eta lastoua eta su eman.
Hilaq ibessy jouan eta Comedanta minça.*

258 Hor, hor çotuka ady
maradikatu belza!
Balinba Bulgifer,
berotu cioq sinketa.

259 Haren errekeitatcera
behar diagu retiratu,

(14.IV)

ifernuko lekhuriq ederenin
jaun houra plaçatu.

Retira.

SATAN MINÇA.

260 Hox emacie memen[tian]!
Guitian retina,
hoztu gabe deçagun
mementian rekeita.

Retira.

Jalkby Edipa eta minça.

(14)

*Oray bil ceigniac eman eta bila kben eta
Edipa mintça.*

261 Abertitcen dutut oray
Thebaseko gentiaq oro
badiella libertatia
traquilqui bicitceko,

262 hil dela egun mostra
itçoussy handia,
ifernurat jouan dela
quitaturic mundia.

263 Bena oray eztuquet
bihotzian phausuriq,
eztut utciren lurriq
ez etare itchasoriq

264 noun eztudan edireiten
noure aita noublia;
offritu nahy dirot
ene fidelitatia.

Passeya.

Passeya eta mintça Edipa.

265 Banabilla passeyatcen,
probenctien unguratcen,
eya noun ahal dudan
ene aita edireiten.

Jalqui Garda, Alexandre eta Jolicur.

GARDA MINTÇATCEN HAS.

266 Nour othe da mintçaçalle
arrogant handy hory?
Insultatcera çaiquia
etchera giten goury?

267 Ale içan beçallako
coqui respeturiq gabia!
Abantça ady, abantça hounat
insolent mithiria!

268 Hulent citie hounat
ene lagunaq oro,
behar die frikaçatu
baliz ere azkarago.

Batailla eta ukhoua.

GARDA MINTÇA.

269 So eguin eçacie noulache
defendatcen den goury,
desesperatu della
baiciq eztu udury.

257-258 oh. *Comedanta minça*] *Satan minça*-ren ordez aldamenan tinta arrosaz. 258c. *Balinba*] *Batinba* eskuizkribuan. 258c. *Bulgifer*] *Filon*-en ordez gainetik tinta arrosaz. 259. Tinta arrosaz-ko marrekin ezabatuta ahapaldi osoa. (14.IV). Goikoz behera idatzita: «A Monsieur / Monsieur Nethol / A Garindain». 259-260. *Satan minça* eta orrialde honetako ondorengo guztia beste tinta batek idatzita. 260a. *mementian*] orritxoa orri nagusiari itsatsita dagoenez ez da lerro bukaera ikusten.

270 Eztugu compasioneriq
ukhen behar batere,

(15)

hileracy behar dugu
balentago baliz ere.

EDIPA MINTÇA.

271 Cier eguin hounkiez
eremestiatceko
erecompenxa hory
ducie enetako.

GARDA MINTÇA.

272 So eguin eçaq hounat
ezpalinbahiz lotxatu,
hire erecompenxa
ezpatetan diagu.

Batailla.

GARDA MINTÇA.

273 Ale ičan beçallako
respeturiq gabia!
Behar duca insultatu
eregue baten khortia?

EDIPA MINTÇA.

274 Alo, alo, coquiaq,
defenda citie!
Sabre khaldu bederaz
oroq hil behar ducie.

*Batailla eta erdian bara eta jalkby erregue
eta mintça kbechuky.*

LAYA MINTÇA.

275 Ale cirien beçalaco
sujet errebelac!
Nihauren aiticinian
eguiten dutucie projetac.

276 Guiçoun paregabe bat
erho nahy ducie,
etchiaren ikhousteco
incapable ciraye.

277 Hiroeraciren çutiet
presountegui batetan barnen
ezpeitucie haboro
munduric tradituren.

278 Ene odriac haboro
hausten badutucie
erregueren desobedient
declaratcen ciraye.

GARDA MINTÇA.

279 Courage, courage ene lagunac!
Oray erho behar dugu
eta erregue aiticinian
eçary behar dugu.

280 Alo, sira, berhala
har eçaçu ezpata eskiala,
coky hounen eçarteco
mementian houinpetara.

Oray Edipary Garda mintça.

GARDA MINTÇA.

281 Ale malerous tretia!
Oray bertan jouanen hiz.
Luciferreganat behar duq
ceren bortchatu behiz.

282 Bara eçadaq arren
ezpata colpu haur,
iffernalat berry
eremanen duc gaur.

EDIPA MINTÇA.

283 Oh arraça diabolicac,
ifernuco furiac,
ciec oro ciradie
debriaren semiac.

284 Oray cienac eguin du,
gogoua emacie, jaunac,
graciaric batere gabe
oray eguin du cienac.

285 Tenoria da aren oray
eta compary citie,

hiler ene berriac
bertan erematie.
*Batailla eta erdian bara eta Allexand[re
mintça].*

ALLEXANDRE MINTÇA.

286 Alon jaunac, courage,
ezkytian flaca!
Bougre gogor haur
deçagun fricaceya.

JOLLICUR MINTÇA.

287 Ale araça infernala,
oray behar duc ikhoussy!
Alo jaunac, berhala
dietçogun tripac idoky.

LAYA MINTÇA.

288 Jaunac, guitian separa
batailla hountaric
eta guerla haur utcy
eman gabe fi[n]ic.

GARDA MINTÇA.

289 Ezta oray tenoria, sira,
guerlaren uzteco.
Behar duguia sumis içan
fripou horrentaco?

*Batailla eta Laya eror. Bestiac ezcapu eta
Edipa retina eta Laya mintça.*

(16)

LAYA MINTÇA ERORIC.

290 Ene boronthaten countre
içan da guerla haur
eta harec eman dereit
eny herioua gaur.

291 Heriotce crudel haur
ene cen destinatu
eta behar dut oray
nic mundu haur kitatu.

292 Ah Jocasta erreguigna,
çoury cioçut adio,
enaçu ikhousiren
mundian biciric haboro.

*Oray Laya bil eta Olimpia eta Jocasta
jalkey deithoratcera.*

JOCASTA MINTÇA.

293 Ah celia, cer da haur
eta cer ikhousten dut,
ene senhar maitia
aitcinian hilic beitur?

294 Hobe çatekian jan balu
Gigantac guiçoun houra
eci ez eta houna gin cen
murtier malerous houra.

295 Hory dela causa dut
malur handy haur nic,
secula enian ukhen
hounlaco doloreric.

296 Oh Gincó handia, othoy çuc
pacencia emadaçu!
Phena gaitz hountaric
egun livra guitçaçu.

297 Defunt hounen arima
othoy erreceby eçaçu
çoure leguiac ounxa
beguiratu beitur.

*Oray nigarez aboz behera jar Jocasta eta
Olimpia loturic Jocastary mintça.*

OLIMPIA MINTÇA.

298 Goity cite madama,
consolatu behar duçu,
chagri handy horietaric
bihotça libra eçaçu.

299 Jaiky cite othoy arren,
eguin eçadaçu placera,
çoure consolatceco
nic baçakit moyena.

285-286 oh. *Allexandre mintça*] zaharraren zaharraz eskuineko albo galduta, ziurrenik *-re m.*,
laburdurarekin. 287d. *dietçogun*] *-t-* lerroartean. 288d. *finic*] *firic* eskuizkribuan.

300 Behar tiçu ihourc tristeciac
 mundu hountan utcy apart
 bay etare chercatu
 placeraren bidescac.

*Oray hila kben eta anderiac passeyta eta
 Olimpia mintça.*

OLIMPIA MINTÇA.

301 Madama arren behar duçu
 oray ene abisa hartu
 eta guerien generous houra
 behala espousatu.

302 Recebitu behar duçu
 jaun hora se[n]haretaco
 Layaren erhaitiaz
 content beikirate guero.

303 Utcy behar dutuçu apart
 çuc tristecia char horiec,
 songa cite espousatcez
 goçatceco plazerez.

304 Inbolontarioky, madama,
 crima hory eguin diçu;
 hartacoz bihotz osso batez
 pharcatu behar derioçu.

JOCASTA MINTÇA.

305 Serieusegui den gaiça,
 Olimpia, erraiten dun;
 sependent sinhesten hait,
 confusa edireiten nun.

306 Etcikignat cer eguin,
 ahalkez nun hourtcen.
 Cer erranen due nitçaz
 oray baniz ezcountcen,

307 surtout ene senharraren
 mortier batequy?
 Legueq naie condemnacen
 reinatcera hareky.

308 Sependent harturen dignat
 Layaren placetako
 guerien generoussa
 eta senharretako.

OLENPIA.

309 Madama, tranquillissa cite
 eta egon lachuqui,
 ginen nuçu ny behalla
 guerrien hareky.

*Oray Olimpia erretira eta gelkby Eripareky
 eta Olempia mintça.*

OLEMPIA.

310 Dispossacen dut, jauna,
 erreguina alhargunxa haur
 çoun çoure ezpousa
 içan behar beitu gaur.

(17)

311 Conseillacen dit nihauireq
 behar çutiala ezpousatu
 ceren duçun ezclavagety
 Thevaz gucia livratu.

312 Soguin eçaçu arren
 eya commenni ceičunez
 Thevazen erregue
 hounequilla içatez.

ERIPA MINTÇA.

313 Soldado seimple bateq
 behar badu erreguetu
 bicy niçano horren
 obedient nukeçu.

OLEMPIA.

314 Haur duçula, madama,
 oray çoure ezpous jauna,
 leguen errecevitcera
 giten duçu çugana.

302b. *senbaretaeo*] eskuizkribuan *sebaretaeo*. 310 b. *alhargunxa*] -s- baten ordez gainean idatzita -x-. (17.I). Tinta beltz-beltzez idatzita daude 17.I-17.III orritxoak eta orri multzo nagusiari hari bakar batez josita. Ikus orobat 18.I-18.II.

JOCASTA.

- 315 Niq eztit bezte legueriq,
ene ezpous maitia,
beiciq eta çoureký
ederky bicicia.

EDIPA.

- 316 Esker dereiçut, madama,
hountarçun horiez oroz,
çoure cerbutchary niz
mundian bicy niçano.
*Retira oro eta jalky Jollicur, Allexandre,
Garda, Olimpia, Jocasta eta Edipa
corouareky eta Jocasta mintça.*

JOCASTA MINTÇA.

- 317 Sira, ikhousten duçu
erregue cirela corouatu
eta ciec çor deriocie
ouhoure eta respetu.

318 Içan beircirie oray artio
hain ingratky gobernatu
heben harat behar çutie
hounec ciec manhatu.

EDIPA MINTÇA.

- 319 Madama, occasione hounec
elukia merechy
eguin gueneçan colacione
oray algarreky?

320 Erregue niçan guero
nahy dit odre phaussatu
eta ciec behar naicie
oroc arren obeditu.

- 321 Plazer eder hounez
goça guitian hobeký
erakhartcie sonueguiliac
eta guitian liberty.

Sonu.

*Sonu. Oray mabaignian jar eta Uxia
jalkby Guidareky eta Guida mintça.*

GUIDA MINTÇA.

- 322 Haur duciela, gente hounac,
guiçoun çahar utxu bar,
nic guida ezpaneça
eliro eguin urhax bat.

323 Haregaty estoumakian
eztu deus erraitecoric,
eztut ouste behar dien
purgaric ez labamenturic.

324 Medecygouan içan da
bere themporan melatu.
Nahy luke ukhen sokhory
ceren beita çahartu.

(17.I)

- 325 Barber abil bat cen
guiçon haur gazte cenian,
asto bati tripa idokiric
sarthu cen hartan barnian.

326 Hartan barnen eguin çut[ian]
mirakulu handiaq,
ounxa orhit niz nihaur oro
hartan barnien ikhousiri[c].

327 Guero etcherat giten celaric
bidian cian louac hartu;
acheri batec beguietara phicha eguin,
medecy gaiço haur uxutu.

325b. *cenian*] -n lerroartean marjinetan sartzen ez zelako. 325d. *cen*] lerroartean. 326. Zailantzakoa da ahapaldi osoa, bata bestearen ganean egindako zuzenketekin ezin baita ondo irakurri. 326a. *eguin çutian*] lerro bukaera moztuta eta denaren ganean beste zerbait idatzita. 326b. *mirakulu handiaq*] beste zerbaiten ganean idatzita. 326c. *ounxa orhit niz nihaur oro*] eta *astoua bilic baratu*-ren ordez lerroartean ziurrenik beste esku batek idatzita. 326d. *hartan barnien ikhousiric*] ezpeitcian *hark erremedio*-ren ordez gainerik idatzita eta lerro bukaera moztuta. 327c. *acheri batec beguietara / picha eguin*] bi lerrotan idatzita.

- 328 Nic hartu nian guero
hounen guidatceko cargia
ezpeita ene fedia agradable
(17.II)
hounekila içatia.
- 329 Niq bat bilcen dut,
hounec biga jaten;
ni aldiz erdietan gosses
gus hounec oherat egorten.
- 330 Gossiareky etçaten dena
ezta agoura çaragoilakatcen,
ene guerrikoko boutouac
eztira hanitz higatcen.
- UXIA MINÇA.
Mithilcoua behady...
Hoyeq oro houn dutuc...
(17)
TERESIA UXIA MINTÇA.
- 331 Mithilcoua behady,
utcy itçac elhe char horic;
eztiagu heben arauz
deus ukheiteco bideric.
- 332 Hoyec oro houn dutuc
bere tripa gaistouen
ezpeitie arraincuraric
guïçoun çahar utxuen.
(17.II)
- 333 Hiq erraiteko ene contre
hainbeste elhe char,
hic jan hiro, ene fedia,
ahari bat urhatxkhal.
- (17.III)
- 334 Hy ecin asseeraciz
praubeturiq nuc jarry.
Hotx beste bortha batetar[a],
orobat hoyec ezte deus eman nahy.
- 335 Hoyen jateko heroxac
ikharatcen nic ny:
uduri die behar diela
hamar idi irexi.
- 336 Gouri emaitex ja
eztutuc praubeturen,
oxo errabiatiac iretx ditçal
ezpadeikie goury deus emaiten.
Hotx emac aitcina...
- (17.IV)
(17)
- 337 Hox emac aitcina,
beude berac heben,
eztie mundu hountan
placer hanitz ukhenen.
*Oray Uxia abia eta Edipa mintça
mithilcouary.*
- (18)
EDIPA MINTÇA.
- 338 Behady mithilcoua,
utçul citaye hounat
eta ciec aldiz, jaunac,
eman eçocie bouchi bat.
Oray emaitiareky Garda mintça.
- GARDA MINTÇA.
- 339 Ogui eta ardou hoyec
har itçac mithilcoua

328c. *agradable*] -ble beste lerro batean idatzita, berean sartzen ez zelako. 330. *Gossiareky etçaten dena / lasago da jaikiten, / bederatxu edo hamar orenetan / arguia den ala ezten* idatzi zuen lehenengo eskuak. Gero gainetik idatzita dago 330b-ren aldaera berria eta lerroartean 330c eta 330d-renak. 330-331 oh. *Uxia minça*] jositako orritxoan *Uxia minça* idaztean 17. orrialdeko oharrarekin (*Teresia uxia mintça*) lotzen da testua eta 331 eta 332. ahapaldietako lehen lerroekin testu nagusia tartekatze deia egiten da gehigarrian. 334c. *batetara*] lerro bukaera moztuta. 334d. *eman nahy*] bosgarren lerro batean idatzita, ziurrenik laugarrenean sartzen ez zelako. 336c. *ditçal*] beste lerro batean idatzita, ziurrenik berean sartzen ez zelako. 336d. *emaiten*] beste lerro batean idatzita, ziurrenik berean sartzen ez zelako. (17.IV). Zuririk dago 17.IV orritxoan.

- eta guero hebenty (18.II)
bertan abiloua. (18)
- Sonu.*
Sonu. Oray bar mithilcouac eta jouan bera
triate bazteriala eta berac jan eta uxia
minça mithicouary.
- TERESIA MINTÇA.
- 340 Noun hait, mithilcoua,
ore, ogui eta ardoueky?
Ezzeitadaca eny
pharteric eman nahy ingoity?
- MITHILCOUA MINTÇA.
- 341 Jauna, egurioçu,
behar dit asse lehenic,
guero ukhenen duçu
pharte arrastetatic.
- (18.I)
UXIA.
- 342 Mithil char esdeusa,
hory duç eguitatia?
Hihauren arrastetariq duka
hacy nahy buruçaguia?
- 343 Hitz emaiten d[i]at segurky:
hola eguiten baduç ardura,
ene fedia, egorriren ait
fera foutre passeyura.
- 344 Noula nahi duc aren
hire arrastetariq
asse behar dian
ene tripaçar handiq?
- 345 Ekharraq hounat bertan
hire arrastaq berere.
Eztakyka çortcy hountan
eztudala jan deus ere?
- (18.II)
(18)
- Sonu.*
Sonu. Retira oro eta jalkby Socraستا eta
Edipa. Biac jar eta Edipa mintça.
- EDIPA MINTÇA.
- 346 Ecin debinatcen diat
ez etare jakiten
desodre handy hoyec
cerc dutian emaiten.
- 347 Hirour ourthe edo haboro,
Socrasta, badic
etçaicula celuty
erory euriric.
- 348 Ala gaiça fachousa
beita haur gouretaco,
ene bekhatiec due
arauz causatu oro.
- 349 Bena ene countre bacira,
Ginco eguiaczoua,
penitencia eguitera
berhala banoua.
- 350 Ene populia oro, Jauna,
segurky gaiztigaturen dit
bena nore buria
lehenic erhoren dit.
- 351 Ichouriren dit ene odola
çoure amourecaty, Jauna,
eta beguiac idokiren
harez asky ezpada.
Oray belharica.
- 352 Etchekiren dit hitça
Çoury, Ginco handia;
eman eçoçu populiary
çoure benedicionia.

342-345. Goitik beherako marra batekin ezabatuta. 342c. *duka*] -ka lerroz kanpo idatzita, sartzen ez zelako. 343a. *diar*] *dat* eskuizkribuan. (18.II). Honako hau irakur dezakegu orrialde honetan: «Vous devez à l'ancien Instituteur suivant le rôle de répartition du commissaire la somme de trente cinq sols. Je vous invite de faire le paiement en main de Mr. le maire dans ces trent jours pour éviter les fraix. Mauleon, le 6 février 1816. Daguer. Imp.».

- 353 Othoy trata guitçaçu
çoure misericordiaz
eta igor lurrary
eury abundancia
- 354 amourecaty eta frutu
produisy ahal deçan
çoure cerbutchu saintian
emplegatu dadin içan.
- 355 Ouhoure eta respetu
bay etare amourio
dela, Jaun justoua,
bethiere çouretaco.
- 356 Hitz emaiten deriçut
oray nic heben harat,
bekhatu guciac oro
utciric alde bat
- 357 çoure cerbutchu saintian
içan nahy nundukeçu.
Oh salbaçale justoua,
othoy ençun neçaçu!
- 358 Çoure gracia handiaz
arren plazer baduçu
goure plaga handia
egun sendo eçaçu.
- 359 Bekhatoren gaztigu
luren gaigna gin duçu
hirour ourthe hountan
hanitz mundu erho beitu.
- 360 Batac hil dira gossez
eta martirisaturic,
bestiac aldiz harçara
uçuriac harturic.
- 361 Manha eçaçu othoy, Jauna,
plaga hory ekhuratcera,
moyen harez mundia
sendoturen da berhala.
- (19)
SOCRASTA MINTÇA.
- 362 Goure Gincouaren secourssa
galthatcen duçu hor
bena etçutu ez ençuten,
çouretaco duçu gor.
- 363 Çoure crima handiac
diradiala causa
ecinago handy da
Gincouaren colera.
- 364 Eztuçu ez celuti
euriric eroriren
ez etare fruturic
lurrac produisituren
- 365 noun eztitian içan
ossoky punitiac
Jocastaren eta
ciharen bekhatiac.
- 366 Ama-seme ciraye
eta senhar-emazte,
bekhatu handy hory
cometitu ducie.
- 367 Crima orrible hory
cometitu ducie,
bekhatu horiez oroz
responsable ciraye.
- Retira Socrasta eta Edipa mintça.*
- EDIPA MINTÇA.
- 368 Oh cellia, cer da haur?
Nyhaurtan dut senditu,
criminel niz ceren
eguin beitut bekhatu.
- 369 Munduco escandalen
buruçaquia niz ny,
eztut merechy jagoity
Celia deçadan ikhous nic.
- 370 Nitán gaigna eror bite
bortu guciac oro,

- eztut oray erregue
nic ičan behar haboro.
- 371 Crima belz horrentaco
cer dut egurukiten?
Beguiac idoky eta
nihaur niz urkhaturen.
- 372 Abisec ceitaden
setencia phaussatu,
bortu horren gaignian
behar niala urkharu.
- 373 Çoignen fermo ničan
eracaxy nahi dut,
puissant baten bessoua
agieracy nahy dut.
- Oray beguien idokiteco incaria eguin eta
mintça Edipa.*
- 374 Adio egun charmanta
bai etare arguia.
Eztut haboro secula
ikho[u]ssiren nic ekhia.
- 375 Ene begui ederrac
oray jouan dirate.
Jaureguy eta rampartac,
adio oray cier ere.
- 376 Oray jouan dirateke
ene compaigna guciac.
Adio othian ene ama,
ene emazte maitia.
- Oray jalkby Antigona Ediparen alhaba
tristeric. Antigona mintça.*
- ANTIGONA PRINCESSA
MINTÇATCEN HAS.
- 377 Oh celia, cer da haur?
Gaiça icigarria,
aita uxutu çait.
Alla sorthe tristia!
- 378 Alla egun tristia haur
enetaco destinaturic
- aita ikhousten beitut
beguiac idokiric.
- 379 Possible deya othian?
Erregue illustre haur
estatu triste hountan
ikhoussy behar niana gaur?
- 380 Ounxa coste behar çait
nigarrez eta dolorez
ceren eta oray beiniz
betheric malurrez.
- 381 Bena doloriac oro
utciric alde bat
ni ere jouanen niz
aita douen lekhialat.
- 382 Bay, sofritu nahy dut,
ene aita ilustria,
hartcen dudalaric
çoure phenen erdia.
- EDIPA MINTÇA.
- 383 Ezteriçut emanen,
ene alhaba, phenaric.
- (20)
- Phacaturen dit nic
çorra beitut handiric.
- ANTIGONA MINTÇA.
- 384 Ene aita, çoure çorra
inbolontario duçu
bena coleraturic
beguiac idoky dutuçu.
- 385 Etçunukiana ediren
beste erremedioric
Gincouaren colera
calmatu çukianic?
- EDIPA MINTÇA.
- 386 Celia guiçoune contre
noiz eta beita coleratu

370c. *eztut oray]* *eztut behar oray, ezabatuta behar.*374d. *ikhoussiren]* *ikhoussiren eskuizkribuan.*

- bekhatiaren arau
penitenciac behar du.
- 387 Crima orrible batez
tratatu beittut,
hartacoz oray mundia
kitatu behar dut.
- 388 Obeditu nahy dut
Ginco eguiazcoua,
bortu gaigne hortan
urkhatu nore buria.
- 389 Bena reglaturen dut
urkhatu beno lehen
erresouma houn haur
ene by semen.
- 390 Erregueeracy nahy tut
by semiac aldica
hen boronthatia bada
oray enia beçala.
- 391 Eta hic erekhar itçan,
abiloua bertaric
elkhy ahal nadin
miseria hountaric.

ANTIGONA PRINCESSA MINTÇA.

- 392 Guisa hortan diren guero
çoure borontatiaq
erecariren dereiçut
houna by anaiaq.
Oray beste bazterriala jalquy bi anaiaq.

ANTIGONA MINTÇA.

- 393 Eteocle, huillent cite,
Polonica, bay çu ere,
aitaq igorririç niz
cien cherca giniq hebe.
Jouan aitagana hirourraq.

ETEOCLE MINTÇATCEN HAS.

- 394 Aita, houna gutuçu
Polonica eta ny.
Eya cer plazer duçun
erran eçaguçu guihauiry.
- 395 Prestiq guira hebe
çoure obeditceko
eta dolore handy hortan
ere bay solagaceko.

EDIPA.

- 396 Nytan den doloria
ecinago handi da,
eniz secula sendoturen,
crudelleguy da plaga.
- 397 Bena hil beno lehen
nahy dut erreglatu
ene erresouma oro
eta Eteocle haytatu.
- 398 Thevasseko erregue
eçarten hayt leheniq
bena condicionereky,
erraiten deradalariç:
- 399 hourtia noyz eta ere
beituceq complitu
Polonicaq behar diceq
harçara corouatu.
*Oray coroua eçar burian Eteoclary eta
Edipa mintça.*
- EDIPA MINTÇA.
- 400 Condicione hortan arren
biciren ciraie.
Adio ene haur maitiaq,
oray ny banouacie.
- 401 Nore min handier
fin eçarten dut,

380d. *malbrrez*] *malbrrez* eskuizkribuan. 393-394 oh. *Eteocle*] *-c-* lerroartean. 399b. *beituceq*] *-ce-* eskuizkribuan, *-ke-* balioarekin. 399c. *diceq*] *-ce-* eskuizkribuan, *-ke-* balioarekin. 401-402 oh. *Eteocla*] *-e-* baten ordez gainetik idatzita *-a-*.

celiaren goçatcera
oray niq jouan behar dut.

EETEOCLA.

(21)

402 Aita, haniz phenareky
harcen dit cargu haur
ceren icousten çutudan
phena haurietan gaur.

403 Bena behar duçu phacenciaz
hartu herioua
orayko badu destinatu
Gincouaq ene ordia.

EDIPA.

404 Oh salvaçale joustoua,
mundiaren creaçalia,
becatiaz pharcaturiq
emadatçu celia.

405 Phartitcen nuçu mundutiç
çoureganat giteko,
eternitate orotan
celiaren goçatceko.

*Oray Edipa hiliq ereman birour aurhideq
barnerat nigarrez.*

*Oray Creon eta Eteocle jekky eta jar eta
Eteocla mintça.*

EETEOCLA MINTÇA JARRIRIC.

406 Moy voilà donc, Creon,
sur le trône royal,
une telle dignité
ne peut soffrir d'égal.

407 Haur naiçula plaçaturic
erregue Thebaseco
souscrein baten guisa
heben harat eguiteco.

408 Eztiçut arren nahy
beste buruçaguric
Thebasen içan dadin
nihaur beicy besteric.

409 Pretenditcen dit arren
oroc obeyd necen
eta ene phenx[a]mentiac oro
declaratcen heben.

Creon erreguia minçatcen has.

410 Jauna, justo duçu
çoure erregue içatia,
Thebasen desseigna da
bay eta boronthatia.

411 Ellebatu çutie
trono gora hortan
çutçaz gubernaturic
nahy beitira içan.

412 Eçagutcen çutie
prince legitimotaco
bay etare buruçaguy
behar den beçalaco.

413 Thebasen boronthatia
consetitcen duçu hor,
heben harat deicie
oroc ouhoure çoury çor.

*Oray Creon erretira eta Polonika jalkky eta
mintça Eteoclary.*

POLONIKA MINÇA.

414 Anfein erregue cirade
heben ellebaturic
eta ni beno lehen
segurky corouaturic

415 bena condicionetan
ourthia bethe denian
erregue niçatjala
ni ere ene thornian.

(21). Eskuizkribuko orri bukaeran: 1792. *Le 15me X^{bre} 1792. Ezabatuta dago lehen 1792. 402d. haurietan]* lehenengo -a- ez dago argi; agian -o-. 405-406 oh. *nigarrez]* bigarren eskuak idatzita. 409c. *phenxamentiac]* *phenxmentiac* eskuizkribuan. 413-414 oh. *Polonika minça]* bigarren eskuak idatzita.

416 Arren memento hountan
hitz eman eçadaçu
bestela ene berry segurky
oray jakinen duçu.

ETEOCLA MINTÇA.

417 Ale hiçan beçalaco
ezdeus char mithiria!
Premis çaica, errac,
aire hortan mintçatcia?

(22)

418 Erregue nuc Thevasseco
Edipaz haitaturiq
bay eta ere populiaz
ounxa confirmaturiq.

419 Pretenditcen diat arren
sinhessy içatia,
hounec dereic, hounec,
hiry eguinen leguia.

Oray ezpata eracax eta Eteocla mintça.

420 Hox emac campoulat!
Han diagu jakinen
eya plaça eder hory
çoygnec dugun ukhenen.

POLONICA MINTÇA.

421 Jarraikiren niçaic
nahy dia lekhiala
utciren dudagaty
çucen justo dudana.

Sonu.

*Oray retina biac lasterca eta Olimpia eta
Jocasta jalkby eta Jocasta mintça.*

JOCASTA MINTÇA.

422 Ene semiac jouan dutun,
oh dolore handia,
ala beita triste
munduco ene içatia.

423 Sey hilabethe badin,
ezpadu ere haboro,
ene beguiac eztirela
phaussuz lothu orano.

424 Ah Olimpia, ala nic beitutut
sofritcen phena handiac,
amenx ezpalirade
bataillan ene semiac.

OLIMPIA MINTÇA.

425 Madama, erranen dereiçu
nic hayen berry
ceren arranjuric
beitutut ikhoussy.

426 Armac citicien, madama,
oro prestaturic,
hartacoz oray çu
abertitcen çutut nic.

427 Eteocla ary çuçun
armadaren erdian
ororen conduisitcen
arma bat eskian.

428 Hortan gaignen, madama,
eztuçu ahal dudatcen,
segur duçu ingoity
hassy direla bataillatcen.

JOCASTA MINTÇA.

429 Eztuta niq otian
phena handiriç soffritcen?
Duda gabe dun, Olempia,
algar diella herhaiten?

430 Abiloua, nou[re] princessa
bertan erecar eçan.
Adio, erorterera nouan,
othoy sustenga neçan.

Sonu.

*Retira Olimpia eta gin Antigona
princessareky eta Jocasta mintça.*

418b. *haitaturiq*] ezabatutako *hautat*[..]q-en ordez lerroartean. 419a. *arren*] beste tinta batez idatzita. 421-422 oh. *eta Olimpia*] *eta go Olimpia*, ezabatuta *go*. 430a. *noure*] *nou* eskuizkribuan.

JOCASTA MINTÇA.

- 431 Ene alhaba, othoy
erran eçadaçu:
misseria hoyen berry
arauz jaquin duçu?

ANTIGONNA MINTÇA.

- 432 Bay, ama, ençun dit
ene anaien berria,
bataillacera egun
jouan diradiala.

JOCASTA.

- 433 Çouaça! Pharti cite!
Laiste[r] eguin eçaçu!
Baraeracy guiçaquienez
jaquin behar ditcigu.
- 434 Baliman eztirade
biaq ausart içanen
goure arafusatcera
badutugu othoycen.

ANTIGONA.

- 435 Inutil diçugu, ama,
hebenty jouaniq;
haur duçula Eteocle
odolez betheriq.

(23)

*Oray Eteocle aguer odolez betheriq eta
Jocasta mintça.*

- 436 Ayey, cer da hory, Eteocla?
Othoy erradacie.
Ala dolore handia!
Othoy sustenga neçacie.

ETEOCLA.

- 437 Madama, eran eçadaçu
othoy plazer baduçu,

horenbeste trouble
ceren harcen duçu?

JOCASTA.

- 438 Ene semia, bethiere
phena handitan nuçu:
certaco holla abitia
odolez bethe duçu?
- 439 Amenx Polonica
erho çunuquia?
Othoycen çutut, oray
erran eçadaçu eguia.

ETEOCLA.

- 440 Ez, madama, eztuçu
haur ene odolety
eta hain guty orano
Polonica[ren]ety.
- 441 Campaturiq diagoçu
bere apartamentian,
ezticigu bataq ere
eraumxy combatian.
- 442 Bena aguary dudan
abituko odola
oustegabe eçary dit
jostacen ninçala.

JOCASTA MINTÇA.

- 443 Certaco jouan ciradie
danger handy hortan?
Etçutieya bataillan
ikhoussy ordoky hartan?

ETEOCLA MINTÇA.

- 444 Madama, ordu çuçon,
behar niçun usatu
eta erregue içateco
abantailla segurtatu.

433b. *laister*] *laisten* eskuizkribuan. 435-436 oh. *oray*] ezkerreko marjinetik kanpo beranduago idatzita. 436c. *dolore*] *dolere* eskuizkribuan. 436-437 oh. *Eteocla*] -e- baten ordez gainetik idatzita -a-. 439b. *çunuquia*] -g- baten ordez gainetik idatzita -q-. 439-440 oh. *Eteocla*] -e- baten ordez gainetik idatzita -a-. 440d. *Polonicarenety*] *Polonicanerety* eskuizkribuan.

- 445 Populia deja
hassy çuğun lotxatcen
ene corage chipiaz
bay etare plagnitcen.
- 446 Reprotchatu nicie
corouatu nayela,
hec eman abantaillac
ceditcen dutudala.
- 447 Esclabagety ditit
oray nic idokiren
eta goure exayac oro
rigourousky trataturen.
- 448 Polonica inssolenta
nahy dit fricaçatu
moyen harez Thebas
içan dadin livratu.

JOCASTA MINTÇA.

- 449 Justoky behar duçu
coroua irabacy,
ez hola heriotce eguitez.
Behar naiçu sinhexy.
- 450 Contenta eçaçu arren
çoure anaya gaur
eta bieç aldica
goça coroua haur.

ETEOCLA MINTÇA.

- 451 Corouaren phartitcia
ezta eny erraitia
ceren ezpeitut eguinen
segurky hary ceditcia.

JOCASTA MINTÇA.

- 452 Badakiçu, ene semia,
justoky badiala
bere aitac utciric
corouaren erdia.

- (24)
- 453 Edipa nous eta beicen
heriouaz sessitu
bere coroua ceicien
by anaier phartitu.
- 454 Condicione hortan
çu corouatu centian:
Polonicary ceditceko
ourthia bethe cenian.

ETEOCLE.

- 455 Ez, madama, corouan
icousteçoriq ezta,
Thevaseq enetako
aresta du phausatu.
- 456 Noyz eta nahy beicen
corouacera jarry
populiaq ciçun fitez
hanty jauzeracy.
- 457 Erregue nuçu ny
ororen sustengatceko,
nitçaz dutuqueçu
governaturiq oro.

JOCASTA.

- 458 Ale ciren beçalaco
ingrat bihotz gogorra,
hainbeste erranetan
sinhesten eztuçuna!
- 459 Erran deiçut lehen ere
eta enuçu trompatcen:
çoure anayaren dreta
çuc duçu usurpatcen.
- 460 Ebien arren oray nic
çutut contentaturen,
heriotce doble bat
duçu cometituren:

457c. *dutuqueçu*] -g- baten ordez gainetik idatzita -q-. 458c. *hainbeste erranetan*] lerroartean esku berak idatzita, azpian ziurrenik kopiagilearen hutsa zuzentzeko 459c lerroa ezabatuta.

461 odola ichouriren dit
ene semiareky,
ordian biciren cira
contentamentureky.

462 Criminel handienen
buruçaguia cirate
eta çoure ordretan ere
trankilago cirate.

ETEOCLA.

463 Ebien arren, madama,
nahy çutut satisfatu,
utcy nahy dit coroua
eta anaye plaçatu.

464 Çoure projet justouaren
egun segurtatceco
heben harat gutukeçu
haren sujetac gu oro.

465 Arren oray trankilago
bicy ahal citian
ezteriçut empatchuric
haboro eguinen mundian.

466 Hortan gaignan, madama,
bihotza phaussa eçaçu,
nore buria erhoric
ikhousy behar naiçu.

*Oray ezpata idokiric abia bere buriaren
erhaitera eta Jocasta lot bessoty eta mintça.*

JOCASTA MINTÇA.

467 Ayey, bethiere behar duta
nic afligimentu?
Othoy, ene semia,
eztuçu behar deseparatu.

468 Etçutut ez manhatcen
corouaren eiztera;
etçekiten ahal duçu,
hory da ene placerra.

469 Amenx gracia haur
nahy dereiçut galthatu,
bakia behar duciela
cien artian procuratu.

470 Oray nahy nekeçu
Polonica mintçuatu
eta haren colera
ere bay emaceray.

471 Bere tantan barnen
beitago campaturic
banouaçu behala
çoure congita harturic.

ETEOCLA MINTÇA.

472 Madama, jalkhy gabe
ikhoustonen ahal duçu,
palacio hountara
erakhar eçaçu.

473 Çoure designac oro
dirade complituren
eta çoure trankilitatiac
harganic dependituren.

(25)

474 Nihaturen plaça oro
nahy derot ceditu
populiac nahy badu
erregue eçagutu.

475 Eztit nic erregueric
batere icentaturen
bena bay populiary
abantailla cedituren.

Sonu.

Guidareky jaikhi eta kbanta uxia.

Sonu.

Retira oro.

*Jalkhy Olimpia, Antigona, Jocasta, Creon
eta*

Eteocla eta Creon mintça.

471d. çoure] çoure çoure, bat ezabaturik. 475-476 oh. *Guidareky jalkhi eta kbanta*] ezkerreko alboan bertikalean tinta arrosaz. 475-476 oh. *uxia. Sonu*] ezkerreko alboan zeharretara tinta arrosaz. 475-476 oh. *jalkhy*] eta-ren ordez lerroartean.

CREON MINTÇA.

- 476 Sira, çoure jalkhitiaz
mundia da tristetu,
Thebas ere deja
erras duçu lotxatu.
- 477 Arraportetan gaignen
dira ikharaturic,
creinta ikharagarry batez
beitirade harturic.

ETEOCLA MINTÇA.

- 478 Sarry igaranic date
creinta handy hory,
noure armadac oro
nahy tit utçuleracy.
- 479 Çoure deseignac, madama,
dira satisfaturen
bay eta Polonica
egun erregueturen.
- 480 Ene apssencian duçu
çuc egun manhaturen
bay eta Creonec
ere obedituren.
- 481 Segurta cite, madama,
eta ounxa obedyeracy.
Eta çu aldiz, Creon,
jarraiky cite eny.

CREON MINTÇA.

- 482 Sira, possible denez
othian erran eçadaçu,
gaiça hory serios denez
jakin nahy nikeçu.

ETEOCLA MINTÇA.

- 483 Bay, oray ossoky
diçut resolutu,
nahiz nountyerebait
bakia procuratu.

477c. *ikharagarry*] *ikbagarry* eskuizkribuan.
tean idatzita. (25.I). Tinta arrosaz idatzirik.

CREON MINTÇA.

- 484 Haniz citadaçu, sira,
çoure phenxamentia:
othian kitatcen ducia
erregue içatia?

ETEOCLA MINTÇA.

- 485 Kitatcen badut ere
çuc cer anxia duçu?
Bena fitetz eny oray
jaraiky behar duçu.

Sonu.

Sonu. Retira oro.

SATAN MINÇA.

(25.I)

Satan jalkby eta minça.

- 486 Aha ha ha ha ha,
a cer solaça,
ene ikhoustez hainbeste
gente content beita!
- 487 Ny naicieya, bay,
cien ororen solaça;
eta hy conteneniq
apho muthur beltça.
- 488 Eztinnat ja hireganat
batere etchekiren beguia.
Orobat ukhnen dinat
compagna orotariq haitia.
- 489 Içaten ahal ciradie
eder eta urguilluxu
bena niq cietariq baduket
nahy dudanian cerbutchu.
- 490 Neskatiq so eguidacie
ene manera ederrary.

(25.II)

Fitez jarraikiren ciradie
phuncellagen emaitera eny.

485-486 oh. *Satan minça*] bigarren eskuak lerroar-
486-492. Goitik beherako marra batekin ezabatuta.

491 Bena niq ezut bat ere
cietariq beharriq
ceren oroq beitutucie
bedera hitz harturiq.

492 Horra, horra gente hounaq,
je vous dis la véritéz
après tout cela
horaren uzkian sar citie.

Dança eta retirva.

Jalkby Olimpia, Antigona, Jocasta, Creon.

MINÇA CREON.

Madama, cer conseilu...

(25)

*Eta berriz jalkby Olimpia, Antigona,
Jocasta, Creon eta Creon
mintça.*

CREON MINTÇA.

493 Madama, cer conseillu
eman duçu semiary
palacioty beituçu
ihessy igorry?

JOCASTA MINÇA.

494 Ene conseilliaz eztu
harec deus galduren
eta bay moyen horrez
hanitz consserbaturen.

CREON MINTÇA.

495 Noulaz nahy duçu
Thebas çuc conserbatu
beraren contre ehun milla
guiçoun armaturic badu?

496 Erresouma hounec eztu
jagoity behar fortunaric,
bere erreguiac galcen dutu
ounxa maithaturic.

JOCASTA MINTÇA.

497 Fortunariq ukhaitekoz
secula Thevasseq
oray behar dicie governatu
by anaie hoyeq.

CREON MINTÇA.

498 Behin utcy dian
gaiçaren harcia
etcieçu comeny
erreguer secula.

JOCASTA.

499 Ama nuçu by semen,
egua erraiten dereiçut:
bieq governa decen
hartakoz nahy diçu.

(26)

500 Bardin coste ceitaçu
bata beçain bestia,
hartacoz nahy dit cherkhatu
hayen artian bakia.

ANTIGONA MINTÇA.

501 Çoure intresaq beçain
eniac handy dirade,
erreguen exaitciaz
changri dut niq ere.

502 Creon, çoure exayac ere
heben huillan dirade
ezpeituçu phenxatcen
semia han duçula.

503 Çoure semia han della
nic deriçut erraiten,
badakicia cergaty
Polonicareky den?

CREON MINTÇA.

504 Polonicarequi denez
niq dit jaquinen
bay eta justicia
segurky errendaturen.

- 505 Souetacen niqueçu
algar lecen maitha,
Hemon ene semiaç
ny naian beçala.

ANTIGONNA MINTÇA.

- 506 Mundu gucia oro
dago amiraturiq
haren corage handiaz
bay eta charmaturiq.

CREON MINTÇA.

- 507 Hareç niçu, madama,
osoquy affligitcen,
bere araça gucia
beithu desohouratcen.
- 508 Haur bat nouiz eta beita
aitaren errebel,
haren accioniaç
oro dira criminel.
- 509 Bere crima handiez
eracasy deitadaçu,
hartakoz haren contre
oray coleran nuçu.

Antigona mintça.

ANTIGONA MINTÇA.

- 510 Eztuçu behar, Creon,
holla coleran jarry;
beha cite hobeky
naturaren courssary.

CREON MINTÇA.

- 511 Eztuçu premis, madama,
hola mintçatcia eny;
çuc behar deitadacia
bicitcen eracatxy?
- 512 Khariousguy khoste çait
ene ofenxaçalia,
horec beiteit emendatcen
ene colera handia.

ANTIGONA MINTÇA.

- 513 Bay, bena aita batec
bere semiagaty
hanitz eguin diro
haren amourecaty.
- 514 Bena udury ceitadaçu,
Creon, çoure manera
çoure semiarentaco
handy duçula haina.

CREON MINTÇA.

- 515 Udury citadaçu aldiz
oray eny, madama,
errebel harentaco
hountarçun dudala sobera.

JOCASTA MINTÇA.

- 516 Prebalitcen cirade
goure estatiaz çu,
premis direla oro
arauz ouste duçu.
- 517 Libertate handiac
khambia ditakeçu,
eny eman changriac
phaca beitiçukeçu.

ANTIGONA MINTÇA.

- 518 Populiaren intresac
eztutuçu gordatcen,
baçakit cerc çutian
ambitious errendatcen.
- 519 Erraiten dereiçut, Creon,
hobeky eguin ciniro
çoure semiaren faltac
gorda bacintça oro.

(27)

CREON MINTÇA.

- 520 Ebien arren madama,
nahy dit espregnitu

505b. *algar*] -b- baten ordez ganean idatzita -g-. 507d. *desohouratcen*] lehen -o- lerroartean.
509-510 oh. *Antigona mintça*] lehen zutabearen bukaeran eta bigarrenaren hasieran errepikatuta.

eta çoure contentamentia
ere bay procuratu.

- 521 Adio arren, oraico
jouan behar diçut,
seme irous hary
plaça eguinen dut.

- 522 Erreguec galthatu nay,
behar dut hareky egon;
erakhar itçaçu oray
Polonica eta Hemon.

JOCASTA MINTÇA.

- 523 Eztuc cer duda ukhen,
biac jinen dutuc.
Hire desein malerousac
egun urhenturen dutuc.

Oray Creon retira eta Jocasta mintça.

- 524 Jouan hady, ene alhaba,
laster eguin eçan berhala,
erakhar eçan Hemon
Polonicarekila

- 525 jakin ahal deçagun
possibleric badenez
exay handy horien
algareky baketcez.

- 526 Polonica princiac
ikhoustonen badu
ene estatu tristia
aguian sinhexiren du.

- 527 Oh Jauna arren Çuc
egun, placer baduçu,
Polonicaren furia
othoy ema eçaçu.

ANTIGONA MINTÇA.

- 528 Ah pietateric balu
Hemonec enetaco!
Fitetz houna liçate
kitaturic bestiac oro.

- 529 Ene bihotzça da aspaldian
bethiere hareky,
ecin naiteke consola
noun eztudan noreky.

Oray Olimpia eta Jocasta retira.

Antigona paseya.

Hemon jalkby eta mintça.

HEMON MINTÇA.

- 530 Possible denez othian,
madama, erradaçu,
çoure presentciala
niçala rencontratu.

- 531 Ourthe bat arauz badiçu
abssent guinandiala,
hartacoz jiten nunduçun
çoure aitciniala.

ANTIGONA MINTÇA.

- 532 Nahy çuniana hain fitetz
kita neçan anaye?
Behar niçun coumpaigna
eguin amary ere.

- 533 Preferatcen nitiçun
çoure souhetac oro,
amouriouaren soueigna
ere orano haboro.

HEMON MINTÇA.

- 534 Ene amourioua
ecinago handy duçu,
çoure begui ederec
charmaturic niagoçu.

- 535 Ourthe batez egon nuçu
çoureganic absentaturic,
bai etare sofritu
gueroz phena handiric.

- 536 Hanitzetan hiltcia
nikeçun desiratu
çoury eman hitça
orhit ukhen ezpanu.

526a. *princiac*] beranduago gehituta -c.
530a. *othian*] *erradaçu*-ren ordez lerroartean.

529a. *bihotzça*] tinta mantxaz erdiestalita -zç-.

- 537 Absencia crudel harec
bihotça hounkiz gueroz
chagrinaturic nunduçun
gai eta egun oroz.
- 538 Sonjatu ukhan ezpanu
hartçara utçulcia
segur nuçu oray
hilic niñatiala.
- 539 Ene obedientcia
arren ikhous eçaçu,
ene bihotça oray
çoureky dukeçu.

(28)

ANTIGONA MINTÇA.

- 540 Bay, bay sinhexten dit
fidel ičan cirela
eta ene absentcian
phena sofritu duçula.
- 541 Nore sendimentiac
deitçut declaraturen
eta orano hobeky
ere bay maithaturen.
- 542 Absentcia luce hortan
debeyatu nunduçun,
egunac oray beno
luciago ciztatatçun.
- 543 Bena cerc nundian
orano afligitcen?
Soldadouac armaturic
benutian ikhousten.
- 544 Aguary ciradian
arranpartetan gaignety
bi anayac bataillan
beitciradian ary.
- 545 Eta troparen erdian
çu ere hayeky,
merechian bakia
çuc amenx eçary.

HEMON MINTÇA.

- 546 Madama, cer malur
causatu dut nic?
Eniçana jouan
cihaurec manhaturic?
- 547 Etceneritadana igorry
meçu espres bateky,
behar niala Polonica
cerbutchatu fidelky?
- 548 Amourio particular bat
harentaco nic badit,
ene aita utciric
ounxa cerbutchatu dit.

ANTIGONA MINTÇA.

- 549 Ouhartetchekiren deitçut
çoure hountarçunac,
ene intresac dutuçu
oro Polonicarenac.
- 550 Amourio chahu bat
badit niq harentako,
hary eguin hou[n]quiaq
harcen tit nouretako.
- 551 Houra bagunu tronouan
erregue corouaturiq
baquia ikhous guiniro
berhala phaisaturiq.

HEMON.

- 552 Guerlaren urhencia
impossible luqueçu,
errabiaturiq della
Eteoclaq uduri du.
- 553 Nouiz ere Polonicaq
coroua hartu beician
bide crudel bathy ganty
ihessy igorry cian.
- 554 Bena misseria hoieq
urhenturen dirade,
Gincouaq eguinen deiku
hanbeste pietate.

550c. *bounquiaq*] *bouquiaq* eskuizkribuan.552d. *Eteoclaq*] *-e*-ren ordez gainean idatzita *-aq*.

555 Eçar ahal balady
baquia hayen artian
souetacen niqueçu
segurky ene phartian.

ANTIGONA.

556 Ezteçagula duda
hayen colera handiaq
e[z]tutiela idokyren
algarry biciaq.

557 Sobera citiçut niq
ounxa uçagucen
hayeganiq ezpeitut
plazerriq ugurukitcen.

558 Bena Gincouaq aguian
miraculu eguinen du,
contenta houn bat
emanen beiteku.

Oray Jocasta eta Polonica jalkby eta Polonica minça.

(29)

POLONICA MINTÇA.

559 Madama, othoitcen çutut,
ichilic egon cite,
bakia ihoulare
ecin eguin daiteke.

560 Justicia dikuçu
celiac eguinen
guerla beitericu
egun declaratcen.

561 Ikhousaçu Eteocla
noula nayan tratatu,
hartacoz egun erregue
nahy nuçu plaçatu,

562 Thebasen buruçaguy
eta prince legitimo.

Tirant houra dateke
berhala hanty campo

563 çoignec injusticia handy
eguin beterit eny
eta nore çucen justoua
oro galeracy nahy.

564 Ouste du mundu haur
oro bereturic
guero erry eguinen diala
ny galeraciric.

565 Bena bortcha handiac du
oray beguiraturen,
usurpator hary
nitçayo vanjaturen.

566 Ouhoureric eztu harc
jagoiti eçagutu,
ene ihesy igortia
behar çayo dolutu.

JOCASTA MINTÇA.

567 Nic nahy deriçut erran
egua ençun dudana,
Thebaseco jentiac
çoure lotxa direla.

568 Çoure erreguetciatz
oro lotxa dirade,
hartacoz Eteocla
maitatiago dicie.

569 Ceren desiratcen duçu
çuc erregue içatia,
impossible çaiçun
gaiçaren ukeitia?

POLONICA MINTÇA.

570 Ezuçu populiary
ereguen haitatcia
baicic eta bere
princen ouhouratcia.

556c. *eztutiela*] *etutiela* eskuizkribuan. 557d. *ugurukitcen*] *uçagucen* ezabatu eta ordez ondoan idatzita. 560a. *dikuçu*] *-c-* baten ordez gainean idatzita *-k-*. 561c. *egun*] lerroartean. 561d. *naby nuçu plaçatu*] *içan naby nuçu* azpian ezabatu eta ordez lerroartean idatzita. 562c. *tirant houra*] *tirant baten houra*, ezabatuta *baten*. 566a. *ouhoureric*] marjinetik kanpo beranduago idatzita *oub-*.

571 Comeny çait eny ere
arrazouen sustengatcia
bay eta capricious haren
hanty accaçatcia:

572 houra beçain sary
nunçun corouatu
bay eta Thebaseco
erregue icentatu.

JOCASTA MINTÇA.

573 Beha cite, ene semia,
eztuçu eguia hory;
udury cieçu tirant
cirela probenciary.

POLONICA MINTÇA.

574 Eraiten deriçut, madama,
eçaiaçula comeny
icen horren erraitia
prince legitimouary

575 eta othoy arren, madama,
çuc placer baduçu,
erran den icen horrez
Eteocla dey eçaçu.

JOCASTA MINTÇA.

576 Eregue duçu houra
eta oroz maithatu,
hartacoz eztiçu behar
icen horrez deithatu.

POLONICA MINTÇA.

577 Madama, populu harc
e[z]palinbadu eçagutu,
tirant batec manha detçan
ounxa ouhoure du.

578 Baçakiçu prebalitcen
bere indar guciatz
eta ene açotatcen
fripou baten besouaz.

576b. *maithatu*] *maithaturic*, ezabatuta *-ric*.
579a. *handiac*] *-z* baten ordez gainean idatzita *-c*.
tean *-u-*.

(30)

579 Bere urgullu handiac
errendatcen du orano
ene hounen usurpator
eta mundiaren esclabo.

580 Orano nahy deriot
dolueracy nic
ceren jalkhyeracy benay
ene çucen orotatic.

JOCASTA MINTÇA.

581 Eztakit cer charma othian
deicien discous horiec.
Etçutieya eignhe ingoity
bataillaco inbidiec?

582 Eya irabaz dirouanez,
Antigona, crudel hory;
eny ja eztun nahy
behatu jagoity.

583 Eztin ene tristeciez
deus ere eguiten counturic
ikhousiric ere nagouela
bethy nigarrez hourturic.

ANTIGONA MINTÇA.

584 Ah eztiçu ez horrec
bere arreba eçagutcen,
bena bay eguiatzky
ama mesperetchatcen.

585 Uduryeracy dero horry
bere urgullu gaistouac
estrangerac guiradiala
edo horren exayac.

POLONICA MINTÇA.

586 Othoy eneçaçula arren
oray hain afligi ny
khambiatcen ezpacirade
boronthatez eneky.

577b. *ezpalinbadu*] *epalinbadu* eskuizkribuan.
582b. *crudel*] ezabatutako *-i-* baten ordez lerroar-

587 Amourio particular bat
niq badit çouetako,
utçaçu arren Eteocle
aypatu gabe haboro.

588 Udury citaçu areta
oray eny çouretako
çuç houra duçula
ny beno maitiago.

ANTIGONA.

589 Çoure intressaq eneçaz
comply ahal balite
ene jujamentia berhala
phausaturiq lirate.

590 Othoycen çutut arren,
ene anaie maitia,
erran den guerla horry
eman eçoçu phausia.

591 Çoure amaren eta ene
changry handiaq ikhousiriq,
ezpeitugu gaiaz ez egunaz
mementho baten phausia,

592 gracia chipy hory
othoy acorda eçadaçu;
arrafusatcen banaçu
segurky hilcera nouaçu.

JOCASTA.

593 Certaco hain fitetz
nahy naiçu kitatu?
Çuc behar çutuçu
oray inkietatu.

594 Ikhosten dit Eteocla
khitaturic armac
eta handiago douarçan
bethy çoure furiaç.

ANTIGONA MINTÇA.

595 Pharca eçadaçu, ama,
eztuçu ez hory eguia.
Oray hounen furiaç
guciaç jouan dira.

596 Goure nigar handiec
bihotça hounky derie
bena çu houra beno
crudelago cirade.

HEMON MINTÇA.

597 Jauna, etçutu ez
deusec ere pressatcen,
utçaçu agitcera
printcessa haur gaur heben.

598 Accorda eçoçu arren
gracia chipy hory,
reussituren ahal dianeç
behar dicigu ikhoussy.

(31)

599 Ez çoure anayary
jagoity eguin placeric;
çu gabe eztaiteke
secula içañ bakeric.

600 Çoure ama eta arreba
satisfaturic dirate,
dembora berian harçara
bay çoure imoura ere.

601 Soldado bat houna beita
dugun jakin bertaric
eya cer berryreky den,
houna beita tristeric.

Oray soldadoua jalkby triste eta mintça.

SOLDADOUA MINTÇA.

602 Jauna, berry bat dereiçut
tristeric ekharten

594d. *furiaç*] *colera* ezabatu eta ordeç ondoan idatzita. 594-595 oh. *Antigona mintça*] bi aldiz eskuizkribuan. Lehenengoaren ondoren 662ab lerroak daude kopiagilearen errakuntzaz idatzi eta ezabatuta; horregatik ezarri behar izan du bigarrenez oharra. 601-602 oh. *jalkby triste*] *jalkby trit triste*, ezabatuta *trit*.

çoignec ezpeiteriçu
placeric eguinen.

- 603 Creonec bere laguneky,
Eteoclaren odrez,
çoure armada dicie
ataky batailatcez.

- 604 Hipocedon generalac
phena handiric diçu,
soldadoric hobenac
galdu huillan ditiçu.

POLONICA MINTÇA.

- 605 Hory egurukiten nia,
malerous tretia.
Hemon, jaiky cite
eta eguin deligentcia.

- 606 Ikhoussy duçu, madama,
noulache den agitcen
eta guerla deitadala
egun eny declaratcen.

- 607 Bere hitcaq oro
ossoquy ahatceriq
atçaman dereit armada.
Banoua aren bertariq.

JOCASTA MINTÇA.

- 608 Polonica ene semia,
pacencia ukhain eçaçu,
nitan den doloria
othoy ikhous eçaçu.

*Oray Polonica eta Hemon retina eta Jocasta
mintça.*

- 609 Antígona, abiloua,
laster eguin eçan,
eran eçon Hemony
othoy separa ditçan.

- 610 Ny jouan ahal banandy
ounxa irous nundukhen
bena ikhoussiren nain
arraxa gabe hilcen.

Sonu.

*Oray retina biaz eta jelkby Eteocle eta
Polonica.*

POLONICA MINTÇA.

- 611 Ale malerous tretia!
Oray erran eçadaq
eya noun diradian
hire promes handiaq.

- 612 Eheitana hitz eman
baquiaren eçartera?
Sependent giten hitcent
egun attacatcera.

- 613 Oray behar diagu jakin,
defenda hady arren,
eya çouin goitçala
guiradian içanen.

ETEOCLE MINTÇA.

- 614 Deseparatu içanez
eran eçadaq eguia,
ene contre armaturiq
ceren giten hiz houna?

- 615 Arresta ady arren bertan,
erraiten beiteriat!
Colpu hounez bestala
buria idequiren deriat.

*Oray batailla biaz eta Hemon jelkby eta
mintça Hemon.*

(32)

HEMON.

- 616 Helas eta cer da haur?
Etceicia deshouhoure
burus buru bier
bataillatcia hebe?

610-611 oh. *oray*] lerroartean. 610-611 oh. *Jelkby Eteocle*] *Jelkby Polonica Eteocle*, ezabatuta *Polonica*. 611a. *malerous tretia*] *malerous thetria tretia*, ezabatuta *thetria*. 611b. *eçadaq*] *eçadaq eya*, ezabatuta *eya*. 613d. *guiradian*] *d-* baten ordeç gainetik idatzita *gu-*. 613d. *guiradian içanen*] *guiradian hobe içanen*, ezabatuta *hobe*. 615-616 oh. *Hemon*] bigarren tinta batek idatzita.

- 617 Retira citie biaq bertan
nourq cien tanterat
eta utcy guerla horiq
seculakoz alde bat.
- Sonu.*
Oray retira oro.
Oray jelqy Jocasta eta Olempia eta Jocasta
mintça.
- 618 Olempia ene maitia,
jouan hady bertariq
eya jaquin dirouinanez
brutal hayen beririq.
- 619 Tristecia handy hountan
othoy consola neçan,
berry jaquin nahiz
bihotça douatadan.
- OLEMPIA.
- 620 Madama, ezteriçut
faltariq eguinen
bena cihahren eiztera
enuçu benturatcen.
- JOCASTA MINTÇA.
- 621 Jouan ady, Olimpia,
demborariq galdu gabe,
anhartino nihaur
egonen nun hebe.
- Retira Olimpia eta Jocasta mintça.*
- 622 Iraignen diyeya oithian
bethy phena hoyeq?
Thombala eçariren naye
arauz berayeq.
- 623 Ah çoelia, oithian cer
rigouroustarçun da haur!
Gincouaq erho balitça
coupabliaq oro gaur!
- 624 Ene bekhatu handiaq
oro dutu causatcen,
- çouing Ginco handia
egun beitçait banjatcen.
- 625 Çombat ere inbolontario
beita ene bekhatia
Gincouaren eskuty
justo dut punicionia.
- Oray belharika.*
- 626 Oh creaçale justoua,
othoy ençun neçaçu,
phena handi hountariq
egun libra neçaçu.
- 627 Çoure colera handia
oray ebite eçaçu,
ene semen artian
bakia eçar eçaçu.
- 628 Premeti eçadaçu aren
ikhous ahal ditçadan
eta çoure cerbutchu saintian
irous içan gutian.
- 629 Phena handitan nuçu
gay eta egun oroz
ene by semiaq
hebety jouanez gueroz
- 630 ceren berry segurriq
ecin beitut jaquiten
eya cer maneriaz
diradian agitcen.
- 631 Eta ny oray heben
egoniq ere haboro
egunaq uduritcen çaitçat
gay direla oro.
- Antigonna jalqui.*
Jar Jocasta. Mintça jarririq.
- 632 Antigonna ene alhaba,
othoy eran eçadan eguia:
hire by annayen
berririq badakinna?

619d. *biboça*] -g- baten ordez gainetik idartzita -b-. 619d. *douatadan*] -ta- lerroartean.
620a. *ezteriçut*] *ezteriçit* ezabatu eta ordez lerroartean idartzita. 631-632 oh. *jar*] bigarren eskuak idartzita. 631-632 oh. *jarririq*] bigarren eskuak idartzita.

ANTIGONNA MINTÇA.

- 633 Eranen deiçut niç,
ama, hayen berria:
eztela berri houniq bat ere,
eraiteko eguia.

JOCASTA MINTÇA.

(33)

- 634 Eran eçan, Antigonna,
aren bertan eguia,
amenx hil liratianez;
possible liçatia?

ANTIGONNA MINTÇA.

- 635 Eztiradiala hil
ahal naiçu sinhesten,
haur duçula Eteocla
ereguereky giten.

*Antigonna eta Jocasta passeye.**Eteocla eta Creon jalqui.**Jocasta mintça Eteoclary.*

- 636 Ene semia, çutçaz
nuçu ny estonatcen
eya cer guizas duçun
fedia beguiratcen.

ETEOCLA MINTÇA.

- 637 Madama, eneganiç
ezta guerla haur gin
bena soldadoueq dicie
bere artian eguin.
- 638 Combat ecinago
handi bat eguin dicie,
biciriç ezta cassy
ezcapi bat ere.
- 639 Creonen semiaç
goithu hulain dutu,
armadaren besoua
berareq du sustengatu.
- 640 Polonika, azkeniç,
haren oundouan giten,
ene contre çutuçun ary
bethiere bataillatcen.

JOCASTA MINTÇA.

- 641 Ene amouriouaq eztu
jagoity goithuren,
çoure ambicionia
oray dit exitcen.
- 642 Jarraiqui cite egun
exemplu handy houny,
beha çakitçat aren
eta hobeky bicy.
- 643 Sinhex neçaçu oithian:
Polonicary emoçu
çoure ereguety pharte
ceren çor beiteroçu,
- 644 haren contre duçuçun
malecia gaiztouaq oro
urhent itçaçu egun
baçunu ere haboro.

ETEOCLA MINTÇA.

- 645 Haren berthute ilustriaç
oray niçu charmatu,
hartakoz ezta içanen
haboro khorouatu.
- 646 Thebaseq nahy diçu
eregue içan nadin,
khorouaren etchekitera
hartakoz nuçu gin.
- 647 Bereq idoqui artio
goçatu nahy dit;
mintça bite aren,
obediture ditiç.
- 648 Ikhousiren naiçu
khorouaren quitatcen
eta dembora berian
hiltcera jouaiten.

CREON MINTÇA.

- 649 Oh sira, hil duçu
çoure exay handia;
haren odolla ichouri da,
beguir eçaçu çuq çouria.

650 Baquiaren eçarteko
soueta den guero
goure souet justouaq
accorda itçaçu oro.

ETEOCLA MINTÇA.

651 Çoure arrafusatciaq
phena eguiten ditadaçu.
Cihareq ducia nahy
bakia cherkatu?

Creon mintça.

(34)

CREON MINTÇA.

652 Oraydrano hanitz phena
diçut ukhen soffritu
eta guerla barbaro hoyeq
ciztadaçu huguntu.

653 Malur handiriq dugu,
contre diçugu celia,
semia hil çaitadala
gin citadaçu berria.

ETEOCLA MINTÇA.

654 Çoure exaiaq oro
dutuçu Thebaseko,
banjatu behar diçugu
balira ere haboro.

655 Sira, ene sendimentiaq
dutuçu holache
eta çouria cer den
oray discoubri cite.

CREON MINTÇA.

656 Ene sendimentiaq, sira,
ecin eçagutcen citit,
guerla emaniq ere
profeituriq eztit.

657 Behar duta oithian
odola ichoury
eta guerla declaratu
nihauren semiary?

658 Bat hil citadaçu eta
haren banjatceko
biciriq dudana
eztit nahy erho.

659 Nahyago dit aren
baquia declaratu,
enuçu nahy mortier
secula ičan deithu.

660 Seme haren hiltciaz
consola ninteçu
hiltce harez eresouma
balinbaliz phausatu.

661 Bena çuq naiçu ny
ounxa consolatcen
ceren coeliaq betereiku
baquia declaratcen.

662 Sinhex neçaçu aren
eta eçar bakia,
conserba dieçogun
seme hary bicia.

JOCASTA MINTÇA.

663 Goure malureq sensible
erendatu çutien guero
impossible den gaiçariq
ezta arauz haboro.

664 Hassy dian guero Creoneq
baquia declaratcen
eguiniq beçala oray
niq dit exequiten.

665 Kita itçaçu, ene semia,
haina gaistouaq oro
eta guerlariq jagoity
ez declara haboro.

666 Sologa neçaçu ny
eta consola Creon,
erenda eçaçu Polonika
eta erequery Hemon.

ETEOCLA MINTÇA.

- 667 Aren çuq nahy duçu
eregue içentatu;
eztiçugu inoratcen:
Polonika nahy duçu.

*Atalla gin hayetara eta mintçatcen has
Atalla.*

- 668 Polonikaren odrez
meçu bat gin duçu:
palaciouan sartceko
librantça nahy diçu.

CREON MINTÇA.

- 669 Heltu bada giten duçu
colera ematuriq
eta guerlako utçuly
guciaq ahatteriq.

- 670 Gogoka cite aren
oray cihaur leheniq,
emoçu galthatcen diana
bena ez khorouariq.

ETEOCLA MINTÇA.

A sira ounxa cira

(35)

- 671 Ah sira ounxa cira
oray çu troumpatcen,
eztiçu houra baiciq hareq
besteriq galthatcen.

JOCASTA MINTÇA.

- 672 Çuq dakicia, jauna,
harq cer dian galthatcen
eztuçun guero present
heben cihareq ikhousten?

CREON MINTÇA.

- 673 Bay, ikhousiren duçu
hain nahy duçun guero

dakidanaz hil
behar dudan orano.

ETEOCLA MINTÇA.

- 674 Çoure ofria içan dadin
bertan executatu
pharty cite berhala,
erakharri behar diçu.

JOCASTA MINTÇA.

- 675 Ez, othoy, ene semia.
Heben egon behar diçu,
bestela ene phenaq
sordey handy dutukeçu.

ETEOCLA MINTÇA.

- 676 Ebien, madama, ebien,
erakhar eta emoçu;
hountarçun guciaq guero
oro haren dutukeçu.

- 677 Hotx guitian pharty bertan.
Jouan behar diçugu,
heben egoniq ere
profeituriq ezpeitugu.

Retira oro. Oro retire.

Jalqui Attalla, Antigonna eta Creon.

ANTIGONA MINTÇA.

- 678 Ah egun jar baledy
Thebasen bakia
eran guinero ecy dela
Creonen obragia.

CREON MINTÇA.

- 679 Madama, othoitcen çutut,
egon cite ichiliq,
eztiçut çourequi
batere eguitekoriaq.

- 680 Hainbeste mesperetchu
eguin beteitadaçu,

668-669-oh. *Creon mintça*] jarraiko bi ahapalditan idatzita, 669. eta 670. berseten aurretik.
673d. *orano*] g- baten ordeç gainetik idatzita lehen o-. 676. Ahapaldiaren eskuineko alboan, agian
(?) lehen lerroarekin loturik, bigarren eskuak idatzita: *faire*.

aren semia fitez
erenda içadaçu.

- 681 Çombatnahy çu oray
fier ciradian jarry,
trono gora batetan
ikhousiren naiçu sarry.
- 682 Eta nouiz ere beniçateke
trankilitatian sarthu
seme irous houra date
niçaz mesperetchatu.

ATTALLA MINTÇA.

- 683 Çoure khambiamentiaq
niçu ny estonatcen
ceren eta beituçu
bakia declaratcen.

CREON MINTÇA.

- 684 Eztuçu ez enegatiq
bakia phasaturen
bena bici niçano
guerlâa date intertenituren.
- 685 Ene semiaren hiltciaz
Polonikaq du oguena
hareq beitu emendatcen
orano ene furia eta odola.
- 686 By ourthez ukhen dut
harentako souein handiriq
h[a]req ene contre baiciq
ezpeitu eguin urhaxiq.
- 687 Ene ambicioniaq
diradiala causa
intertenitu dut
by anayen colera.
- 688 Polonika eregue
eçareracy nukian
noun egun segurky
ounxa dolu beinukian.

ATTALA MINTÇA.

Sira çu guerlan içan

- (36)
- 689 Sira, çu guerlan içan
hainbestetan melatu
eta Polonikaren contre
noulaz cira armatu?
- 690 By princen discourdia
umen beituçu cherkatcen;
cerentako algargana
dutuçu oray erakharten?

CREON MINTÇA.

- 691 Etxayer beno haboro
guerlâa çait khostatcen,
celia ene contre
egun beita samurtcen.
- 692 Ene suplicioguey
guerla da declaratu,
Polonicaren cerbutchatceko
semiaq nay quitatu.
- 693 By princiaq enegaty
egun heinan dirade
eta ene semiareky
gaizky niz ni ere.
- 694 Haregaty maite dut
nahy bada ene contre den,
ezteriot secula
guerlariq emanen.
- 695 Utciriq discours aphur
char hoyeq apart
erakhar ditçagun houna
oray by anayaq.
- 696 Bena loxa niz eras
baquetu behar eta
malecia çahar houraq
berry ditcen harçara.

ATTALLA MINTÇA.

- 697 Eztiçu cihareq baiciq
ihourq ere lotxariq,
bena princiaq ginen dira
segurqui armaturiq.

CREON MINTÇA.

- 698 Haur dela fortuna!
Ene obragia eguiniq:
bi princiaq egun
beitira baketuriq.

Sonu.

Oro retira.

*Jalqui Antigona eta Jocasta alde batery,
Eteocla eta Polonika bestery.*

JOCASTA MINTÇA.

- 699 Haur naiciela heben
contentamentureky
by annaiyaq beiturut
ikhouston algarreky.
- 700 Possible deya othian?
By ourtheren burian
ikhousy behar çuntiedan
nihauren aitcinian?
- 701 Boneur handy haur
dugu incomparable
ceren ene doloriaq
oro apart beitaude.
- 702 Hulent citie, jaunaq,
ciauristiye enegana,
besarkatu behar dugu
hiroureq algarrekila.

Etcitiela buleint, Jocasta mintça.

- 703 Gracia chipy hory oithian
arafusatcen deitacie
eta cien furietçaz
gobernatcen ciraye.

- 704 Polonika, çoury duçu:
has cite besarkatcen
ceren eta ounxa hurunty
çu beircirade giten.

ETEOCLA MINTÇA.

- 705 Cer dioçu, madama?
Çutçaz nuçu estonatcen;
eraitekoriq balinbadu
has bedy esplikatcen.
- 706 Sependent arrapausuz
utcy guitçan berhala
bestela ikhousiren diçu
oray nahy eziana.

POLONIKA MINTÇA.

Cer esplikacione

(37)

- 707 Cer esplikacione
jakin nahy duq?
Ala gaiça igaranaq
berritu nahy dutuq?
- 708 Guerla eta odolaq oro
ichouririq eta igaraniq
khoroua ene duq eta
aski duq eraniq.

ETEOCLA MINTÇA.

- 709 Hainbeste batailatatu oundouan
ehiça khambiaturen?
Eya ny nour niçan
oray duq jaquinen.
- 710 Khorouaz minça guitian,
secula eztuq ukhenen
bena nihaureq diat
bici niçano goçaturen.

POLONIKA MINTÇA.

- 711 Eztakika hiq injustoky
diala etchekiten?

698-699 oh. *Oro retira*] *Oro retira oro* eskuizkribuan. 701d. *beitaude*] beranduago tartean idatzita
-u-. 706d. *naby*] *nby*-ren ordez gagnetik idatzita. 709a. *oundouan*] beranduago idatzita.

Hiq eguin accioniaq
nourq ahal dutu sofritcen?

JOCASTA MINTÇA.

712 Ah celia, cer da haur?
Cer dut oray ikhousten
ecin beitut semeky
bakeriq autenitcen?

713 Aren othoitcen çutiet
Ginco hounaren phartez
igaranaq ahatceriq
bicy citayen bakes.

714 Enaicie nahy ençun othian
ah bihotz gogoraq,
eçagut itçacie othoy
ene phena handiaq.

Oray Polonikary Jocasta mintça.

715 Çoure bihotza oithian
hain gogor deya jarry?
Hobechiago cinela çu
citadaçun udury.

POLONIKA MINTÇA.

716 Enuçu ez ny, ama,
arazouriq gabe ary,
ene çucenaq baicy
eztit harganiq nahy.

JOCASTA MINTÇA.

717 Bay, khoroua segurky
justoky çoure duçu
bena crudel itçatia
cihaureq causa duçu.

718 Cer eguin ciniro, ene semia,
çuq eregueturiq ere
oraydrano beçain ingrat
içaten bacirade?

POLONIKA MINTÇA.

719 Crudel baniz ere ny
bortcha duket segurky

ene sujet orenen
ezpaniz içaten buruçaguy.

720 Consideracioniaq oro
utciriq alde bat
urhenturen dirade
ene bagacioniaq.

721 Sobera odol inocent
oraydrano ichoury da,
hartakoz alde bat edo beste
oray finituren da.

JOCASTA MINTÇA.

722 Eran eçadaçu, ene semia,
certçaz cirade mintçatcen?
Anaye ducia amenx
orano desidatcen?

POLONIKA MINTÇA.

723 Bay, madama, segurky
anayez mintço nuçu
eta egun behar dutugu
guerlaq oro finitu.

724 Ihoury ere enuç amenx
hiry baicy mintçatcen
combatiala nihaurq
behait khumitatcen.

ETEOCLA MINTÇA.

Creon ene guiaq baçakia

(38)

725 Creon ene guiaq baçaquia
ene deseign orenen berry,
tronouan eninteq sar segurky
placer handiagoreky.

726 Abceptatcen diat aren,
malerous indignia,
sabre hounez deriat
uraturen barnia.

JOCASTA MINTÇA.

727 Ary citie ary crudellaq!
Ez espragny deus ere!
Crimariq handienety
aren comety eçacie.

728 O bekhatu handien horez
placer ducien guero
ezteçaciela espragny
amex bat beno haboro.

JOCASTA POLONIKARY MINTÇA.

729 Segurta cite ounxa,
enaïçun guero sinhexten,
Eteocla hiltcen baduçu
nihaur naiçula erhaiten.

POLONIKA MINTÇA.

730 Madama, ezta eremedioriq
içan nadin apaseiatu;
gaisto bateq berere egun
behar du içan punitu.

JOCASTA MINTÇA.

731 Haren hiltciatz egun
çu coupable cirade
eta segurky hora beno
gaistouago çu cirade.

POLONIKA MINTÇA.

732 Behar derota othian niq
fripou hary pharkatu
hory dela causa
niçan guero exilatu?

733 Ez, ez, diferentcia segurky
sobera duçu destordenary,
enuçu nahy içan esclabo
ez eta susmis anaiyary.

734 Tronoua nahy dit nihaureq
bertan ideqeracy,
mundia oro noure
obedient eçareracy.

735 Odolaq ditadaçu emaiten
eny justoky khoroua,
hartakoz nahy dit emlegatu
ene bessu balioussa.

JOCASTA MINTÇA.

736 Eguiçu placer duçuna
eta orano haboro.
Çoure bessoco indarrac
emplega itçaçu oro.

737 Cherka eçaçu trono bat
cihauen guisacoric
ihourc ere deus ere
erran eztirouanic.

738 Çuc eman changriac
eztirade ez deus ere,
ukhenen dutudanac
handiogo dirate.

POLONICA MINTÇA.

739 Arren nahy duçu tronouan
eztudan nic pharteric
eta usurpator bat aldiz
içan dadin khorouaturic.

JOCASTA MINTÇA.

740 Hainbeste gaizky beiterioçu
çuc hary cherkhatu
ceren etcirade arren berhala
tronouan sarthu.

741 Bena erresouma haur
dangerous içanen duçu
goure crima handiec
beitie causatu.

POLONICA MINTÇA.

742 Dakidanaz durundac
erho nindirouala
eniro utcy khoroua
mundu hountan secula.

728a. O] Marjinetik kanpo idatzita. 735-736 oh. Eskuizkribuan oharraren ondoan: p. 44.
742c. *khoroua*] *coroua*-ren ordez gainetik idatzita.

ETEOCLA MINTÇA.

743 Eraiten deriat, ezteça har
othoy holaco changrirc

(39)

ecy phena hortaric sarry
esprenituren ait nic.

POLONICA MINTÇA.

744 Hic baduc bethiere
espantuçar handiric
bena sinhex eçac eztudala
hiretaco anxiaric.

JOCASTA MINTÇA.

745 Polonica, beha cite,
othoy sinhexy behar duçu:
eresoumaco gentia oro
hounec bere althe diçu.

POLONICA MINTÇA.

746 Populia oro horreq
balimbadu bere
batit bay nic ere
ene gincouac althe.

ETEOCLA MINTÇA.

747 Gincó eguiazcouac
interditu ay hy
ceren eta tronouan
lehen eçary benay ny.

748 Baçakia bay harec ounxa
noula comeny cen,
lehen corouatia beicy
etciala ukhnen.

749 Eztuc secula eresouman
erregue bat beicy
ezpalinbada tronoua
destordenary handy.

Oray amary.

750 Juja eçaçu arren, ama,
fripou horren inbidia.
Horreký behar duta othian
nic phartitu coroua?

POLONICA MINTÇA.

751 Nic ere eztiat ez nahy
hirekila phartitu
baicic eta nihaurec
ahalaz ounxa goçatu.

JOCASTA MINTÇA.

752 Jouan citie, jouan,
nahy dut counssentitu.
Combaty citie, combaty,
eniz nahy oposatu.

753 Suposa itçacie, suposa
cien aitaren crimac,
eta hil citaye algarreký
egun by anayac.

754 Bekhaturic handiena
egun comety eçacie,
eçagutceric batere gabe
algar erho eçacie.

755 Eztut condemnature
cien odolaren presa,
galdu dut cien eretcian
pietatiaren securssa.

756 Cien exemplu handiac
beiterit eracaxy
hiltcen behar naicie
memento hountan ikhoussy.

*Sonu eta by anayac eretira bata bestiaren
ounduan lasterka eta Jocasta mintça.*

JOCASTA MINTÇA.

757 Adio, ingratac, adio,
laster eguicie!
Mundu hountaco bicia
laburtu deitacie.

744b. *handiric*] *franco* ezabatu eta ordez ondoan idatzita. 746a. *horreq*] -c baten ordez gainetik idatzita -q. 750c. *othian*] *othoian* eskuizkribuan.

- 758 Cien furia gaistoua
contenta eçacie.
Adio, hilcera noua,
othoy hel çakiztade.
Oray Jocasta eror hilic eta Antigona mintça.
- ANTIGONA MINTÇA.
- 759 Oh celia, eta cer da haur?
Cer ikhousten dut oray nic?
Possible deya, ene ama,
çu ciradian hilic?
- (39.I)
- Satan jouan hilagana eta minça.*
- 760 Oh errabiamentia
eta ecinbestia!
Jocasta hiliq eta
ecin ereman enekila.
Sataneq inkhara eremaitera eta faiçou eguin.
Retira.
Comendanta jalkby.
- 761 Ezteiya poutrouin handi
ifernuko erreguia?
Emaste bat ecin eremanez
heben utcy dia.
- (39.II)
- 762 Balinba niq phuru
eremanen dut;
therresta eremanen dut
airian ecin badut.
- Sonu.*
Inkara hartcera eta eror guibelilat. Kha-
- kouaz thirtatcera inkara eta ez hounki.*
Retira Comendanta.
- SATAN MINÇA.
- 763 Dela maradikatu
ene kargu handia!
Cer debru da hory?
Ezta, ez, emastia.
- 764 Oray behar dutut
mithilaq egorry.
- (39.III)
- Niq noula utcy dudan
ez othoy dec[o]uby.
- Satan retira.*
Jalkby Comendanta, Bulgifer.
- MINÇA BULGIFER.
- 765 Soiq, soiq, Comendanta,
cer boucheria edera!
Egun behar diagu libert[i]tu
hounen jatiarekila.
- COMENDANTA MINÇA.
- 766 Lot akio buruty
eremaiteko barnerat.
Niq ere çankhouetariq
lagunturen ait.
- Inkara lotcera*

759-760 oh. *eta*] -s- baten ordez gagnetik idatzita -t-. 760-761 oh. *inkhara*] beranduago tartean idatzita -n-. 761c. *eremanez*] lerroartean idatzita, sartzen ez zelako, -nez. 762c. *dut*] lerroartean -t. 762-763 oh. *sonu*] beranduago lerroartean tinta beltzez idatzita. 762-763 oh. *Retira Comendanta*] beranduago lerroartean tinta beltzez idatzita. 762-763 oh. *Satan minça*] *minça Comendanta*-ren ordez, *Comendanta* ezabatu eta *Satan* idatzita. 764d. *decouby*] *dec.uby* eskuizkribuan, tinta mantxaz estalita. 764-765 oh. *Satan*] lerroartean beranduago tinta beltzez idatzita. 764-765 oh. *Comendanta*] *Courriera eta*-ren ordez gagnetik tinta beltzez idatzita. 765a. *Comendanta*] *Courriera*-ren ordez gagnetik idatzita. 765c. *libertitu*] lerroartean idatzita, sartzen ez zelako, -tu. Ez da -i- ondo ikusten. 765-766 oh. *Comendanta*] *Courriera*-ren ordez gagnetik idatzita. 766b. *eremaiteko*] *eremanda*-ren ordez gagnetik idatzita. 766-767 oh. *Comendanta retira*] beranduago lerroartean tinta beltzez idatzita.

(39.IV)

eta guibelaz gainty eror.
Comedanta retina.

BULGIFER MINÇA.

767 Biac, Satan eta Comedanta,
othoy hel çakiztade
bestela heben berian
sarry hiliq niçate.
Comedanta eta Satan jalkby.

SATAN MINÇA.

768 A cer mithilac cieq
goure cerbutchatceko!
Etçuniena corageriq, ez,
laster eguiteko?

COMEDANTA MINÇA.

769 Sira, cer nahy duçu
oraiko mithiletariq?

(39.V)

haboro ciez çazko
asto hiletariq.

BULGIFER MINÇA.

770 Othoy eraiki neçaçu
heben utcy gabe
eta ereman barnerat
akabi urhentu gabe.

*Eraiky eta retina Bulgifer eta
Comedanta.*

SATAN MINÇA.

(39.VI)

771 Ale emaste gaistoua!
Ederky traditu gutun!
Debriac beno habo
hiq phenxatu dun.

Dança eta retina.

Jalkby An[ti]gonna. Passeye.
Jalkby Hemon, burus Antigona minça.

(39)

*Oray hila kben eta Antigona passeye eta
Hemon jalkby eta Antigona mintça.*

ANTIGONA MINTÇA.

772 Ah Hemon, ene adiskidia,
othoy ukheçu pietate!
Bi princiac jouan dira
eta a[l]gar erhoren dicie.

HEMON MINTÇA.

(40)

773 Madama, ikhoussy tut bidian
beitutut escontratu,
deusec ere etçutukian
segurky hourac arrastatu.

ANTIGONA MINTÇA.

774 Oh furiaren errabia,
içanen hiz countentatu.
Eta ciec goure princiac,
noun othe ciradie sarthu?

Eteocla jalkby eta mintça.

767a. *biac*] lerroartean beranduago tinta beltzez idatzita. 767b. *çakiztade*] *çakizkie*-ren ordeç gagnetik tinta beltzez idatzita. 767d. *hiliq niçate*] *hilen guirade*-ren ordeç gagnetik tinta beltzez idatzita. 769c. *haboro ciez çazko*] bi aldiz eskuizkribuan, lehenengoan (39.IV orrialdean) oso tinta gutxiarekin idatzita, ia irakurtzen ez dela. 769-770 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren gagnetik tinta beltzez *Comedanta* eta honen gagnetik *Bulgifer* idatzita. 770a. *neçaçu*] *guitçaçu*-ren ordeç gagnetik tinta beltzez idatzita. 770-771 oh. *Retina Bulgifer*] *Retina Courriera Bulgifer*, tinta beltzez ezabatuta *Courriera*. 771c. *debriac*] *mundy* ezabatu eta ordeç lerroartean idatzita. 771-772 oh. *Antigonna*] *Angonna* eskuizkribuan. 772d. *algar*] *agar* eskuizkribuan. 772-773 oh. *Hemon*] aurretik ezabatuta *an*. 773a. *bidian*] *ery biaç*-en ordeç lerroartean.

775 Heben guirade gu,
ezkirade ez galdu;
coumbatitceco lekhu bat
behar dugu haitatu.

Polonica jalkby eta mintça.

776 Nahy dian lekhian hiq
che[r]kha eçac plaça;
pharty ady arren fitez.
Eta adio, ene arreba.

ETEOCLA MINTÇA.

777 Phartitcen nuc berhala,
ez hadila debeya.
Adio arren nic ere
seculacoz, princessa.

Retira by princiac lasterka.

ANTIGONA MINTÇA.

778 Ene anayac, othoy,
arrasta citaye.
Cien phenac eneky
junta itçacie.

779 Cien inbidia gaistouec
çaudie uxuturic
ezpeitucie nitçaz
batere pietateric.

HEMON MINÇA.

780 Ezteçaçula har othoy,
madama, aflicioneric,
hen artian eztaiteke
haboro içan bakeric.

ANTIGONA MINTÇA.

781 Ah Hemon generousa,
pietate ukhaçu,
dragou hoyen furia
othoy emaceracy eçaçu.

782 Mundian bicy niçano
çouria nukçu,

othoy occasione hountan
pietate ukhaçu.

HEMON MINTÇA.

783 Hanitz citit estimatcen
çoure designac oro,
eniçaçu faltaturen
mundian bicy niçano.

Sonu.

*Retira oro eta Eteocla eta Polonica jalky
bedera aldetaric eta Eteocla minça.*

ETEOCLA MINÇA.

784 Alo oray duc ordia,
maleraus perfidioua!
Behar duc seinditu
lantça hounen goçoua.

785 Bihotça sabre hounez
deriat igaranen,
begui errabiatu horic
ere bay emaceraciren.

786 Hire countre colerac
azcartcen deitac bessoua,
errabiatu nic niagoc
hire hilcera beinoua.

POLONICA MINTÇA.

787 Ah crudel perfidioua,
lasterca houna nuc!
Hire bicia arren
oray bertan jouanen duc.

Batailla eta erdian bara. Polonica mintça.

POLONICA MINTÇA.

788 Gogoua eman eçac ounxa
oraico colpu houny,
ihauren odolian egun
nahy ait mainchaeracy.

775a. *heben*] bigarren eskuak idatzita -a- baten gainetik lehen -e-. 776b. *cherkha*] *chekha* eskuizkribuan. 777-778 oh. *retira*] *c* ezabatuta oharraren aurretik. 779a. *gaistouec*] -u- lerroartean.

789 Eta aragret haboro
orano ukhenen duc
ceren ene sujet
hil behar beitung.

ETEOCLA MINTÇA.

790 Oh malerous tretia,
gueçura erranen duc.
Nic beno lehen
egun hil behar duc.

Sonu.

Batailla eta biac eror eta Polonica mintça.

POLONICA MINTÇA.

791 Ah ene ambicione
eta colera gaistoua!
Mundia kitatcen dut
hilcera beinoua.

Fini.

Sonu.

*Oray biac hil eta jalkby Antígona eta
Olimpia beste bazteriala.*

(41)

ANTIGONA MINTÇA.

792 Ikhoussy durucia, Olimpia,
ene anaya[c] ihoun ere
edo hayen berriric
jakin ducia deus ere?

OLIMPIA MINTÇA.

793 Madama, çoure phartez
badit changri handiric
ceren feita den egun
oro executaturic.

ANTIGONA MINTÇA.

794 Oh prince desfortunatia,
satisfatu dirate.
Heriouaren moyanez
oray phaussion dirate.

795 Anaye malerousac,
plagnitcen çutiet,
ene eztutie
ereman cienec.

OLIMPIA MINTÇA.

796 Madama, çoure phenac
oro handy dutuçu,
Polonicaren hilcia
oray jakinen duçu.

ANTIGONA MINTÇA.

797 Oh ambicione eta
uxutarçun handia!
Polonica hil dela
othian eguia liçatia?

OLIMPIA MINTÇA.

798 Sinhex neçaçu, madama,
eguia dudanian eraiten:
çoure bi anayac
hilic dutuçu edireiten.

*Oray biletara jouan eta Antígona mintça
belbaurico.*

799 Noury behar dut othian
erecours ukhan oray nic,
aita eta ama hilic,
by anayac alkhar erhoric?

800 Ah Hemon adiskidia,
noun othe cira oray çu?
Ene esparanchac oro
çouregana dutuçu.

801 Eztiçut beste esparancharic
çu baicy mundian.
Ah eta cer ikhousten dut
nic beguien aiticinian?

Sonu.

*Oray garda jalkby eta lot Antigonary.
Olimpia retina.*

791-792 oh. *Antígona mintça*] bi aldiz eskuizkribuan, behin 40. orrialdean. 792b. *anayac*] *anaya*
eskuizkribuan. 798c. *bi*] lerroartean. 802-803 oh. *Oro retina*] beranduago tinta arrosaz idatzita.

GARDA MINTÇA.

802 Hox emaçu, madama,
bertan oray eneky.
Creon goure erreguia
behar duçu ikhoussy.

Oro retira.

(41.I)

Satanaq oro jalkby.

SATAN MINÇA.

803 Hau da hau boucheria
eta libertimentia,
eztuguia othian egun
fortuna handia?

COMENDANTA MINÇA.

804 Bay, bay fortuna handia
bagunu premissionia;
bata ere ecin hounky
andere haren by seme beitira.

BULGIFER MINÇA.

805 Içaniq ere houraq
Jocastaren by semiaq
niq nahy tut jan
bien erdiaq.

COMENDANTA MINÇA.

806 Ehiçateke gosse
erdiaq jan oundouan,
eztuq urhaxiq eguinen
beste erdien oundouan.

(41.II)

SATAN MINÇA.

807 Lot citie arren fite
eta bertan lahardeka.
Guero jouan guitian
etcherat lasterka.

COMENDANTA MINÇA.

808 Alo, Bulgifer, alo,
has ady fite!
Hiq beçain bertan eguinen dit
gueroz hassiriq ere.

*Inkara lotcera eta guibelialat recula. Berriz
buillant eta arramaz retira.*

Jalkby Garda, Atala eta Creon.

CREON MINÇA.

Oray ny content niz...

(41.III-IV)

(41)

Sonu.

*Oray gardac ereman presou barnerat
Antigona besoty eta jalky Garda, Atala eta
Creon. Creon mintça.*

CREON MINTÇA.

809 Oray ni countent niz
ceren trankil beinago
oragia eroriric
ene exayetara oro.

810 Profetaren erranaq
egun urhentü dira,
Thebaseko gentiac
counten içanen dira.

811 Oraclia coumplituric
gucia visibleky,
by anayen hilciac
bakia du eçary.

812 Nahy bada ene bihotça
oray doloretan den,
pretenditcen dut egun
oroc obeyd necen.

(41.I). Tinta arrosak idatzü eta tinta beltzak zuzenduta. 805-806 oh. *Comendanta*] *Courriera*-ren ordeç gainetik idatzita. 807-808 oh. *Comendanta*] *Courriera*-ren ordeç gainetik idatzita. 808b. *ady*] *cite*-ren ordeç gainetik idatzita. 808c. *biq*] *çuq*-en ordeç gainetik idatzita. 808c. *dit*] lerroartean. (41.III-IV). Hutsik daude bi orrialdeak. 808-809 oh. *presou*] tinta arrosaz lerroartean. 810a. *erranaq*] *erranac* erdiezabatuta eta ondoan berriro idatzita *erranaq*.

813 Polonicaren khorpitça
oroc ducie utciren
eta hil ouhoureric ere
ezteriocie eguinen.

814 Bere errebeltarçunaren
behar du ukhen phakia,
hartacoz ehorztety
içanen da privatia.

815 Erregueren calitatiac
erakaxy nahy tut,
hartacoz edit hory
oray phausatcen dut.

816 Muty harec ukhenen du
oray bere coroua,
belen tripetan d[a]te
haren cimiterioua.

817 Nourc eta ordenança hory
ezpeitu nahy etcheky
presounteguin barnen
behar du hiroeracy.

Sonu.

(42)

Sonu.

*Retira oro eta Atala eta Creon jalkby.
Atala miniça.*

ATALA MINTÇA.

818 Ah verthute criminela,
pietateric gabia!
Ala beita othian
haur bicy tristia!

CREON MINTÇA.

819 Cer mintço içan hy
erran eçadaq bertan,
eta cer berrirequy
houna giten hiçan.

ATALA MINTÇA.

820 Ah sira, berri handi bat
niq dereiçut ecarten
eta malur handi bat
hareq diçu causatcen.

CREON MINTÇA.

821 Badeia ihoun amenx
niçaz trufatu deniq
eta ene ordenancer
errebel deniq?

ATALA MINTÇA.

822 Ah sira, eztuçu ez feita
oray phuntu hortaric,
bena badiçugu segurky
berry gaistouagoric.

823 Othoitcen çutut, sira,
pietate ukhaçu.
Segurky malur hoyec
paregabe dutuçu.

824 Antigona princessa
ezteya othian malerous?
Sobera anayentaco
içan beita generous.

825 Polonicaren thomban
ciagoçun tristeric,
garda bat jouan cioçu
hartcera armaturic.

826 Garda berarec deiku
aitcinala ekharten.
Pietate ukhan deçaçun
harez çutut othoitcen.

827 Familia harec eztu
jagoity ukhen placeric,
malur eta orano
desgracia baicy.

816a. *muty harec ukbenen du*] *muty muty harec ukbenen du* ahapaldiaren aurretik oso-osorik ezabatuta eta bigarrenez idatzita. 816c. *date*] *dete* eskuizkribuan. 817-818 oh. *Atala miniça*] *Creon*-en ordez gainetik idatzita *Atala*. 821a. *ihoun*] *ihur*-en ordez gainetik idatzita. 827-828 oh. *Creon miniça*. *Creon miniça*] *Creon miniça*. *Cren Creon miniça*, ezabatuta *Cren*.

Oray Garda jakleby Antigonareky. Creon
mintça.

CREON MINTÇA.

- 828 Hambateky hy behiz
fripouna acabia,
Hemonen ene countre
eçareracyçalia,
829 eçaguturen nain
oray buruçaguytaco.
Galdu behar dutun oray
ene countre utian hainac oro.
830 Eremacie hebenty
phuta lastercatu haur
eta phenaric handienac
sofrieracy gaur.
831 Trankilitatez betheric guero
edireiten guirade,
deseignac oro complituric
beitira paregabe.
832 Minça ady fitez hy
ezpahiz susprenitu.
Behar dutun hic egun
ene photeriac borogatu.

ANTIGONA MINTÇA.

- 833 Bay, sira, hartu nicie
bena ez susprenitu,
tradicionez nicie
egun entertenitu.

CREON MINTÇA.

- 834 Nic erran ordenancez
umen behiz trufatu
hartacoz presounteguiian
içanen hiz hirotu.

ANTIGONA MINTÇA.

- 835 Ecin ignoratcen dit, sira,
eztare dudatcen,

bena eguin ezpanu ere
has neinteçu eguiten.

CREON MINTÇA.

- 836 O miserable erhous,
cer othe dun phenxacen?
Ene erebel içatez
egun iz ihaur galcen.

(43)

ANTIGONA MINTÇA.

- 837 Enuçu, ez, errebel ny,
goure Ginco hounaren
obedient nahy nuçu
bethyere içan haren.
838 Phenariq crudellenaq
oray niq sofrituric
celietarat jouanen hiz
mundu haur quitaturic.
839 Çoure othoritately
hareq nay idokiren,
punicione horietaric
ere bay livraturen.

GARDA MINTÇA.

- 840 Oh vertute oriblia
eta pareric gabia!
Deusegatic ere eztuçu
uzten çoure pleguia.
841 Çoure verthutia da
legue incounparable,
crima dangerousez
duçu egun banitate.

CREON MINTÇA.

- 842 Irabacy ahal duc
ihaurec haren bihotça,
dudaeraciren derat
hire erran dia hitça.

836b. *phenxacen*] lehen -n- lerroartean. 836d. *ihaur*] -b- lerroartean. 838a. *crudellenaq*] -iq-en ordez gaisetetik idatzita -aq. 840c. *deusegatic*] *desegaitic* eskuizkribuan. 840d. *pleguia*] beranduago idatzita p-.

843 Nic igaraneraciren deitciet
cien urgullu handiac
eta hauxeraciren
eguin dutucien acordiac.

844 Noizpait etchekiten
çutian arrandac
hitz eman ahal deritçac
emaitera guciac,

845 bena nourc ere horreky
etchekiten beitu
horry eman phenetan
pharte ukhenen du.

ANTIGONA MINTÇA.

846 Bena erras luçazky
çu agitcen cirade;
çoure furia handiac
galdu huillan dirade.

847 Bethiere tirant batec,
plagnitu gabe ere,
sofrimentu guciac
beguiratcen tu bere.

848 Hory cernahy beita den
Polonica nic maite dit,
haren khorpitça egun
ecin ikhousten dit.

CREON MINTÇA.

849 Ebien, conseilhier aren
bethy jaraiky ady;
hilen ikhoustera
jouanen iz sarry.

Princessa eçar presou.

Sonu.

Sonu. Retira oro.

*Jalkhy by soldado, by garda, Atala, Hemon
eta Creon. Creon mintça.*

CREON MINTÇA.

850 Ezteçaçula dicimula
çoure dolore handya;
galdu duçu egun
emazteguey maitia.

851 Bena orobat beste althe
injusto lukeçu
aita bat semiaz
baliz abandonatu.

852 Egun occasione hountan
obeditcen banaçu
çoure eguitecouaq
ounxa jouanen dutuçu.

HEMON MINTÇA.

853 Ukhez gueroz ouhouria
çuganic jalkhiteco
çoure intresac sustengatu
dutut bethy oro.

854 Çoure khorouaty ny
decenditcen nuçu,
hartacoz obedient
jarriren nitçaçu.

855 Bena noure designety
despartitu gabe
çoure boronthatia
eguin bedy bethiere.

CREON MINTÇA.

856 Bay, arren khorouac
ematen dian beçala
edukiten dit orory
obedient içanen cirela.

(44)

857 Aitac eguiten diana
seme houn batec ere
haren amourekaty
eguiten du bethiere.

843d. *acordiac*] *arcordiac* eskuizkribuan. 844a. *noizpait*] -z baten ordeç gagnetik idatzita -t.
849-850 oh. *Princessa eçar presou*] bigarren eskuak idatzita. 854a. *çoure khorouaty*] *çoure khou kbo-
rouaty*, ezabatuta *khou*.

858 Bena emazte gaisto houra
obeditcen baduçu
çoignec çoure phenxamentia
uxueracy betteiçu,

859 hartacoz serput houra
çuc espousatu gabe
galeracy behar du
edo hileracy hebe.

860 Emazte gaisto batec
malur eguin diro
ceren guiçoun hanix
galeracy beitiro.

861 Anfein errebel harec
beste orotan gainty
desouhoure eguiten du
bere arraçary.

862 Bena sujet fidelac
beguiac cerratcen tu
eta erregueren deseignac
berarec eguiten tu.

HEMON MINTÇA.

863 Nic aldiz erraiten dit
comunac diouala
çoure arrest gaistouec
hauxe behar diela.

864 Antigona ounestatez
oro betheric duçu
eta çuc inbidiaz
galeracy nahy duçu.

865 Hareq eguin gaiçaq
oro justo dutuçu,
çoure accioniaq ere
nounbait baraturen dutuçu.

866 Eguia çoumbait, aita,
oray niq erran dit
nihauren eguinbidiaz
hartara obligaturiq.

867 Considera eçaçu cerbait
mundiaren sendimentuty,
by beguiq ikhoustonen beitu
bateq beno hobeky.

ATTALLA MINTÇA.

868 Eguia berez, sira,
ny ere minço nuçu
eta eguiteko hareq
ounxa hounquiten çutu.

869 Çoure eguitecoua duçu
hounena beçain ounxa
eta precisky batetan
bien comeny dena.

870 Conseillatcen deriçut, sira,
Hemon sinhex eçaçu,
eta ezcountu nahy bada
livertatia emoçu.

CREON MINTÇA.

871 Oh conseillu charra
eta othoicce erhous:
othian hain çaharic
emazte hartcera doua?

HEMON MINTÇA.

872 Ez çahartarçuna ikhous
bena bay arrazoua
eta eguiçu guero
comeny çaiçuna.

CREON MINTÇA.

873 Arrazouric eztuc hic
bena ihaur iz gaistoua
eta beste gainticoueky
arauez juntatcera oua.

HEMON MINTÇA.

874 Çu behar udury bacina
hourac ere obedien lirate
bena çoure leguiac
oro gaisto dirade.

CREON MINTÇA.

- 875 Posseditcen deric bihotça
passione erho batec
mintçaeracitcen behay
inxolentky emazte batec.

HEMON.

- 876 Arren emazte cirade,
çoury minço nuçu,
çoure arrazonamentiac
hala marcatcen diçu.

CREON MINTÇA.

- 877 Guisa hortan behar duca
ore aitary mintçatu?
Cer nahy deritac eguin,
ala amenx açotatu?

HEMON MINTÇA.

- 878 Oustez counbertyeracy.
Hola nuçu mintçatcen
ceren ençun beicut
populia oro plagnitcen.

CREON MINTÇA.

- 879 Ene dreten conse[r]vatcia
etçaita comeny?

(45)

Erran eçadac arren
hic arrapostu hory.

HEMON MINTÇA.

- 880 Bay, ihoury ere oguenic
eguiten eztuçularic,
çoure leguetan ounxa
agitcen cirelaric.

CREON MINTÇA.

- 881 Attalla, erraiten deriat
nic oray eguia clarky:

eztic hounec espousaturen
andere houra jagoity.

HEMON MINTÇA.

- 882 Çoury aldiz oray
erraiten deriçut nic
eztela houra egonen
senhar bat gaberlic.

CREON MINTÇA.

- 883 Ene deseignen coudre
nahy iça espousatu?
Ene changry eguitera
nahy inçatia ausatu?

HEMON MINTÇA.

- 884 Enuçu çoure deseignen coudre
nahy ny espousatu
bena ene hitçac nahy tit
bethiere complitu.

CREON MINTÇA.

- 885 Abil infamu lachia!
Jalkhy akit hebety
eta jarraiky ady arren
ore phenxamentary.

HEMON MINTÇA.

- 886 Congit fier hory ducia
oray eny emaiten?
Haboro mintça nadin
[ez]tuçu nahy arren.

CREON MINTÇA.

- 887 Bay, tretia, nahy ait
bertan ichileraçy
eta gaztigu ere eman
h[i]re errebeltarçunary.

- 888 Soldadouac, çouazte bertan!
Presouty idoky eçacie!
Beguien aiciniñan
lahardeka eçocie.

879a. *conservatcia*] *consevatcia* eskuizkribuan. 884-885 oh. *Creon mintça*] *Cron Creon mintça*, ezabata *Cron*. 886d. *eztuçu*] *eztu* ezabatu eta ordez beranduago ezker marjinean idatzita. Joskurarekin ez da ondo ikusten.

HEMON MINTÇA.

889 Eztut pretenditcen ene
presentcian jagoity
complitia içan dadin
setencia injusto hory.

890 Çoure legue gaistoua
otorisa eçaçu;
seculacoz çoure semia
oray ikhousten duçu.

*Oray abia jouaitera Hemon eta Attalla
mintça.*

ATTALLA MINTÇA.

891 Jauna, nourat çouazça?
Othoy utçul cite hounat
eta changry horic oro
utcy itçaçu apart.

Oray Hemon retina.

CREON MINTÇA.

892 Utçac, jouan body aircina
fitez, baratu gabe;
eny eguin injuriouac
phacaturen ditic hebe.

Sonu.

(45.I)

SATAN MINÇA.

893 Bulgifer, baduka corage?
Adessa ja ez hanbat,
lasterka çundouelariq
ezkapica uzker bat.

BULGIFER MINÇA.

894 Bay, sira, phousatcez
ezkapi citadaçu,
oray nounnahy den
çuq bil eçaçu.

SATAN MINÇA.

895 Ale bougre perquta!
Hola behar duka minçatu?
Eztuka buruçaguy baten
haboro respectu?

(45.II)

BULGIFER MINÇA.

896 Galthouaren guisako
behar duçu arrapostia,
ouste dit hala dela oray
mundu orotako leguia.

SATAN MINÇA.

897 Bulgifer, ouste diat hiq
ezpiritu handia diala,
kargaturiq abillala
gathia lukhainkaz beçala.

(45.III)

BULGIFER MINÇA.

898 Satan, çuq ja
eztuçu ezpirituriq;
çombat gathu ikhousy duçu
lukhainkaz kargaturiq?

887d. *hire*] *bre* eskuizkribuan. 891d. *utcy itçaçu*] *utcy içaq itçaçu*, ezabatuta *içac*. (45.I). Tinta argiako batek idatzita daude 45.I-IV orritxoak. 893a. *Bulgifer*] [...]*Jkor*-en ordez gainetik tinta arrosaz idatzita *Courriera* eta honen ordez gainetik tinta beltzez *Bulgifer*. 893-894 oh. *Bulgifer*] beste zerbaiten ordez gainetik tinta arrosaz idatzita *Courriera* eta honen ordez gainetik tinta beltzez *Bulgifer*. 895-896 oh. *Bulgifer*] beste zerbaiten ordez gainetik tinta arrosaz idatzita *Courriera* eta honen ordez gainetik tinta beltzez *Bulgifer*. Orobat 45.I orrialdearen bukaeran. 897a. *Bulgifer*] beste zerbaiten ordez gainetik tinta arrosaz idatzita *Courriera* eta honen ordez gainetik tinta beltzez *Bulgifer*. 897d. *lukhainkaz*] *-a*- baten ordez gainetik tinta arrosaz idatzita *-u*-. (45.II-III). Eskuizkribuan 45.II eta 45.III orritxoan goiko aldean hartzen duela, ondokoa dago idatzita, orria gero pastoralaren gehigarria idazteko aprobetxatuta: «Le Sieur Aphetaspe (?), garde Elalon de idos faira salir la jumant de Methol de Garindain à Moleon le 12 juillet 1772. Msr. Ubarbier (?)». Oso tinta makalez idatzita dago eta bereziki pertsona izenak ez dira batera ondo irakurtzen. 897-898 oh. *Bulgifer*] beste zerbaiten ordez gainetik tinta arrosaz idatzita *Courriera* eta honen ordez gainetik tinta beltzez *Bulgifer*.

- 899 Bena hobe diçugu (46)
 hebety retiraturiq
 ezteçagun eraguin
 mundiary erririq.
 themporaç behar dutu
 arangaeracy oro.
- (45.IV)
 (45)
*Oray retina oro eta Hemon jalkby eta
 passeya eta mintça.*
- HEMON MINTÇA BERA.
- 900 Ene beguien aicninan
 lahardeca decela
 ah injusticia handia,
 suplicio crudela.
- 901 Ofenxuric eguin gabe
 othian possible deya?
 Berthutiaren countre
 jouaiten ahal direya?
- 902 Sofrituren dudala
 suplicio handy hory?
 Ez, lehenago bicia
 galduren dut segurky.
- 903 Attallac heltu bada
 cerbait irabacy du
 bere othoitciac ounxa
 emlegatu badutu.
Oray Attalla jalkby eta Hemon mintça.
- HEMON MINTÇA.
- 904 Ebien, erran eçadac,
 irabacy duca
 ene contre den
 arima crude[1] hourea?
- ATTALLA MINÇA.
- 905 Bay, jauna, eguin dit
 eguin ahala oro,
- 906 Bena noula ny beiniz
 bethiere sensible,
 çoure cherbutchatceko
 gogo hounez halere,
- 907 ecin despenxatcen nuçu
 erran gabe eguia:
 presounteguian duçu
 hil huilleniç princessa.
- HEMON MINTÇA.
- 908 Princessa hil della
 deitacia erraiten?
 Eniz buruçaguy haboro
 nihauren buriaren.
- 909 Eztut eçaguturen
 aitariq haboro
 ez consideracioneriq
 ukhanen harentako.
- 910 Tronoua behar derogu
 berhalla egotchy
 eta haren hounkiaq
 ere bay erraeracy.
- ATTALLA MINTÇA.
- 911 Çoure lehen mobimentia
 niçu egurukiten;
 arrazounamentu hory
 etcin dit commenitcen.
- 912 Bena, jauna, princessa
 orano bicy duçu.
 Setencia crudel bat
 haren emaniq duçu.

899a. *Bena*] *oray*-ren ordez gainetik tinta arrosaz idartzita. (45.IV). Orrialde honetakoa beste pastoral bateko oharra da, *Sainte Marguerite* pastoralekoa alegia, hangoak baitira *Rachel* eta *Olibrius* pertsonaiak eta baita Baionako Euskal Erakustokiko Ms. 7 eskuizkribuko 40. orrialdeko ahapaldi batetara garamatzen lehen lerroa ere: «*Retira oro. / Jalky Olibrius bere laguney. / Rachel minça. / Monseigneur nahy da...*». Pertsonaiei buruzko didaskalia eta pastoraleko testu nagusian zegoen ahapaldi bateko lehen lerroa dira. Bigarren eskuak berak idartzita dago. 904d. *crudel*] *crude* eskuizkribuan.

HEMON MINTÇA.

- 913 Erran eçadaq, Attalla,
berry handy hory,
cer setencia crudel
eman derien princessary.

ATTALLA MINTÇA.

- 914 Jauna, eman dicie
setencia ikaragarry:
nahy dicie princessa
hileracy gossary.

HEMON MINTÇA.

- 915 Niq eman odriac
eguin dutuka hiq oro?
Resolutionne houraq
urhentu duka orano?

ATTALLA MINTÇA.

- 916 Bay, çoure commissioniaq
oro eguiniq dutuçu
bena roche bat beno
aita gogorrage duçu.
- 917 Propossatu dero[da]nian
nore phensamentia
udury ciçun cella
soffre errabiata.

HEMON MINTÇA.

- 918 Attalla, eztiat deussere
egun pharcaturen
bena bay Antigonna
borchaz espoussaturen.
- 919 Jouan hady, Attalla, hy
orano ere harçara
phenxamentu horren
ene aitary erraitera.

ATTALLA MINTÇA.

- 920 Jauna, obedient nuçu
çouretako gentilkhy
bena hauher içanen duçu
ene oustез securky.

HEMON MINTÇA.

- 921 Ah possible liçatia
niq mundu hountan
hanbeste phena
soffritu behar dudan?
- 922 Cer acuxacionetan
behar dut esprabatu?
Ene amourioua
nahy dut conserbatu.

(47)

- 923 Naure eguinbidetan
ingrat handy hareq
defendatcen nay
noulla exay handy bateq.
- 924 Hil behar dudalla
oray segur niz ny
ceren eta ene aitaq
nahy benay attaky.
- 925 Presentacen denian
behar dut deffendatu
eta eguin ahalla
ere bay enplegatu.
- 926 Ene amouriouaq
habat nay presatcen;
battailla hady horeq
hartacoz du içanen.
- 927 Eiha opossaturen denez
ihour ene dessenary
jakin behar beitugu
haux emaq eneky.

913-914 oh. *Atalla mintça*] eskuizkribuan errakuntzaz hemen idatzi eta ezabatuta 916. ahapaldia-
ren hasiera: *ATALLA MINTÇA. / Bay, çoure comissioniaq / oro e.. 917a. derodanian] deronian* eskuizkri-
buan. 925ab. *Presentacen denian / behar dut deffendatu] Presentacen behar dut / defendatu* ezabatu eta
gero behar bezala idatzita. 926d. *du] da* ere irakur liteke.

Sonu.

Sonu.

Retira biaz eta jalkby Attalla eta Creon.

Attalla mintça.

ATTALLA MINTÇA.

928 Sira, çoure handitaçunary
nahy nuçu mintçatu
eta behar ciççaiçat
aren othoy behatu.

929 Hemonec interprenitu diçu
aurten ezcountcia;
cer inporta çaiçu çoury?
Emoçu libertatia.

CREON MINTÇA.

930 Bay, Attalla, inporta dira
ene souetac oro,
hartacoz gatzigatu
nahy ditiat orano.

931 Inpurity harec
ene erresoumary
counsekencia eguiten du
autoritariary.

932 Bena justicia nic
errendaturen diat
eta ene ordenaçac ere
phausaturen citiat.

ATTALLA MINTÇA.

933 Medecy çahar bat houna duçu.
Eya cer diouan harec,
gaiça helturen direnaç
badakitça berarec.

934 Haur duçula Theresia,
haitaturic ce[]jiac
esplicaturen beittutu
goure malur guciac.

Oray Theresia jalkby guidareky.

THERESIA MINTÇA.

935 Mundian gaiça hanitcen
guiçouna sujet da,
baten arguiaz biga
cerbutchatcen beikira.

CREON MINTÇA.

936 Cer berry houna duc,
guiçoun çahar uxia?
Noula eracuxiren duc
Gincouaren leguia?

THERESIA MINTÇA.

937 Abis houn bat oray, sira,
emanen deriçut nic
cihauren persounary
ounxa hounkiten denic.

938 Eta çoure hounagaty
mintçatcera nouaçu
ceren eta besougnac
pressatcen beiçutu.

CREON MINTÇA.

939 Cer miracullu othe
erranen duc hic?
Edo eta cer berry
ençon behar dut nic?

THERESIA MINTÇA.

940 Sira, eztuçu ençunen
miraculluric
ceren eta ezpeita
deus ere segurtaturic.

941 Çoure occasioniac
ençon dutudanian nic
eztutuçu deus ere
confusione beicy.

934b. *celiac*] *ceciac* eskuizkribuan. 934-935 oh. *Theresia mintça*] *Theresia mintça Theresia* eskuizkribuan. 939-940 oh. *Theresia mintça*] *Sira Theresia mintça*, 940. ahapaldiko lehen hitza (*Sira*) hemen errakuntzaz idatzi eta ezabatuta. 941. Marrekin ezabatuta ahapaldi osoa.

(48)

942 Oh barbaro malerousa!
Cer eguin othe duçu
hiler sepultura
beituçu arrafusatu?

943 Defenda eztitakianac
attacatcen dutuçu
bay etare injustoky
oro çuc condemnatu.

944 Satisfa eçaçu Gincoua,
eguiocu othoitce
eta eskerrac emadatçu
houna ginez eny ere.

CREON MINTÇA.

945 Beste orotan gainty
naica persecutatcen
eta nihaur niçalacoz
mesperetchatcen?

946 Eçagun duc uxia segurky
gaiça preciousa dela,
han[i]tcetan guiçouna
galeracy dirouala.

947 Gaiça guciac oro hic
corrompitçen dutuc
bena legitimoky
irabacy behar duc,

948 ez heben conseillatcez
crima inpuriteten
ez eta falxuky accusatcez
guiçoun imortalen.

THERESIA MINTÇA.

949 Eztiçut batere, sira,
feit horrez arragretu;
eta norc mintçaeracy nay
guisa hortan çuc beicy?

CREON MINTÇA.

950 Uxu içanagaty ere
hic hanitz badakic,
ichilic egon bahandy ere
enikec anxiaric.

ATTALLA MINTÇA.

951 Erregue cirelacoz
eztuçu consideratcen;
badakicia, sira,
noury mintço ciren?

THERESIA MINTÇA.

952 Erakharry nayan guero
eçagutcen diat:
ny beno uxiago duc,
erraiten beiteriat.

953 Eniçala loxatu
marcatara emaiten diat
eta gucy beno haboro
oray erranen deriat.

CREON MINTÇA.

954 Baderiat livertatia
oray mintçaceco;
bena, biciaren phenan,
erratçac eguiac oro.

THERESIA MINTÇA.

955 Jakin nahy duçun guero
eguia jouan gabe
erranen deiçut arren
cer dakidan nic heben.

956 Ikhousy diçut nic
feit maleroussic
ciharen frountutan
marcatu duenic.

957 Polonica hilic,
ehortzetai pribaturic
eta aldiz princessa
biciric ehortziric.

943. Marrekin ezabatuta ahapaldi osoa. 943d. *condemnatu*] -cen-en ordez gainetik idatzita -tu.
944. Marrekin ezabatuta ahapaldi osoa. 946c. *hanitcetan*] *bantcetan* eskuizkribuan. 948d. *guiçoun*]
guiçon *guiçoun*, ezabatuta *guiçon*. 949. Marrekin ezabatuta ahapaldi osoa. 953. Marrekin ezabatuta
ahapaldi osoa. 957d. *ebortziric*] *eborci ebortziric*, ezabatuta *eborci*.

- 958 Çoure semia duçu aldiz
 mundu oroz maithatu
 eta çuc malecia gaistoz
 galeracy nahy duçu.
- 959 Oh miserable boureua
 eta senssiblia,
 ounxa egurukiten duçu
 lehen punicionia.
- 960 Arima criminelen
 buruçaguieky
 execucionia ukhenen duçu
 ecinago tristeky.
- 961 Merechy dian beçala
 bessu autorious batec
 bicia idokiren deriçu
 mementian berarec.
- 962 Beldur nuq elhe hoyez
 eztian counturic eguiten;
 enuq areta ny segurky
 grabaciac mintçaeraciten.
- 963 Pharty ady mithilcoua,
 bego tristeky bera.
 Istrucione ukhen dic;
 çuhur bedy nahy bada.
- 964 Egurioc emekychiago,
 haurrolla charra!
 Ouste duka hiry ny
 jarraiky naitekiela?

*Oray uxia retina guidareky eta Attalla
 mintça.*

ATTALLA MINTÇA.

- 965 Sira, abis houn bat
 oray har eçaçu;

(49)

inxenxia jaunary
 bertan eskent eçaçu.

CREON MINTÇA.

- 966 Ah ikharaturic nago,
 eztakit cer phenxa.
 Punicione handi bat
 nic merechy dut ounxa.
- 967 Orage horry guitian
 fitetz oposa halere;
 prudentciac betheric
 badugu bay courage.

ATTALLA MINTÇA.

- 968 Ediparen odola
 trata eçaçu eztyky,
 Polonicaren khorpitça
 ere ehorzeracy.

- 969 Eman eçaçu libertate
 Antigona princessary,
 bihar beno lehen gaur
 presouty idoky.

CREON MINTÇA.

- 970 Lachamentu handy horrez
 bihotcety dolu dut;
 necessitate handy hory
 obeditu nahy dut.

- 971 Ehortz eçacie oray*
 princiaren khorpitça
 eta presouty idoky
 berhala princessa.

*Oray Garda jalky eta mintça.
 Idoki presou.*

GARDA MINTÇA.

- 972 Sira, çoury eraiteco bertan
 ekharten deiçut berry bat
 ezpeitereiçu placerric eguinen
 ene oustez hanbat.

958-962. Marrekin ezabatuta ahapaldi denak. 961a. *dian*] *duçun*-en ordeç gainetik idatzita. 962a. *nuq*] *niçu*-ren ordeç gainetik idatzita. 962b. *eztian*] *estuçu*-en ordeç gainetik idatzita. 962c. *enuq*] *eniçu*-ren ordeç gainetik idatzita. 963c. *istrucione*] *-i-*-ren ordeç gainetik idatzita *-u-*, eta beste zerbaiten ordeç bigarren *-i-*. 970a. *lachamentu*] *jakin lachamentu*, ezabatuta *jakin*. 971-972 oh. *Idoki presou. Garda mintça*] *Garda mintça. Idoki presou* eskuizkribuan.

CREON MINTÇA.

- 973 Cer dioc, ene garda, hic?
Cer espantu duc erraiten?
Berry gaisto çounbait
deitadaka ekharten?

GARDA MINTÇA.

- 974 Sira, Hemon houna duçu
lagun saldo bateky;
rochaco thoumbara
sarthu duçu ingoity.
- 975 Princessa ere deja
presouty idoky diçu.
Coupasioneric ezpadu,
sira, gouriac eguin diçu.
- 976 Prince harc bere khorphitçaz
deliberatu diçu segurky
carnage handiric eguiten
bere ezpatareky.
- 977 Huillantü ninçayon beçain sarry
ikharatu niçu,
erho nahy beinundian
bortchu ezcapy nuçu.

CREON MINTÇA.

- 978 Oh erregue desfortunatia!
Eniça miserable othian?
Ene semia desein hortan
behar niana ikhoussy?
- 979 Bena cernahy beita den
deseigna coumplitu dut.
Guitian jouan ihessy
bestela bicia galtcen dut.

Sonu.

Oray retina bertan oro.
Jalkby Hemon eta passeye.
Creon jalkby eta mintça.

- 980 Ene semia, othian egun
cer trouble hartu duçu?

Eta changry handy hory
ceren eman nahy deitaçu?

Hemon ezpata eskian mintça.

- 981 Retira cite horty bertan,
barbaro malerousa!
Eztit respecturic ukhenen
ez eçaguturen aita çutudala.
- 982 Soguin eçaçu arren lehoua,
carnage eguilia,
haur duçula çuc
eguin duçun obragia.

CREON MINTÇA.

- 983 Alle insolent accabia!
Desein hory utcy eçac.
Amenx behin berere
ore aita obeye eçac.
- 984 Desein gaisto hory
utçac, ene semia.
Eztiçadala amenx
hic idoky bicia.

HEMON MINTÇA.

- 985 Cartieric batere gabe
duçu ene deseigna;
sarry dukeçu segurky
çoure azken orena.

(50)

- 986 Eztuçu ez cer duda,
besso puischant bateçy
etçutiala punituren
mementian berareçy.
- 987 Nous eta ere beicen
uxia mintçatu
haren erran oroz
cinandian trufatu.
- 988 Corage, Creon erreguia,
urgulu gaztoz bethia!

977d. *bortchu*] -*t*- lerroartean. 979-980 oh. *oro*] *biac* ezabatu eta ordeç ondoan idatzita. 982c.
duçula çuc] *duçula* egun *çuc*, *ezabatuta* egun. 988-989 oh. *eta mintça*] *eta mintça*. *Sonu*, *ezabatuta* *Sonu*.

- Defenda cite eny eta
hiler erreman berriaq.
- Sonu.*
*Oray battailla eta Hemoneq eman colpia eta
erretira eta Creon eror eta miniça.*
- CREON MINTÇA.
- 989 Ah herioze crudella,
hilce tristeciazcoua!
Jalkhy hady ene arima
eta eçar eçaq bakia.
- 990 Ah crudella! Jouan hiz
herioua eny emaniq
eta oure furia gaztous
nitan ganen housturiq.
- 991 Maradicatu della
Layaren arraça,
Polonica, Etteocle,
Jocasta eta Antigonna!
- 992 Cieq ciriela cauza
semiareky gazky niçan
eta oray hil beh[a]r dut
niq memento hountan.
- Sonu.*
Oray hil eta Garda eta Attalla jalky.
- ATTALLA MINTÇA.
- 993 Hil da, hounenaq eguin du,
ezta ezparanchariq,
haza jalkhy çaiho
eta bera hozturiq.
- GARDA MINTÇA.
- 994 Oh celiq justoky
gaztigatcen gutu
- ceren eta langerousky
beithugu offenxatu.
- 995 Ah eniça othian,
lachu handia içanky,
lazter baten eguin gabez
heltceko erreguery?
- ATTALLA MINTÇA.
- 996 Corphiz haur deçagun khen
eta bertan ereikhy
eia guero dirogunez
Hemon amaticaeacy.
- Sonu.*
(50.I)
Satan jalkby eta miniça.
- 997 Banabilla passeiatcen
mundus mundu aspaldian
khiristy çombait eçary nahi[z]
ene legue irousian.
- 998 Mithil bat ere banian
Bulgifer deitcen
ezpeitakiq aspaldian
noun egoiten othe den.
- 999 Aigu houna, Bulgifer,
lasterra harturic berhala,
aspaldiko hire obraq
noula diren erraitera.
Jalkby Bulgifer. Miniça.
- 1000 Satan, giten nitçaizu Bulgifer
çoure mithila.
Bidian eroririq
huillan hautxe dit sudura.

992c. *bebar*] *bebir* eskuizkribuan. 992-993 oh. *Attalla jalky*] *Attalla miniça jalky*, ezabatuta *miniça*. 993-994 oh. *Garda miniça*] bi aldiz eskuizkribuan, zurabe bukaeran eta hasieran.
994d. *beibugu*] *-gu-* lerroartean. (50.I). Tinta arrosak idatzi eta beltzak zuzenduta. Pariseko
Bibliothèque Nationale-ko zigilua darama orrialde honek. 997-998. Goitik beherako marra
batekin ezabaruta. 997c. *nabiz*] denborarekin galduta eskuin marjineko zatia. 998b. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainetik beste tinta batek idatzita. 999a. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainetik
beste tinta batek idatzita. 999-1000 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainetik beste tinta batek idatzita.
1000ab. *Bulgifer çoure mithila*] *çoure mithil Courriera* zuen idatzia lehen eskuak.

SATAN MINÇA.

1001 Areta, Bulgifer, hy
ehiz hanbat erorle

(50.II)

[e]ta hargaty bay
laster ederriq eguile.

1002 Bena erran çaharretan
eztuq contrarioriq,
çombait ezkapatcen duq
laster eguiletariq.

BULGIFER MINÇA.

1003 Beha cite, Satan,
ene buruçagui handia.
Hainbeste munduren aitcinian
hola trufatu behar naicia?

1004 Etçutut nahy haboro
batere cerbutchatu;
hamar ourtheren soldataq
oray phaka itçadatçu.

SATAN MINÇA.

1005 Voila qui fait, Bulgifer,
phakatu nahy ait,
soldata har eta
berhala giten niçaiq.

Satan retina.

BULGIFER MINÇA.

(50.III)

1006 Satan jouan beita
ene soldataren cherkha
niq eztaqit soma houra
certan debru emplega.

1007 Hamar ourthe beitu
hareky niçala
gutienna ukhenen dut
hoguey mila libera.

1008 Somma houra niq
ceren debru dut?
Neskatila çombaiten caresatc[e]n
emplegatu behar dut.
Satan jalkby phala gorri bateky.

SATAN MINÇA.

1009 Aphał itçaq çaraboillaq,
soldata prest diat;
hamar ourtheren phaku
uzkia erre nahi derat.

Batailla.

Erdian bara Bulgifer. Minça.

(50.IV)

BULGIFER MINÇA.

1010 Ale ciren beçalako,
Satan, mithiria!
Holakotan ducia çuq
mithilen phakia?

SATAN MINÇA.

1011 Ehiana ençun secula
ifernuko berririq,
su baicy etcela han
beste phakamenturiq?

1012 Bena eztiagu behar
coleratu bataq ere
eta bethiere bay içan
algarren adiskide.

1001a. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gagnetik beste tinta batek idatzita. 1001c. *eta*] orri-ertzean papera denborarekin galduta. 1002. Marrekin ezabatuta ahapaldi osoa. 1002-1003 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gagnetik beste tinta batek idatzita. 1003c. *aitcinian*] -an lerroartean. 1005a. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gagnetik beste tinta batek idatzita. 1005-1006 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gagnetik beste tinta batek idatzita. 1008c. *caresatcen*] orri-ertzean papera denborarekin galduta eta -n lerroartean. 1009-1010 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gagnetik beste tinta batek idatzita. 1009-1010 oh. *Bulgifer minça*] *Courriera*-ren ordez gagnetik beste tinta batek idatzita. *Bulgifer*. 1012. Marrekin ezabatuta ahapaldi osoa.

1013 Guitian oray retira
ene mithil maitia.

BULGIFER MINÇA.

voilà qui fait, Satan,
ifernuko erreguia.

Retira.

*Jalkby Bulgifer,
Comendanta eta Satan.*

(50.V)

SATAN MINÇA.

1014 Oh oh Creon gaiçoua!
Eta othian hil iça?
Ala beteitaq eguiten
egun placer handia.

COMENDANTA MINÇA.

1015 Hire lekha aspaldian
prestaturiq baguinia;
oray behar duq jouan
haren estrenatcera.

SATAN MINÇA.

1016 Oray artinoko denboran
ounxa beikutuq cerbutchatu
guq ere nahy aigu
oray recompenxatu.

Comendanta lot azpi batery eta minça.

1017 A cer chinkhorra,
a cer ilhintia!
Etçaiq itchousy içanen
ifernian erratcia.

BULGIFER MINÇA.

(50.VI)

Bulgifer lot buruty. Minça.

1018 A cer buria houneq
doba baten eguiteko!
Houlako dozena bat
behar dugu aihateko.

COMENDANTA MINÇA

1019 Bulgifer, lot akio
animal houny buruty
ereman deçagun arteka
ifernalat hebenty.

*Har arteka Comendantaq eta Bulgiferreq.
Sataneq açote batez jo eta minça.*

1020 Arrez, arrez, arrez,
une troupe de diable!
Soldaten cherkhara
bertan utçul citie.

Satan passeya.

Beste biaq jalkby buruz.

SATAN MINÇA.

(50.VII)

1021 Jaunaq, araux oray
lanaq finitu dutugu;
aphur bat phausatcera
jouaniq hobe dugu.

COMENDANTA MINÇA.

1022 Satan, eman itçagutçu
goure soldataq berhal[a],
guero jouaiten ahal cir[a]
arraultcen korokatcera.

SATAN MINÇA.

1023 Hamar ourtheren soldata
present hoyeq ditiat,
guero behar ducie jouan
berhala ifernalat.

1013 oh. *Bulgifer*] *Courriera*-ren ordez gainetik beste tinta batek idatzita. 1013-1014 oh. *Bulgifer*] *Bulgifer Bulgifer* eskuizkribuan, behin *Courriera*-ren ordez gainetik eta gero argiago. 1016-1017 oh. *Comendanta*] *Bulgifer*-ren ordez gainetik eta hau *Courriera*-ren ordez gainetik idatzita. 1017c. *etçaiq*] -a- baten ordez gainetik idatzita -ç-. 1018-1019 oh. *Comendanta*] *Courriera*-ren ordez gainetik beste tinta batez idatzita. 1019-1020 oh. *Comendantaq*] *Courrieraq*-en ordez gainetik beste tinta batez idatzita. 1020-1021 oh. *biaq*] *hirouraq*-en ordez gainetik idatzita. 1021-1022 oh. *Comendanta*] *Courriera*-ren ordez gainetik beste tinta batez idatzita. 1022b. *berhala*] orri-ertzean tinta denborarekin ezabatuta. 1022c. *cira*] orri-ertzean papera denborarekin galduta. 1023-1024 oh. *hiroureq*] orri-ertzean papera denborarekin galduta.

Jo chiflet bederaz hirour[eq].

Batailla.

Hirouren contre eta açotiaz lasterka Satan
passeye.

Bestiaq retira.

SATAN MINÇA.

(50.VIII)

1024 [Ez]tereta ounxa eguin

[n]iq ene mithiler?

Hala eguin baliçacie

[bu]ruçaguieq cier!

1025 Nahy cirieya bat ere gin

eney ifernialat?

Adio, adio, adio,

ny banoua oray harat.

Retira.

Jalkby Atala, Olinpia, Antigona eta He-
mon.

HEMON MINÇA.

Madama ikhoussy dutuçu

(50)

Retira eta hilla kben eta Attalla, Olimpia,
Antigonna eta Hemon jalkby.

HEMON MINTÇA.

1026 Madama, ikhoussy dutuçu

ene souettaq oro

eta çoure amourecaty

aita noula dudan erho.

1027 Hanbat dutuçu loxagary

ene atcioniaq oro,

ene aita erhoriq houna

aguercen nitçan guero.

1028 Çoure aitcinian nuçu,

madama, tristeriq,

ene obrage eguinaq

oro doluturiq.

ANTIGONNA MINTÇA.

1029 Jauna, çoure souettaq oro

eney dira juntatu

eta cantica bat ederriq

behar dugu cantatu.

1030 Laida ahal deçagun

photere oroz complitia,

exerça ahal deçagun

cantica horen airia.

(51)

1031 Haz guitian cantacen

eta galta pharcamentu

ceren haniz milletan

beitugu offenxatu.

Oray canta.

1032 Laida deçagun Gincoua

ceren gutian libratu,

malur ikharagarriac

ceren diren apuisatu.

1033 Arimen salbamentia

nahy deicun procuratu.

Sonu.

(50.VIII) Pariseko Bibliothèque Nationale-ko zigilua darama orrialde honek. 1024. Tinta denborarekin erdiezabatuta, bertsolero hasierak ez dira ondo irakurtzen. 1025-1026 oh. *Antigonna*] *Antt Antigonna* eskuizkribuan, ezabatuta *Antt*. 1026d. *erbo*] *berbo* eskuizkribuan, ezabatuta lehen *b-*. 1027c. *aita*] *at aita* eskuizkribuan, ezabatuta *at*. 1028a. *aitcinian*] *at aitcinian* eskuizkribuan, ezabatuta *at*. 1028c. *obrage*] *obl obrage* eskuizkribuan, ezabatuta *obl*. 1030a. *aba*] beste zerbaiten ganean idatzita lehen *a-*. 1032-1040. 4+2 banaketarekin seina lerroka bildu zituen lehen eskuak, *Sonu* delakoa tarrean delarik, 1032-1040 ahapaldiak. Aparteko lau eta bi lerroko ahapalditan zenbatu ditugu guk. Bigarren eskua (lehenago 110-112 eta 138-145 ahapaldietan bezala) launa lerroko ahapaldien erregularitasuna mantentzen saiatu da, binakoak elkartu eta berriren bat asmatu. Eskuineko alboan bigarren eskuak tinta makalez idatzita dago, 1037ab-ren jarraian hasita, 1037cd-n bildu duguna, 1033-ren aldaera azken finean. Era berean 1039ab-ren ondoan eskuineko alboan idatzi du 1039cd, beste hirugarren tinta batez (ikus orobat 110-112 eta 138-145 ahapaldietako kantak).

1034 Ezkiniro erran ahal
mihiez asky umilky
çounbat obligacione
dugun Gincou handiary.

Sonu.

1035 Ditçagun goure bihotçaz
etchekey bethy hareky.

Sonu.

1036 Jauna, baçunu pietate
bekhatore handy hoyetçaz
ceren beikira tratatu
crima lotxagarrietçaz,

1037 pha[r]camentu umilky,
Jauna, galthatcen deiçugu,
arimen salbamentia
nahy dugu procuratu.

Sonu.

1038 Pharadussuco gloriáz
guiradiala goçaturen
esparancha houn hareky,
Jauna, guirade baratcen.

1039 Ariren guirade, Jauna,
çoure leguen beguiratcen,
mouyen harez beikirade
pharadusian içanen.

1040 Goure bihotzaq bethy
hareky etchekey ditçagun,
ariren guirade, Jauna,
çoure leguen beguiratcen.

Sonu.

HEMON MINTÇA.

1041 Laidatu dugu Gincoua
eta guitian retira
eya har ahal dirogunez
by orenen phaussia.

Retira oro eta finitu.

AZKEN PHEREDIKIA.

001 Haur duciela, populia,
goure trageria finitcen
ceren eta niq beiteriot
coroua eçarten.

002 Badugu eçagutcia
etciratela satisfactu
eta suget miraculous haur
eztugula ounxa representatu.

003 Icoussy ducie pheça haur
miraculus cella cargaturiq,
sugurky merechy beiçukian
gu beno atur hoberiq.

004 Icoussy ducie erregue Laya
semiaq noula cian erho
eta hanty landan
ama ezpoussatu guero.

005 Suittan hirour haur
amareky eguin cian
eta bere beguiaq idoky
hilceko desertian.

006 Harçara ikhoussy duçu
hiltcen erreguina
ecin apaisatuz
bere semen colera.

007 Familia maleroussa
houla içan da mundu hount[an],
by princeq dutenian
harçara algar erho.

008 Malur handy horiez
eztugu behar dudatu
Gincou Jauna etcella
hayen contre coleratu.

1034-1035 oh. *Sonu*] lerroartean beranduago idatzita. 1036b. *bandy*] *bady bandy* eskuizkribuan, ezabatuta *bady*. 1037a. *pharcamentu*] *pbacamentu* eskuizkribuan. 1037b. *Jauna, galthatcen deiçugu*] *bayetçaz* ezabatu eta ordez gainean tinta makalak idatzita. 1039b. *beguiratcen*] lerroartean idatzita -i-. 1040. Tinta makalaz idatzita, eskuizkribuan *Retira oro eta finitu*-ren ondoren. 1040cd eta 1039ab berdinak dira. 003a. *pheça haur*] bigarren eskuak idatzita. 006d. *bere*] *beren* eskuizkribuan, -n ezabatuta. 007b. *hountan*] denborarekin tinta ezabatu eta orriaren zatia galduta.

009	Feit horic dutuçie egun oro icoussy eta Creon erreguia hiltcen bere semiaren escuty.	Satan 55. Commendanta 39. Courriera 33. Bulgifer 17. 144.
0010	Aren compaina ohouratia, exemplu har eçacie eta Gincouaren gracia exerça bethiere.	<i>Leben arribancha:</i> Laiya, Jocasta eta Edipa. Olinpia by bandereky. <i>Byguerrenna:</i> Edipa khorouareky, Eteocla, Polonika, Antigonna eta Socrasta.
(52)		<i>Hirourgerrenian:</i> Joliceur, Allexandre, Gardaa eta Soldadoua. <i>Laurguerrenian:</i> Parrein, Guilen, Uxia eta Mitthikoua.
0011	Ezquitian flata, populia, mundu troumpagarry hountan, bay considera fachous della hiltcia becatutan.	5 ^e : Creon, Hemon eta Attalla. 6 ^e : Gigantta çamaris.
0012	Becatiaren noumbriaq dira loxagarry oro, bacoitz bat asky denian iffernalat jouaiteko.	<i>Premier arrivée:</i> Allexandre, Jolicur, Olinpia, Socrasta, Jocasta eta Laiya. By bandereq lagunt. 2 ^o : By artçaingnaq. Banderarieq lagunt. 3 ^o : Garda, Attalla, Uxia, Guida, Hemon eta Creon retira esker. 4 ^o : Polonika, Antigonna, Eteocla eta Edipa khorouareky. Banderarieq lagunt.
0013	Arren dugun considera oraydraniq becatia, Ginco hounary galtha haren gracia saintia.	
0014	Nahy gutian beguiratu becatu mortalian hiltcety hil guirenian plaça guitçan pharadussian berareky.	
0015	Eta oray, compagna ohouratia, haniz çutiegu remestiacen ceren eta trageria haur oray beitugu urhencen.	
0016	Eta desiratcen deiciegu osagarriareky çaharcia eta etchera ciraienian gaur apetitu houn bateky aiharia.	Satan bera, Comenda[nta] bera, Courrie- ra bera, Bulgifer bera, Giganta bera gi- ten denian urhaxa.
<i>Fin.</i>		(53)

009d. *escuty*] tinta mantxa batek erdiestalita -s-. (52). Eskuizkribuan 51. orrialdean bukatzen da guk jarraitu dugun zenbaketa. 52. orrialde honetan hiru koloretako tintak erabili dira: bat *Azken Pberedikia* idazteko, bigarren bat, ilunagoa, beltzagoa, *Leben arribancha...* idazteko eta hirugarrena, beltza, *Premier arrivée...* idazteko. 0012a. *noumbriaq*] -p- baten ordez gaintetik idatzita -b-. 0015d. *oray*] egun-en ordez gaintetik idatzita.

Lehen pheredikia	cy. 70 vers.	Gigantta.....	32 vers.
Laiya erreguia.....	cy. 37 v.	Azken pheredikia	16 v.
Jocasta erreguinna.....	cy. 126 v.	OROTAN	1031.
Edipa, Laiyaren semia	cy. 79 v.		<u>144.</u>
Eteocla, Ediparen lehen			1175.
semia	cy. 71 v.	Fin.	
Polonika, byguerren semia	46 v.	Socrasta eta Attala.	
Parrein arçaingna	26 v.	Azkhen Pheredikiairen eguiteko leheniq	
Guillein arçaingna	21 v.	Garda banderareky, chouriareky, Laiya,	
Socrasta proffetta.....	25 v.	Jocasta, Edipa, Eteocla, Polonika,	
Garda.....	23.	Antigonna, Olinpia, Socrasta, Uxia,	
Attalla	39.	Guida, Guillen, Parrein, Allexandre,	
Olinpia anderia	20 v.	Jolicur, Courriera, Bulgifer,	
Allexandre	8.	Commendanta, Satan, Giganta,	
Jollicoeur	10.	Hemon, Creon, Attalla bandera	
Creon erregue infidella.....	113 v.	gorriareky. Pheredikia has.	
Hemon, Creonen semia	74.		
Antigonna, Ediparen alhaba		(54)	
princessa	79 vers.	Cette pièce a été représanté le 18 avril	
Terexia uxia	25.	1816 par les junnesses de Lembare.	
Mithilkoua, uxiaren guida.....	4.		
Soldadoua.....	3.		

Socrasta] ezabarutako *Antigona*-ren ordez idatzita. *Comendanta*] *comenda* eskuizkribuan. 1031] Ezin irakur daitekeen zerbait dago idatzita azken batuketaren aldameanean, eta azpian, bata bestearen azpian, doi-doi irakurtzen diren zenbaki batzuk: «Josoue (?) / v / 5 / 6 / 75 / 8 / . / . / . ». *Socrasta eta Atala...*] Bigarren eskuak idatzi du tinta arrosaz orrialde honetan *Socrasta eta Attala* eta ondorengoak. Ikus orobat II. orrialdeko oharrak. (54). Pariseko Bibliothèque Nationale-ko zigilua darama orrialde honek.